

Република Северна Македонија
Министерство за здравство

РАМКА ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЖИВОТНА СРЕДИНА И СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА

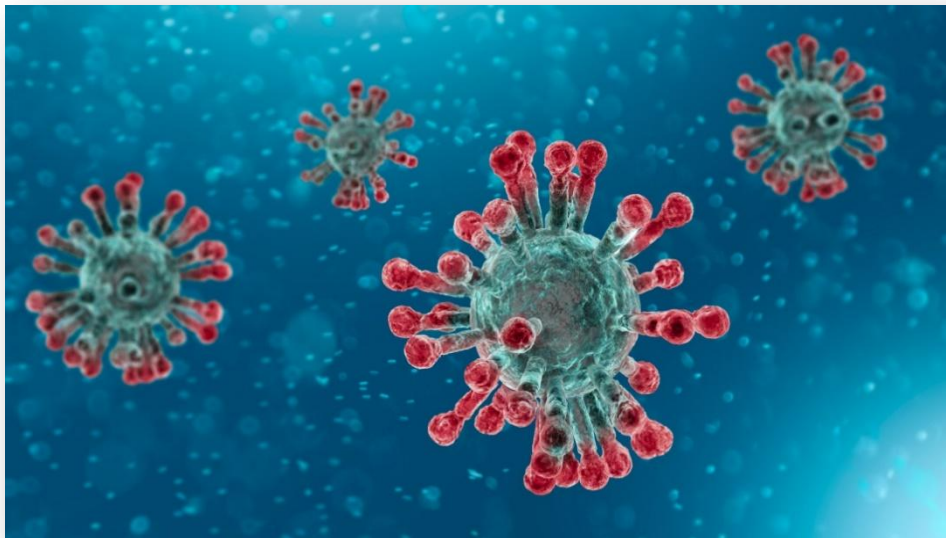
за

Проект

„ Проект за итен одговор на КОВИД 19 и подготвеност
на здравствените системи
во Република Северна Македонија”

Технички број: П173916

септември 2020

Документ подготвен од:

Друштво за техничко - консултански услуги

ЕкоМозаик ДООЕЛ Скопје

ул. Бриселска бр. 4

Скопје

м-р Славјанка Пејчиновска Андова, инженер за животна средина

и претставникот од МТСП

Д-р Зоран Апостолоски, консултант за животна средина

Содржина

Кратенки и акроними.....	5
Вовед.....	7
Извршно Резиме.....	9
Контекст.....	10
1. Опис на проектот.....	11
2. Политичка, правна и регулаторна рамка.....	17
2.1. Национално законодавство за животна средина.....	17
2.1.1 Национална постапка за проценка на влијанието врз животната средина и социјални аспекти (ОВЖССА).....	18
Национална постапка за оценување на животната средина на проекти од мал обем.....	19
3.2. Национално социјална регулатива.....	22
3.2.1. Безбедност и здравје.....	22
3.2.2. Имот и егзистенција.....	24
3.3.3. Труд и работна сила.....	24
4. Преглед на стандардите на СБ за животна средина и социјалната рамка (ЕСР/ ЕСС).....	26
5. Основно ниво на животната средина и социјалната.....	29
5.1. Основни информации за Северна Македонија.....	29
5.2. Здравствен систем во РСМ.....	29
Тестирање за COVID-19.....	31
5.3 Управување со отпад.....	32
6. Потенцијални еколошки и социјални ризици и нивно ублажување.....	36
Планирање и фаза на дизајнот.....	38
Оперативна фаза.....	43
Фаза на демонтирање.....	47
7. Постапки за решавање на еколошки и социјални прашања.....	48
8. Јавни консултации и објавување.....	51
9. Вклучување на засегнатите страни.....	53
10. Институционално уредување, одговорности и градење на капацитети.....	55
Анекси.....	61
I Формулар за скрининг за потенцијални еколошки и социјални прашања.....	62
II. План за управување со животната средина и социјалните прашања (ПУЖССП) – Нацрт	
Чеклиста за проверка.....	68
Вовед.....	73

1. Опис на проектот и планирани активности	73
2. Категорија на животна средина	75
3. Потенцијални влијанија врз животната средина	76
4. Цел на Чек-листата за проверка ПУЖССП.....	77
5. Примена на листата за проверка ПУЖС	78
6. Механизам за поплаки	78
7. Следење и известување.....	80
Анекс I: Чек-листа за проверка на ПУЖССП за изградба на мобилна болницата COVID-19.....	81
Анекс II: Опис на локацијата.....	106
Анекс III Формулари за поплаки.....	114
III План за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО).....	119
План на ICWMP	119
Листа на извори: Насоки за Ковид-19	129
Упатство на СЗО.....	129
Совети за јавноста	129
Технички упатства.....	129
Групација на Светска Банка - Водич	131

Кратенки и акроними

АПР	Акционен план за раселување
АМО/AMR	Антимикробна отпорност
АРБ/AFB	Ацидо резистентен бацил
БМБЛ/BMBL	Био-сигурност во микробиолошки и биомедицински лаборатории
БЗР	Безбедност и здравје при работа
ВЕФП	Високо ефективен филтер за прашина
ГКВ	Греење, климатизација и вентилација
ГМП	Гарантирана минимална помош
ГСБ	Групација на Светска Банка
ЕЕО	Закон за електрична и електронска опрема и отпадна електрична и електронска опрема
ЕЗЖС	Елаборат за заштита на животна средина
ЕИН	Единици за интензивна нега
ЕС/Е&S	Еколошки и социјални
ЕСР	Еколошка и социјална рамка
ЕСБЗ	Еколошка, социјална, безбедност и здравје
ЕУП	Единица за управување со проектот
ЖСБЗ	Животна средина, безбедност и здравје
ЗО	Здравствен отпад
ИЈЗ	Институт за јавно здравје
IFC	International Finance Corporation
ИОЦ	Итен оперативен центар
КББ	Кабинети за биолошка безбедност
КИБ	Клиника за инфективни болести
ЛЗО	Лична заштитна опрема
LMP	Процедури за управување со трудот/Labour management procedures
МАП/GRM	Механизам за адресирање на жалби
МЗ	Министерство за здравство
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
НБС	Ниво на биосигурност
ОВЖС	Оценка на влијание врз животна средина
ОВЖССА	Оценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти
ЗУ	Здравствени Установи
КИП	Контрола на инфекции и превенција
РАД	Документ за оценка на проектот/Project appraisal document
ПВЗС/SEP	План за вклучување на засегнатите страни
ПМЖС	План за мониторинг на о животната средина
ПКИУО/ICWMP	План за контрола на инфекција и управување со отпад
ПЗЖСС/ ESCP	План за залагање за животната и социјалната средина
ПТОП	Постројка за третман на отпадни води
ПОИС	План за одговор при итни случаи
ПУЖССП	Чек листа за проверка на План за управување со животна средина и социјални прашања
COVID-19	Корона вирус
УБО/BSC	Управување со био-медицински отпад/Bio Safety Cabinets
ЦКП	Центар за контрола и превенција на болести

Рамка за управување со животна средина и социјални прашања - Проект за итен одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија

РУЖССП	Рамка за управување со животна средина и социјални прашања
РБН	Родово базирано насилство
РПР	Рамка за политиките за раселување
СЕЗ	Сексуална експлоатација и злоупотреба
СБ	Светска Банка
СНПР	Стратегија за набавка на проекти за развој
СЗО	Светска Здравствена Организација
СОП	Стандардни оперативни процедури
СУМО/HWMS	Систем за управување со медицински отпад
ХИВ/НIV	Вирус на хумана имунодефициенција/Human Immunodeficiency Virus
ТБ/ТВ	Туберкулоза
ТВ	Влезна точка
ТП	Техничка поддршка

Вовед

Оваа рамка за животната средина и социјални прашања (РУЖССП) ѝ помага на Република Северна Македонија во идентификувањето на видот на проценка што треба да се спроведе на животната и социјалната средина за сите предложени проектни активности како одговор на COVID-19 и во развојот на плановите за животна и социјалната средина (E&S) во согласност со Еколошката и социјалната рамка на Светска Банка (ЕСР).

Светска Банка им обезбедува поддршка на владите за обезбедување оптимална медицинска нега, одржување на неопходни здравствени услуги и минимизирање на ризиците за пациентите и здравствениот персонал (вклучително и обука на вработените во здравствените установи и работниците од првата линија, за мерките за ублажување на ризиците и обезбедување на соодветна заштитна опрема и хигиенски материјали). Бидејќи COVID-19 станува значителен товар за болничките и амбулантските здравствени услуги, ќе се обезбеди поддршка за голем број различни активности и сите насочени кон зајакнување на националните здравствени системи.

Оваа РУЖССП е развиена за користење во вакви проекти. Вклучува обрасци за *План за управување со животната средина и социјални прашања* (ПУЖССП) Чек-листа за проверка за поставување на мобилна болница за COVID-19 во рамките на постојните (17) болници ([Анекс I](#)) и *Планот за контрола на инфекција и управување со отпад* (ПКИУО) ([Анекс III](#)). Чек-листата ПУЖССП ги идентификува проектните активности за инсталирање на мобилна болница COVID-19 во рамките на постојните болници, категоријата на животната средина, потенцијалните еколошки, социјални, здравствени и безбедносни проблеми поврзани со инсталирање на мобилните болници како одговор на COVID-19. Образецот ПКИУО се фокусира на контролата на инфекциите и практиките за управување со здравствен отпад за време на работењето на здравствените установи. ПКИУО треба да утврди соодветни мерки за контрола на инфекции и управување со отпад за време на работењето на соодветната здравствена установа.

При изготвувањето на списокот за проверка на ПУЖССП и ПМЖС, исто така е важно да се идентификуваат другите специфични инструменти за E&S и алатки за управување што ги бара ЕСР, како што се Планот за ангажирање на засегнатите страни (ПВЗС), Процедурите за управување на трудот (ЛМП) и / или План за управување со медицински отпад. Деталите за тоа кога овие инструменти и алатки ќе бидат развиени и имплементирани, заедно со страната одговорна за тоа, ќе бидат наведени во *Планот за залагање за животната и социјалната средина*.

Рамка за управување со животна средина и социјални прашања - Проект за итен одговор на КОВИД 19 и
подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија

Извршно Резиме

Епидемијата на коронавирусна болест (COVID-19) предизвикана од новиот корона вирус во 2019 година (SARS-CoV-2) се шири брзо низ целиот свет од декември 2019 година, по дијагностицирање на првичните случаи во Вухан, провинција Хубеи, Кина. Од почетокот на март 2020 година, бројот на случаи надвор од Кина се зголеми за тринаесет пати, а бројот на погодените земји се зголеми за три пати. На 11 март 2020 година, Светската Здравствена Организација (СЗО) прогласи глобална пандемија, бидејќи корона вирусот брзо се прошири низ целиот свет. Заклучно со 23 август 2020 година, пријавени се 23.243.621 случаи на COVID-19, вклучувајќи 805.740 смртни случаи. Заклучно со 23 август 2020 година, во Република Северна Македонија се идентификувани 13.595 случаи, вклучително и 564 смртни случаи.

Со оглед на фактот дека е ова новонастана ситуација, начинот на пренесување и недостаток на ефикасни лекови, епидемијата доведува до потенцијално поголеми загуби на животи, значителни нарушувања во глобалните синџири на снабдување, патничките и придружните индустрии, финансиските пазари, цените на стоките и достапноста на основните најважни потреби и како и економски загуби во развиените и земјите во развој. Епидемијата на COVID-19 влијае на синџирите на снабдување и ги нарушува производствените активности низ целиот свет. Економската активност опадна во последните шест месеци и се очекува да остане во депресија со месеци. Избувнувањето на епидемијата се случува во време кога глобалната економска активност се соочува со неизвесност и владите имаат ограничен простор за дејствување. Должината и сериозноста на влијанијата на епидемијата COVID-19 ќе зависат од предвидената должина и локацијата/ите на епидемијата, како и од тоа дали има усогласен, брз одговор за поддршка на земјите во развој, каде што здравствените системи често се слаби. Со проактивни мерки за ограничување, загубата на животите и економското влијание на епидемијата може да бидат ублажени.

Целите на „Проектот за итен одговор на COVID-19 и подготвеност на здравствените системи во Република Северна Македонија” се да се спречи, открие и одговори на заканата од COVID-19 и да се зајакне подготвеноста на националниот систем за здравство. Овој проект е подготвен во рамките на глобалната рамка на Одговорот на Светска Банка COVID-19 финансиран во рамките FTCF (Установи за брзо детектирање на Ковид 19) со дополнително финансирање од IBRD (Меѓународната банка за обнова и развој) во Република Северна Македонија.

Проектот ќе обезбеди поддршка за зголемување на капацитетите за откривање на случаи, бележење контакти, известување и следење; зајакнување на капацитетот на здравствениот систем да се справи со напливот на тешки случаи, со зајакнување на човечкиот и техничкиот капацитет на болниците и единиците за интензивна нега (ICU); подобрување на капацитетите за интензивна нега и инфраструктурата на Клиниката за инфективни болести; поддршка на трошоците за здравствени услуги; и ги поддржува напорите за социјална помош, за да се ублажат последиците од мерките за ограничувањето кое го имаат врз сиромашните.

Проектот ќе финансира интервенции кои се однесуваат на непосредни потреби, како и оние што ја поставуваат основата за подготвеноста на здравствените системи за итните здравствени случаеви.

Главните еколошки и социјални ризици од Проектот се: здравствените и безбедносните проблеми при работата поврзана со тестирање и ракување со материјали; управување со медицински отпад и здравствените и безбедносните проблеми во заедницата поврзани со ракување, транспорт и отстранување на отпад и други генерирани видови отпад во текот на сите фази на

проектот, привремено средно влијание при инсталирање на мобилните болници COVID-19 поврзани со воздухот, водата, емисиите на бучава и отпадот (опасен и неопасен отпад), безбедноста во сообраќајот, БЗР и безбедноста и здравјето во заедницата.

Според проценката на ризикот од ЕС и еколошките и социјалните ризици се категоризираат како суштински. Ќе бидат потребни соодветни мерки на претпазливост да бидат испланирани и спроведени.

Контекст

Рамката за управување со животната средина и социјални прашања (РУЖССП) се смета за инструмент за управување со животната средина и социјалниот ризик на Проектот, бидејќи се состои од голем број на различни активности и/или инвестиции (наведени како подпроекти) а исто така ризиците и влијанијата не можат да бидат одредени се додека не се утврдат деталите на подпроектот, а Проектот не биде во напредна фаза на имплементација.

Главните цели на РУЖССП се, да се обезбеди целосна усогласеност со еколошките и социјалните стандарди на Светска Банка (ЕСС) на еколошката и социјалната рамка (ЕСР) за ублажување на потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија (E&S) при спроведувањето на Проектот. Специфични цели на РУЖССП се:

- да ги оцени потенцијалните E&S ризици и влијанија од предложениот проект (позитивни и негативни) и да предложи мерки за ублажување кои ефикасно ќе ги решат овие ризици / влијанија;
- воспостави јасни процедури за скрининг/проверка, разгледување, одобрување и спроведување на активностите за E&S;
- специфицирање на улогите, одговорностите и определување на процедурите за известување, управување и следење на E&S прашањата/дилемите поврзани со спроведување на активностите;
- дефинирање на обуката и потребното јакнење на капацитетите потребни за успешно спроведување на одредбите на РУЖССП;
- адресирање на механизмите за консултација со јавноста, презентирање на проектните документи, како и решавање на можните поплаки и жалби.

РУЖССП обезбедува принципи и специфични процеси и технички упатства за агенциите за спроведување на Проектот и нивните консултанти за проценка на ризиците од Ж&С и влијанието на активностите на Проектот, вклучително и осигурување дека поединци или групи кои заради нивните посебни околности можат да бидат во неповолна положба, и имаат пристап до развојните придобивки што произлегуваат од Проектот. РУЖССП е применлив за сите инвестиции во рамките на проектот COVID-19 за одговор на итни случаи.

Овој РУЖССП вклучува упатства за развој и имплементација на: [Образецот за скрининг на потенцијалните еколошки и социјални прашања](#); [Чек-листа за проверка на План за управување со животната средина и социјалните прашања \(ПУЖССП\)](#), за инсталирање на мобилна болница COVID-19 во постоечките 17 болници во различни градови, која се состои од 3 дела. Дел I ги документира сите релевантни специфики на локацијата; Дел II ги дефинира активностите што треба да се извршат и проверат според предвидениот тип на активност и во Дел III, параметрите за

мониторинг ќе бидат идентификувани и применети во согласност со активностите презентирани во Дел 2).

Целиот список за проверка на ПУЖСП пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде прикачен како составен дел од договорите за тендерирање и за работа и како аналог на сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни. РУЖССП исто така вклучува упатства за развој и имплементација на Планот за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО) кои ќе помогнат во зајакнувањето на функцијата на постоечкиот контролен систем на здравствена заштита од инфекции и управување со отпад, вклучувајќи ги капацитетите и човечкиот капацитет и план за ангажман на засегнатите страни (ПВЗС)

1. Опис на проектот

Проектот ќе се спроведе според следниве компоненти:

Компонента 1: Одговор на итни случаи на COVID-19. Оваа компонента ќе обезбеди непосредна поддршка за помош на Република Северна Македонија да го ограничи локалниот пренос на COVID-19 преку стратегии за ограничување. Ќе се поддржи јакнење на капацитетите за откривање на случаи преку обезбедување на техничка експертиза, лабораториска опрема и системи кои ќе обезбедат навремено откривање на случаи и бележење на контакти, согласно упатствата на СЗО во Стратешкиот план за одговор. Тоа ќе и овозможи на Република Северна Македонија да воспостави соодветни капацитети за брзо реагирање преку финансирање на плати на обучени и соодветно опремени здравствени работници од „најистурените линии”, а кои не биле предвидени во државниот буџет. Се обезбедува поддршка за ограничени реновирања, доколку е потребно за операционализирање на дополнителни легла во Единиците за интензивна нега и за системи за управување и отстранување на медицински отпад. Оваа компонента ќе обезбеди воспоставување дополнителни капацитети за прием, триажа, тестирање и сместување на пациенти во стационарен центар, транспорт и монтажа на модулари монтажни контејнери во 17 постојни болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања - Козле Скопје).

- **Поткомпонента 1.1: Откривање случај, потврда, следење контакти, известување и следење.** Оваа поткомпонента ќе помогне да се зајакнат системите за надзор на болести и лабораториите за јавно здравје преку набавка на дијагностички комплекти, реагенси, потрошен материјал, ЛЗО и обука за важечки протоколи. Тоа ќе го олесни откривањето на нови случаи со активно следење на контактите, преку подобрување на модулите за надзор и следење на контактите на постоечкиот информатички систем на здравствениот систем (Мој Термин) и поврзување на давателите на примарна здравствена заштита со него. Исто така, ќе поддржи епидемиолошка истрага и следење преку обука на јавни здравствени работници да преземат следење на контакти, изолирани и домашно лекувани случаи. Конечно, тоа ќе помогне да се обезбедат податоци и информации навремено и во реално време донесување на одлуки, одговор и ублажување на последиците, преку подобрување на системите и протоколите и градење на капацитетите за известување, анализа и дисеминација на информации. Фокусот на обуката и системите, како и на итната потреба од опрема и материјали треба да помогне во градењето на долгорочен надзор и капацитет за брз одговор, како и ефективно справување со моменталната состојба.

- **Поткомпонента 1.2: Зајакнување на здравствениот систем.** Оваа подкомпонента ќе се фокусира на голем број клучни области важни за зајакнување на здравствениот систем, така што ќе може ефикасно да одговори на здравствените потреби на пациентите со COVID-19, а здравствените работници да обезбедат висококвалитетна и безбедна нега. Тоа ќе вклучува набавка на медицински материјали, уреди и опрема неопходни за евалуација, третман и мониторинг, вклучувајќи вентилатори и друга опрема неопходна за кислородна терапија (кислородни концентратори, пулсни оксиметри и сл.), инфузиони пумпи, дефибрилатори, монитори, мед.опрема за вшмукување и сл.; и набавка и дистрибуција на ЛЗО според упатствата на СЗО. Оваа подкомпонента исто така ќе ги поддржи напорите за пренамена на постојните здравствени установи за брз одговор при претпоставениот бран на потреба од болнички кревети, особено такви за изолација и за интензивна нега; да се воспостават специјализирани единици во ограничен број избрани болници (пред сè Клиниката за инфективни болести, Клиниката за детски болести, Клиниката за неврохирургија и Клиника за анестезија, реанимација и интензивно лекување), имајќи ги предвид подолгорочните потреби на земјата. Исто така, тоа ќе го помогне развојот на здравствената заштита на установите во „нетрадиционални локации“, и потенцијално потребното изолирање, за да се помогне решавањето на потребите на новиот бран. Бидејќи Клиниката за инфективни болести е примарна установа за лекување на заразни болести во РСМ, посебно внимание ќе биде насочено кон развој на тамошната клиничка грижа и инфраструктурен капацитет, вклучително и преку реновирање на просторот и обезбедување на инсталации и комунални услуги потребни за сместување на нови легла на **КИБ**. Врз основа на проценетите потреби, тој исто така ќе обезбеди опрема и материјали за поставување нови кревети за **ЕИН/ISU**, вклучувајќи механички вентилатори, дефибрилатори, мобилни рендгенски апарати и друга опрема. Во исто време, тој ќе изгради долгорочен капацитет во Клиниката за инфективни болести за обезбедување критична нега со воведување протоколи, критериуми и информациски системи и ќе поддржи градење на капацитети за клиничка нега преку обезбедување техничка помош, развој на упатства и обука на здравствените работници, за идентификување и лекување на COVID-19, за соодветна употреба на ЛЗО и за спречување на ширење на респираторни инфекции во здравствените установи. Исто така, ќе ги зајакне системите за управување и отстранување на медицински отпад во здравствените установи каде се лекуваат пациенти со COVID-19. За да се осигура дека се достапни соодветни човечки ресурси за лекување на пациенти со COVID-19, оваа подкомпонента исто така ќе финансира опремување со персонал (дополнителен персонал кој ќе биде ангажиран на краткорочна основа за да се справи со претпоставениот голем број на пациенти со COVID-19). Со цел да се обезбедат подобри услови и доволен капацитет за да се справат со приливот на луѓе кои бараат медицинска помош, оваа компонента ќе обезбеди воспоставување дополнителни капацитети за прием, триажа, тестирање и сместување на пациенти во стационарен центар по пат на изградба, транспорт и монтажа на мобилни COVID-19 болници (модуларни монтажни контејнери) во 17 постојни болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институтот за белодробни заболувања - Козле Скопје).

Главните влијанија врз животната средина како резултат на градежните работи при изградбата на 17-те мобилни болници COVID-19 поврзани со воздухот, водата, емисиите на бучава и создавањето отпад (опасен и неопасен отпад) ќе се управуваат според предложените мерки за ублажување на локацијата, засебна *Чек-листа за проверка на ПУЖССП* за секоја од мобилните болници COVID-19 што ќе биде составен дел од понудите и договорите за работа, и аналог на сите технички и финансиски услови што треба да ги потпишат договорните страни. Со сите градежни работи ќе се управува во согласност со националното законодавство за животна средина и побарувања на СБ.

Сите ЗУ треба да подготват **ПКИУО** за постапките за управување со отпад во согласност со националните барања кои ги определуваат процедурите за селекција на отпад, ракување на градилиште, собирање, транспорт, обработка и отстранување и обука на персоналот. Отпадот треба да се селектира во моментот на генерирање според ризик вклучувајќи поделба на органски отпад, отпад подобен за повторно рециклирање, биолошки инфективни и опасни отпадоци од здравствена заштита кои ќе бидат привремено чувани до моментот на подигнување од лице место од договорна компанија за управување со отпад. Инструкции поврзани со безбедно ракување со медицински отпад им се даваат на релевантните луѓе кои ракуваат со медицински отпад во болниците, вклучително здравствени работници и луѓето директно одговорни за управување со отпадот. Постапувањето со медицинскиот отпад произведен за време на грижата за пациентите со COVID-19 треба безбедно да се собере во назначени контејнери и вреќи, да се чува привремено во посебни назначени места во рамките на ЗУ и потоа да се подигне од договорна компанија за управување со медицински отпад и да се транспортира за безбедно обработување (автоклавирање) во нивните објекти или безбедно согорување во соодветни системи за медицински отпад во ЈП Дрисла Скопје.

Во септември 2020 година, Прашалникот за управување со медицински отпад беше испратен до болниците со цел да се обезбедат релевантни податоци за спроведените постапки за управување со медицински отпад, начинот на управување со различен дел од медицинскиот отпад и очекуваните количини на генериран медицински отпад од новите мобилни болници COVID-19.

Од добиениот одговор од болниците вклучени во Проектот (Битола, Гевгелија, Куманово, Гостивар, Велес, Ресен, Струга) во врска со начинот на управување со медицински отпад и разговор со одговорното лице од компанијата Ремондис Медисон Битола, се избираат различни медицински отпадоци, спакувани во соодветни вреќи / контејнери според барањата на националното законодавство, опасниот медицински отпад се собира во жолти кеси, а патолошки медицински отпад (делови од човечко тело и органи, вклучувајќи крв) во црвени вреќи. Привременото складирање на медицинскиот отпад е на одделни локации во рамките на болниците и редовно, надворешна компанија доаѓа и ги собира и транспортира селектираните делови на медицински отпад. Ремондис Медисон Битола има лиценца за справување со медицински отпад и има потпишано договори со многу здравствени установи во земјата (Битола, Гевгелија, Куманово, Гостивар, Велес, Ресен, Струга, Свети Наум Охридски и 8-ми Септември и сл.).

Медицинскиот отпад во жолти кеси е стерилизиран во автоклавите во објектот „Ремондис Медисон“ во Битола и конечно е депониран на депонијата Дрисла во Скопје.

Пакуваниот патолошки отпад во црвени кеси се собира и се транспортира директно до согорувачот на депонијата Дрисла во Скопје од овластени компании.

Од добиените одговори на Прашалникот, пресметката на просечниот медицински отпад по пациент на годишно ниво и генерираниот медицински отпад по кревет се заснова на податоците од 2019 година. Во четири болници: Битола, Гевгелија, Куманово и Велес, во 2019 година имало на располагање 1,231 кревет, а годишниот генериран медицински отпад бил вкупно 39,375 кг за сите четири болници. Вкупниот број на пациенти за 2019 година беше 178.547 пациенти. Значи, просечното количество генериран медицински отпад е во опсег од 0,22 кг/пациент/година до 0,33 кг/ пациент/година (0,13 кг/пациент за Гевгелиска болница и 0,33 кг/пациент во болница во Куманово). Просечната количина на медицински отпад по кревет е 32 кг/кревет (29 кг/кревет во Куманово и 36 кг/кревет во Битола). Овие податоци се однесуваат на опасниот медицински отпад спакуван во жолти вреќи/кутии, стерилизиран и финално одложен на депонијата Дрисла.

Годишните количини на делови од човечко тело и органи, вклучувајќи вреќи и шишиња со крв од болниците, се од 50 кг (гевгелиска болница) до 80,311 кг (велешка болница). Просечната количина на патолошки отпад е 2,8 g/пациент/година и 0,4 кг/кревет за овие четири болници врз основа на податоците од болниците.

Најголемиот дел од болницата има Проекции за генерирање на медицински отпад од мобилните болници COVID-19 се од 1000 кг до максимум 4000 кг (со 100% покриеност на креветот) вкупен медицински отпад што може да се стерилизира и од 6,27 кг до 26,3 кг патолошки отпад. Повеќето болници селектираат опасен од неопасен медицински отпад и имаат спроведено постапки за управување со медицински отпад. Некои од болниците потенцираат дека им е потребен нов објект за привремено складирање на генериран медицински отпад или рехабилитација на постојниот (на пр. болницата во Куманово).

Мерките поддржани од проектот за избегнување или минимизирање на ризикот од инфекција на здравствените работници ќе вклучуваат: обука за постапките на сите категории работници (лабораториски техничари, лекари, медицински сестри, персонал за чистење, итн.) За употреба на ЛЗО, лична хигиена и темелно и редовно дезинфицирање на површините; процедури за влез во ЗУ, како што се минимизирање на посетителите и часовите на посетителите, мерење на температурата и одделен дел (вклучувајќи го делот за влегување) за пациенти со симптоми на COVID-19 / респираторни болести, кои треба да бидат пренесени во друг дел и да носат маска на лицето. Сите лица кои посетуваат болници треба да ги дезинфицираат рацете пред да влезат и пред да заминат, и треба да има едноставен постер на македонски и друг етнички јазик со објаснување на процедурите за влез.

- **Поткомпонента 1.3: Финансирање на премија за здравствено осигурување за ранливи корисници.** Според Законот за здравствено осигурување, од различни владини агенции се бара да плаќаат премии во име на оние од ранливите групи (на пример, Агенцијата за вработување мора да плати за оние што се опфатени со осигурување од невработеност, додека МЗ мора да плати за другите ранливи групи, вклучувајќи ги и тие за социјална помош (гарантирана минимална помош или ГМП) кои инаку не се квалификуваат за покривање на здравствено осигурување. Проширувањето на поддршката за овие групи за олеснување на социјалното дистанцирање планирано во рамките на Компонентата 2 би претставувало зголемена цена што не била претходно предвидена во буџетот. Оваа поткомпонента ќе помогне да се покријат овие трошоци. Ова може потенцијално да влијае на пристапот до здравствени услуги за околу 85.000 домаќинства, па се до 300.000 лица. Со цел да се обезбеди континуитет на покриеност, оваа поткомпонента ќе ги финансира придонесите за здравствено осигурување за невработените и ранливите групи кои обично ги покрива МЗ за период од девет месеци.

Компонента 2 - Поддршка на домаќинствата за овозможување на социјално дистанцирање. Оваа компонента ќе финансира поддршка на подобни лица и домаќинства за да им овозможи да ги почитуваат мерките за социјално дистанцирање што Владата ги вовеле за пандемијата COVID-19.

Ќе се финансира поддршка за социјална помош преку:

(а) финансирање на парични трансфери на ранливи домаќинства, погодени од економските последици од COVID-19; и

(б) обезбедување храна и основни материјали за населението кое е во карантин и домаќинства погодени од COVID-19.

Дополнително, ќе финансира поддршка за осигурување при привремена невработеност преку обезбедување паричен надоместок за лицата кои останале без работа како последица на COVID-19.

- **Поткомпонента 2.1: Поддршка за привремена социјална помош.** Оваа поткомпонента ќе обезбеди финансирање на програмата ГМП за да се намали финансискиот товар на посиромашните во услови на пандемијата од COVID-19 овозможувајќи им да го согледаат и поддржат социјалното дистанцирање и целокупниот здравствен одговор. Финансирањето ќе обезбеди континуитет и проширување на придобивките од ГМП за постојните и новите корисници за 6-9 месеци. Опфатот ќе биде проширен на оние кои не примале социјални трансфери пред пандемијата, но кои во меѓувреме станале подобни за поддршка за ГМП откако кризата ги погоди првенствено лицата на кои им престанал работниот однос, а кои не ги исполнуваат условите за бенефиции за невработеност; поединци и домаќинства кои претходно се занимавале со неформална економија; и други ранливи групи кои ќе бидат во ризик од сиромаштија. Проширувањето на програмата на ГМП ќе вклучува елиминација или прилагодување на критериумите за подобност кои се применуваат во нормални околности, но не се релевантни во итни случаи за сите нови апликанти (на пример, 12-месечна забрана за примена и доделување на ГМП, поседување на возило и реално недвижен имот; 3-месечното правило за проценка на приходот). Поддршка во производи (на пример, пакети со

основна храна и хигиенски производи) ќе им бидат дадени на корисниците на програмите. Испораката на основните пакети се очекува дополнително да ги зајакне мерките за социјално дистанцирање, така што корисниците нема да имаат потреба да ја напуштаат куќата за да најдат одредени производи. Користејќи ги информациите за корисниците од Информатичкиот систем за управување со парични надоместоци (СВМИС), проектот ќе спроведе неколку кругови на телефонски истражувања на корисници на социјална помош за да се процени влијанието на пандемијата COVID-19 врз ранливите домаќинства и врз нивните потреби. Ова ќе помогне да се прилагодат идните интервенции и политики за градење на „отпорност“ на домаќинствата и да се следи целокупното влијание на проектот. Паричните трансфери за ГМП ќе се спроведат со помош на системот на Министерството за финансии и постојната платформа СВМИС во рамките на МТСП за да се обезбеди ефикасен одговор и брзи исплати. Услови за регистрација на нови корисници за привремена парична помош ќе аплицираат преку Интернет - онлајн.

- **Поткомпонента 2.2: Поддршка за привремено осигурување од невработеност.** Оваа поткомпонента ќе финансира дополнителна поддршка на приходите на работниците кои се отпуштени од нивните работодавци, во евиденцијата што ја води Агенцијата за вработување и кои имаат пристап до надоместоци за осигурување во случај на невработеност. Владината мерка е да обезбеди паричен надоместок за оние кои останале без работа заради кризата, во износ еднаков на 50 проценти од просечната плата која им е исплатена во последните 12 месеци во период до 6 месеци, пропорционално на бројот на години на работен стаж. Проектот ќе ги покрие овие трошоци во период од 4 до 6 месеци. Бројот на апликации или промени во потребите за финансирање при невработеност може да го промени временскиот рок за поддршка. Капацитетот на Агенцијата за вработување на РСМ да управува со шемата за осигурување во случај на невработеност ќе се зајакне, за да се овозможи да одговори на зголемените побарувања на своите услуги, вклучително и известување за статусот на невработеност и извршување на плаќања. Периодите на чекање од било кој вид ќе бидат укинати, процесот на deregистрација ќе биде олеснет од далечински канали за да се овозможи социјално дистанцирање, а постапките ќе се насочат за да се намали времето на чекање.

Компонента 3. Имплементација на проектот, комуникација, вклучување на пошироката заедница и мониторинг. Оваа компонента ќе ги поддржи административните и човечките ресурси потребни за спроведување на проектот и следење и проценка на напредокот. Ќе се финансира персонал, трошоци за консултанти и оперативни трошоци поврзани со имплементација, координација и управување со проектите, вклучувајќи поддршка за набавки, финансиски менаџмент (ФМ), заштитни мерки за животна средина и социјални активности, активности за комуникација, кампања за комуникација, следење и евалуација (M&E), известување и вклучување на засегнатите страни; одржување на информатичкиот систем; оперативни и административни трошоци; техничка помош за зајакнување на брза реакција на проектот (на пример, развој на протоколи за тестирање, третман, протоколи за упатување, рационализација на процедурите на Агенцијата за вработување); и долгорочно градење на капацитети за пандемски одговор и подготвеност.

Оваа компонента ќе го поддржи развојот на комуникациски, теренски и кампањи за градење на свеста, за да се обезбеди дисеминација на релевантни информации за правилно сензибилизирање на граѓаните за ризиците поврзани со COVID-19 и за нивно информирање за бенефициите финансирани преку проектот. Информациите ќе се шират преку различни канали (радио, телевизија, интернет, печатени медиуми) а ќе бидат дизајнирани да допрат дури и до ранливите и

поизолираните популации. Активностите за споделување информации првично ќе бидат поддржани од тековниот проект за подобрување на социјалните услуги (ППСУ) (P162246) преку механизмите за контакт што се веќе воспоставени.

Покрај тоа, проектот ќе имплементира механизам за повратни информации за реакциите на COVID-19 (привремен паричен надомест и друга помош и здравствени активности) со цел осигурување дека заедниците можат навремено да дадат повратни информации на раководителите дека инвестициите одговараат на локалните потреби и ги опфаќаат ранливите групи. Ова исто така ќе вклучува механизам за набљудување на заедницата и механизам за адресирање на поплаки. Компонентата ќе го поддржи развојот на онлајн платформа за сите фази на повратните информации од заедницата.

2. Политичка, правна и регулаторна рамка

2.1. Национално законодавство за животна средина

Законодавството за животна средина на ЕУ е транспонирано во националното законодавство почнувајќи од 2005 година и скоро за сите еколошки области (вода, воздух, отпад, бучава, климатски промени, индустриски емисии, хемикалии и природа и биодиверзитет) пропишаните стандарди и ограничувања на емисии (таргет вредности за емисии за воздух, вода) и принципи за управување со отпад, се усогласени со барањата на ЕУ. Транспонирањето на законодавството на ЕУ во националното законодавство е извршено близу 85%.

Одредбите за заштита на животната средина се пропишани во Уставот на РСМ (членови 8 и 43).

1. Закон за животна средина (Сл. Весник на РСМ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/2009, 124/2010, 51/2011, 123/12, 93/13, 187/13 42/14, 44/15 129/15, 192/15, 39/16, 99/18);

Законот за животна средина е основа за политиките и управувањето со животната средина, обезбедувајќи исто така водечки принципи и инструменти на политиките. Овој закон ги содржи основните принципи за заштита на животната средина, кои се основа за утврдување на постапките за управување со животната средина и кои се заеднички за сите закони што регулираат одредени медиуми за животна средина.

Според член 77 од Законот за животна средина ја регулира постапката за проценка на влијанијата врз животната средина на проектите што можат да предизвикаат влијанија врз животната средина. Предлагачот на проектот е должен да достави Известување за намерата да се изврши проект за изградба на мобилни COVID-19 болници во рамките на постојните 17 болници до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (во согласност со член 80). Овој закон е правна основа за донесување на неколку релевантни подзаконски акти наведени подолу:

- Уредба за утврдување на проекти за кои треба да се спроведува постапката за ОВЖССА (Службен весник на РСМ бр. 74/05, 109/09, 164/12) - Оваа уредба дефинира проекти за кои е задолжителна постапка за ОВЖССА, генерално се однесува на проекти кои може да имаат значително влијание врз животната средина за кои е утврдена потребата за спроведување постапка за ОВЖССА, критериуми врз основа на кои се утврдува потребата од спроведување на постапка за воспоставување генерално ново дефинирани проекти и

критериуми врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на утврдени процедури во постојните установи во услови на промена.

- *Правилник за информациите содржани во Известување за намера за спроведување на проект и постапката за утврдување потреба од ОВЖССА на проектот* (Службен весник на РСМ бр. 33/06) - Правилникот ја дефинира содржината на известувањето за намерата да се изврши проектот. Предлагачот на проектот ќе го информира надлежниот орган за намерата да го спроведе проектот со цел да се утврди потребата од спроведување на постапката за ОВЖССА.

- *Правилник за списокот на проекти за кои Извештајот на ОВЖССА - Елаборат* треба да биде изготвен од предлагачот на проектот, а извештајот за ОВЖССА треба да биде усвоен од Министерството за животна средина и просторно планирање („Службен весник на РСМ“ бр. 80/09, 36/12) - Овој правилник опфаќа категории на активности кои можат да вклучуваат проекти за кои Предлагачот на проектот подготвува извештај за ОВЖССА - Елаборат кој е одобрен од Министерството за животна средина и просторно планирање.

- *Правилник за список на проекти за кои Извештајот на ОВЖССА - Елаборатот* треба да го подготви Предлагачот на проектот, а Извештајот на ОВЖССА треба да биде усвоен од градоначалникот на општината или градоначалникот на Град Скопје („Службен весник на РСМ“) бр. 80/09, 32/12) - Овој правилник ги опфаќа категориите на активности кои можат да вклучуваат проекти за кои Предлагачот на проектот подготвува Извештај за ОВЖССА - Елаборат што го одобрува градоначалникот на општината или градоначалникот на Град Скопје.

- *Правилник за формата и содржината на Извештајот за ОВЖССА - Елаборат*, постапката за нивно одобрување и начинот на водење на регистарот на одобрени извештаи („Службен весник на РСМ“ бр. 50/09, 44/13) - Овој Правилник ја пропишува формата и содржина на елаборатот на Извештајот за ОВЖССА, што е постапка за негово одобрување, како и начинот на водење на нивниот регистар.

2.1.1 Национална постапка за проценка на влијанието врз животната средина и социјални аспекти (ОВЖССА)

Во ЛоЕ („Службен весник на РНМ“ бр. 53/05, 81/05 24/07, 159/08 и 83/09; 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 163/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16, 99/18) Поглавје XI/членови 76-94 е пропишана процедурата за Проценка на влијанието врз животната средина и социјалните аспекти (ОВЖССА).

Постапката за ОВЖСС се спроведува за проекти, кои поради нивната природа, обем и локација може да имаат влијание врз животната средина.

Вкупната одговорност за спроведување на постапката за ОВЖС ја има Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП). Првиот чекор на постапката за ОВЖС е доставување на писмото за известување до Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП).

Кога МЖСПП одлучи дека нема потреба да се спроведува процедура за ОВЖССА, тогаш треба да се спроведе проценка за животната средина на проекти од мал обем.

Национална постапка за оценување на животната средина на проекти од мал обем

Оценката на животната средина на проектите од мал обем (*Извештај за оцена на влијанието врз животната средина - елаборат*) е пропишана во Законот за животна средина (СЛ на РСМ бр. 53/05, 81/05 24/07, 159/08 и 83/09; 124/10, 51/11, 123/12, 93/13, 163/13, 42/14, 44/15, 129/15, 192/15, 39/16, 99/18) Поглавје III / член 24. Извештајот-елаборатот за оцена на влијание врз животната средина треба да се развие кога МЖСПП ќе одлучи дека нема потреба да се спроведува целосна постапка за ОВЖС. Оваа постапка е пропишана за проекти од мал обем (на пр., згради за примарна, секундарна / терцијарна здравствена заштита; итн.), кои предизвикуваат краткорочни, помали негативни влијанија врз животната средина.

Во зависност од видот на проектите, Елаборат - Извештај за ОВЖС треба да се изготви врз основа на двата правилници:

1. Правилник за списокот на проекти за кои Извештајот за ЕЗЖС треба да биде изготвен од предлагачот на проектот, а извештајот за ОВЖССА треба да биде усвоен од Министерството за животна средина и просторно планирање (Службен весник на РМ „бр. 36/12) ;

2. Правилник за списокот на проекти за кои од страна на Застапникот на проектот треба да биде изготвен Извештај за ЕЗЖС , а Извештајот за ОВЖС треба да биде усвоен од градоначалникот на општината („Службен весник на РМ ”бр. 32/12) или градоначалникот на Град Скопје.

Правилникот за Извештајот за ОВЖССА, формата, содржината и процедурите за усвојување на Извештајот за ОВЖС („Службен весник на РМ бр. 44/13”) треба да бидат појдовна основа за подготовка на Извештајот за ЕЗЖС). Улогите и одговорностите на властите за време на спроведувањето на процедурите за ОВЖС (Извештај за ЕЗЖС) се прикажани во Табела 1.

Табела 1 Улоги и одговорности на засегнатите страни во постапката ОВЖССА (Извештај за ЕЗЖС - Елаборат)

Орган / институција	Улоги и одговорности
Предлагач на проектот	- Доставете го Известувањето за намерата за спроведување на проектот за изградба на 17 мобилни болници COVID-19 во рамките на постојните болници во различни градови во земјата до МЖСПП. Доколку Одлуката на МЖСПП е дека предлагачот треба да подготви Елаборат за ОВЖС за подвижни болници за COVID - 19, тогаш следи, - Подготовка на Извештај за ЕЗЖС за мобилни болници COVID-19
Министерство за животна средина и просторно планирање / (Администрација за животна средина)	- Подготовка на Одлука дека треба да се спроведе постапка / или не за ОВЖС (МЖСПП) - Издавање на Одлука за усвојување на Извештајот за ЕЗЖС за мобилни болници COVID-19
Експерти од Листата на експерти	- Подготовка на Известување за намерата за спроведување на проектот за изградба на 17 мобилни болници COVID-19 во рамките на постојните болници во различни градови во земјата до МЖСПП - Подготовка на Извештај за ЕЗЖС за мобилни болници COVID-19

Државен инспекторат за животна средина / Општински инспектори за животна средина	- Проверка дали е подготвен извештајот за ЕЗЖС за мобилни болници COVID 19 и дали е доставен до МЖСПП / Општините - Следење дали се спроведени мерките за ублажување предложени во Извештајот за ЕЗЖС
--	--

Извештајот за **ОВЖССА** - Елаборат треба да содржи податоци за главните карактеристики на проектот, главните позитивни и негативни влијанија врз животната средина идентификувани земајќи ја предвид почетната околина специфична за локацијата. За проценка на животната средина на мали проекти не е потребно спроведување на постапката за јавни консултации.

ЕУП ќе го подготви Писмото за известување со објаснување за проектните активности со кои ќе се обезбеди прелиминарна проценка на влијанието и ќе се побара мислење за одлуката за неопходноста од развој на Извештајот за ЕЗЖС за секој под-проект за изградба на монтажни мобилни контејнери - болници во рамки на веќе постојните здравствени установи. Доколку МЖСПП одговори дека е потребен елаборат за Извештајот за ОВЖС, за секој под-проект треба да биде подготвен Извештај за ОВЖС и усвоен од орган .

2. Закон за отпад (Сл. на РСМ бр. 68/04, 71/04, 107/07, 102/08, 134/08, 124/10, 51/11, 123/12, 147/13, 163/13, 51/15, 146/15 и 192/15);

Законот ги вклучува основните принципи на управување со отпад (принцип на заштита на животната средина при управување со отпад - минимизирање на отпад, принцип на претпазливост, блискост, универзалност на услугата, принцип за наплата на загадувачот, систем на депонирање и сл.). Управувањето со отпад како јавна услуга, се заснова на принципот на универзалност на услугите (недискриминација, одржливост, квалитет и ефикасност, транспарентност, прифатлива цена и целосно покривање на територијата).

- *Список на типови на отпад („Сл. Весник на РСМ бр. 100/05“)* - Списокот пропишува видови отпад кои се класифицирани според изворот на создавање и карактеристиките

- *Правилник за начинот на постапување со отпад од азбест и отпад од производи што содржат азбест („Сл. Весник РСМ бр. 70/04“)* - Овој правилник го пропишува начинот на постапување со отпадот од азбест и отпадот од производи што содржат азбест

- *Закон за пакување и отпад од пакување („Сл.Весник на РСМ бр. 161/09 и измени и дополнувања бр. 17/11, 47/11, 136/11, 6/12, 39/12, 163/13 и 146/15“)* - Овој Законот ги регулира барањата за заштита на животната средина што мора да бидат исполнети со пакувањето за време на неговото производство, пуштање во промет, пуштање во употреба и ракување со отпад од пакување, вклучувајќи ги и обврските на економските оператори.

- *Закон за електрична и електронска опрема и отпадна електрична и електронска опрема (ЕЕО) („Сл. весник на РСМ бр. 06/12, 163/13, 146/15, 39/16“)* - Овој закон ги регулира барањата за заштита на животната средина што мора да бидат исполнети од правни и физички лица кои произведуваат и пуштаат во промет електрична и електронска опрема во РСМ и кои ракуваат со отпад од електрична и електронска опрема.

- *Закон за батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори („Сл.весник на РСМ бр. 140/10, 47/11, 148/11, 163/13, 146/15, 39/16“)*, овој

закон ги регулира барањата за заштита на животната средина што мора да ги исполнат батериите и акумулаторите за време на нивното производство и пуштање во промет во земјата и ракување со отпадни батерии и акумулатори.

- *Закон за ратификација на Базелската конвенција за контрола на прекугранични движења на опасен отпад и нивно отстранување* („Сл. Весник на РСМ бр. 48/97”);

- *Правилник за начинот и условите за складирање на отпад, како и за условите што треба да ги исполнуваат местата на кои се врши складирање на отпад* („Сл. Весник на РСМ бр. 29/07”);

- *Правилник за поблиските услови за постапување со опасниот отпад и начинот на пакување и обележување* („Сл. Весник на РСМ бр. 15/08”);

- *Правилник за начинот на третман на медицински отпад, како и начинот на пакување и обележување на медицинскиот отпад* („Сл. Весник РМ бр. 146/07”), пропишува начин на управување со медицински отпад, обележување и пакување на медицински отпад. Соодветен избор, идентификација, собирање, пакување и обележување според својствата на медицинскиот отпад (заразен, запалив, експлозивен и др.), Количини, начин на складирање, транспорт и отстранување. Пакетите можат да бидат пластични кеси, картонски кутии и специјални контејнери кои со своите карактеристики (боја, форма, големина и состав) овозможуваат селекција на местото на неговото создавање и обезбедуваат целосна заштита на здравјето на луѓето и животната средина. Транспортот на отпадот од точката на собирање до централното место за собирање се врши еднаш на ден, по можност еднаш во смена од одговорното лице. Отпадот се транспортира во контејнери на тркала или колички направени од непропустлив материјал, лесен за полнење и истовар, без остри рабови што можат да го оштетат пакувањето од медицинскиот отпад и лесно се чистат и дезинфицираат. Сите етикети на пакувањето мора да бидат недопрени и да не се оштетуваат по транспортот. Медицинскиот отпад треба да се транспортира по најбрзиот можен пат на движење. Патеките за собирање и транспорт на медицински отпад се планираат однапред, јасно обележани и одделени од областа низ која се одвиваат рутински здравствени активности. Надворешниот транспорт на медицински отпад се врши од привремено складираното место во одреден период утврден во Договор потпишан со овластена компанија, најмалку на секои два дена. Инфективниот отпад може да се изгори или третира со стерилизација пред отстранувањето.

- *Упатството за безбедно управување со медицински отпад* (Републички завод за здравствена заштита-Скопје, 2009 година) е корисно упатство за управителите со отпад во здравствените установи, државните санитарни и здравствени инспектори, инспекторите за животна средина, членовите на Комисиите за интра-хоспитални инфекции, специјалисти за хигиена. Служи за подобрување на веќе стекнатото знаење од областа на управување со медицински отпад, најновите аспекти на релевантното национално законодавство и Европската Унија, како и упатствата на Светската Здравствена Организација за управување со ризици при управување со медицински отпад.

- Упатството вклучува: правни аспекти за управување со медицински отпад; здравствени ризици поврзани со управување со медицински отпад; обврските на правните лица кои управуваат со отпад; и инспекциите во управувањето со медицинскиот отпад.

3. Закон за квалитет на амбиентен воздух (Сл. Весник на РСМ бр. 67/04 со измени и дополнувања бр. 92/07, 35/10, 47/11, 59/12 и 163/13, 10/15, 146/15)

Го поставува системот за управување со квалитетот на амбиентниот воздух. Вклучува активности насочени кон избегнување, спречување или ублажување на опасните ефекти од загадувањето на воздухот преку: проценка на квалитетот на амбиентниот воздух, утврдување на граничните вредности на емисијата и вредностите на квалитетот, планирање на заштитата на амбиентниот воздух, воспоставување на мониторинг на амбиентниот воздух и информациони системи како и заштита на квалитетот на амбиентниот воздух при контрола на емисиите од стационарни или дифузни извори на загадување.

4. Закон за води (Сл на РСМ бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 23/13, 163/13, 180/14 и 146/15);

Законот ги вклучува сите аспекти на управување со водите: употреба и распределување на водните ресурси; заштита од загадување и контрола; заштита од штетни ефекти на водата и одржливо планирање на управување со водите.

5. Закон за заштита од бучава (ОГ на РСМ 79/07, 124/10, 47 / 11, 163 / 13, 146/15);

Законот му ја доделува на МоЕПП општата надлежност за намалување на нивото на бучава во животната средина, но исто така утврдува дека некои активности ќе се спроведуваат заеднички, во соработка и консултација со или преку некој плански документ што ќе биде усвоен во договор со други органи, особено со другите министерства, Единици на Град Скопје и ЕЛС.

6. Закон за хемикалии (Сл на РСМ бр. 145/10, 53/11, 164/13, 116/15 и 149/15)

Законот регулира управување со хемикалии, нивна класификација, правилно складирање, етикетање, ракување и правилна употреба на хемикалии, безбедносен транспорт и конечно отстранување на хемиски отпад.

3.2. Национално социјална регулатива

3.2.1. Безбедност и здравје

Закони за безбедност и здравје што се релевантни за овој проект се:

- *Закон за здравствена заштита* (Сл. Весник на РСМ бр. 43/12, 145/12, 87/13, 164/13, 39/14, 43/14, 132/14, 188/14, 10/15, 61/15, 154/15, 132/15, 154/15, 192/15, 37/16) ги регулира работите поврзани со системот и организацијата на здравствената заштита и вршењето на здравствената дејност, загарантираните права и утврдените потреби и интереси на земјата во обезбедувањето здравствена заштита, здравствените установи, вработувањето, правата и должностите, одговорноста, проценката, престанокот на работниот однос, заштитата и донесувањето одлуки за правата и обврските на здравствените работници и здравствените соработници, квалитетот и безбедност на здравствената активност, коморите и стручните здруженија, маркетингот и рекламирањето на здравствената дејност, вршењето на здравствената дејност во случај на итни случаи и надзорот над вршењето на здравствената дејност.

- *Законот за јавно здравје* (Сл. Весник на РСМ бр. 22/10, 136/11, 144/14, 149/15, 37/16) регулира заштита и подобрување на јавното здравје; мерки и активности преземени од страна на државните органи, институции, единици на локалната самоуправа и други правни и физички лица во соработка со здравствени установи; обезбедување на соодветен одговор во случај на јавна

здравствена потреба и итност и појава на итна здравствена состојба и спроведување на меѓународните здравствени правила.

- *Законот за заштита на населението од заразни болести* (Сл.Весник на РСМ бр. 66/04, 139/08, 99/09, 149/14, 150/15 и 37/16) ги утврдува мерките за спречување на појава, рано откривање, спречување на ширење и сузбивање на заразни болести и инфекции, права и обврски на здравствените установи, правни и физички лица, како и надзор над спроведувањето на мерките, со цел да се заштити населението од заразни болести.

- *Закон за лекови и медицински помагала* (Сл на РСМ бр. 106/07, 88/10, 36/11, 53/11, 136/11, 11/12, 147/13, 164/13, 27/14, 43/14, 88/15, 154/15, 228/15, 7/16 и 53/16) регулира лекови и медицински помагала за употреба во хуманата медицина, условите и начинот на обезбедување на нивниот квалитет, безбедност и ефикасност, начинот и постапките за нивно производство, тестирање, пласирање на пазарот, маркетинг, цени, контрола на квалитет, рекламирање и проверка. Овој закон исто така регулира наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурзори неопходни за производство на лекови или медицински помагала, доколку тие не се регулирани со друг закон.

Други закони што го покриваат доменот за безбедност и здравје се:

- **Закон за безбедност и спасување** (Сл. Весник на РСМ бр. 93/12, 41/14, 71/16, 106/16)
- **Закон за здравствено осигурување** (Сл. Весник на РСМ бр. 25/00, 34/00, 96/00, 50/2001, 11/2002, 31/2003, 84/2005, 37/2006, 18/2007, 36/2007), 82/2008, 98/2008, 6/2009, 67/2009, 50/10, 156/10, 53/11, 26/12, 16/13, 91/13, 187/13, 43/14, 44 / 14, 97/14, 112/14, 113/14, 188/14, 20/15, 61/15, 98/15, 129/15, 150/15, 154/15, 192/15, 217/15, 27/16, 37/16 и 120/16)
- **Закон за санитарна и здравствена инспекција** (Сл. Весник на РСМ бр. 71/06, 139/08, 88/10, 18/11, 53/11, 164/13, 43/14, 144/14, 51/15, 150 / 15, 37/16) ја регулира надлежноста, организацијата на санитарната и здравствената инспекција, назначувањето на санитарните и здравствените инспектори, овластувањата и постапката за вршење на инспекцискиот надзор. Инспекторатот го надгледува создавањето, изборот, пакувањето и отстранувањето на медицинскиот отпад. Инспекторатот дава согласност и мислења во постапката за издавање градежни дозволи за изградба на згради за примарни, секундарни и терцијарни здравствени установи.
- **и други подзаконски акти**

3.2.2. Имот и егзистенција

Главното национално законодавство релевантно за проектите, во врска со земјиштето и имотот, обезбедување средства за егзистенција се опишани во следново

- **Закон за експропријација (Сл на РСМ бр. 5/12, 131/12, 24/13, 27/14, 104/15, 192/15, 23/16, 178/16).** Македонското законодавство се занимава со присилно раселување и обновување на егзистенцијата според неговата законска рамка за експропријација, со основна идеја дека сопствениците на имотите треба да бидат компензирани за нивните загуби, најчесто во монетарна смисла. Законот ја регулира постапката за експропријација на имот за проекти кои се од јавен интерес и поврзаните права за недвижности (недвижни имоти).

Други закони што го покриваат доменот на имот и средства за живеење се:

- Закон за катастар на недвижности (Сл.Весник на РСМ бр. 55/13, 41/14, 115 / 14,116 / 15,153 / 15, 192/15, 61/16);
- Закон за сопственост и други стварни права (Сл.Весник на РСМ бр. 18/01, 92/08, 139 / 09,35 / 10);
- Закон за градба (Сл.Весник на РСМ бр. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 54/11, 13/12, 144/12, 25/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 149/14, 187/14, 44/15, 129/15, 217/15, 226/15, 30/16, 31 / 16, 39/16, 71/16, 132/16).
- Закон за процена (Сл.Весник на РСМ бр. 115/10, 158/11, 185/11, 64/12, 188/14, 104/15, 153/15, 192/15, 30/16)
- Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер (Сл.Весник на РСМ бр. 13/06, 86/08, 06/10, 42/14, 148/15, 55/16)
- Методологија за проценка на пазарната вредност на недвижноста (Сл. Весник на РСМ бр. 54/12)
- Правилник за начинот на катастарското класирање и утврдувањето и запишувањето на промената на катастарската култура и класа на земјиштето (Сл.Весник на РСМ бр. 144/13, 95/15)
- Закон за постапување со бесправно изградени објекти (Сл. Весник на РСМ бр. 23/11, 54/11, 155/12, 53/13, 72/13, 44/14, 115/14, 199/14, 124/15, 129/15, 217/15, 31/16)
- Закон за постапување по претставки и предлози (Сл.Весник на РСМ бр. 82/2008, 13/13, 156/15, 193/15);

3.3.3. Труд и работна сила

Прашањата за работната сила и условите за работа се опфатени со следното законодавство:

- **Закон за работни односи на Република Северна Македонија** (Сл. Весник на РСМ бр. 62/05; 106/08; 161/08; 114/09; 130/09; 149/09; 50/10; 52/10; 124/10; 47/2011; 11/12; 39/12; 13/13; 25/2013; 170/2013; 187/13; 113/14; 20/15; 33/15; 72/15; 129/15, 27 / 16), управува со односите меѓу

страните вклучени во процесот на вработување. Се однесува на секое физичко лице кое склучило договор за вработување со работодавач.

- **Закон за пензиско и инвалидско осигурување** (Сл.Весник на РСМ бр. 53/13, 170/13, 43/14, 44/14, 97/14, 113/14, 160/14, 188/14, 20/15, 61 / 15, 97/15, 129/15, 147/15, 154/15, 173/15, 217/15, 27/16, 120/16, 132/16) го дефинира задолжителното пензиско осигурување на работниците според договор за работа и физичките лица кои вршат дејност, основните на капитално финансирано пензиско осигурување, како и посебните услови каде одредени категории осигуреници добиваат право на пензија и уживаат инвалидско осигурување. Правата што произлегуваат од пензиското и инвалидското осигурување се следниве: право на старосна пензија, право на инвалидска пензија, право на прераспределба на друго соодветно работно место, право на соодветно вработување, право на преквалификација или повисока квалификација и право на соодветни парични надоместоци, право на семејна пензија, право на месечен надомест за телесно оштетување и право на најнизок износ на пензија.

Други закони поврзани со трудот и работната сила се:

- Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност
- Закон за инспекција на труд;
- Закон за евиденциите од областа на трудот;
- Закон за вработување на инвалидни лица;
- Закон за агенции за привремени вработувања;
- Закон за волонтерство;
- Закон за мирно решавање на работни спорови
- Закон за вработување и работа на странци;
- Закон за минимална плата;
- Закон за заштита од вознемирување на работното место
- и други подзаконски акти.

- **Закон за социјална заштита** (Сл на РСМ бр. 79/09, 148 / 13,164 / 13, 187/13, 38/14, 44/14, 116/14, 180/14, 33/15, 72/15, 104 / 15, 150/15, 173/15, 192/18, 30/16, 163/17, 51/18). Социјалната благосостојба и заштита во земјата се состојат од услуги и придобивки од системот за социјална заштита финансиран од данокот (социјална превенција - која според Законот за социјална заштита вклучува - едукативна и советодавна работа, развој на форми за самопомош, волонтерска работа итн., институционална грижа, вон-институционална грижа и парична помош) и систем на социјално осигурување заснован врз придонеси (пензии и инвалидност, здравствено осигурување и осигурување од невработеност).

Упатства поврзани со COVID-19 донесени од МЗ:

- Упатства за домашно лекување на пациенти со лесни симптоми на инфекција со COVID-19
- Упатства за домашно лекување на пациенти со сомнителна инфекција со 2019-nCoV
- Препораки за пациенти со ретки болести во услови на пандемија со COVID-19
- Известување за пациенти во самоизолација
- Справување со социјална дистанца, карантин и изолација

Донесени декрети во врска со социјалната заштита:

- Уредба со законска сила за примена на Законот за враќање на дел од ДДВ на физички лица за време на вонредна состојба, донесена на 46-та седница на Владата на РСМ;
- Уредба со законска сила за изменување и дополнување на Уредбата со правна сила за примена на Законот за социјална заштита за време на вонредна состојба, донесена на 46-та седница на Владата на РСМ;
- Уредба со законска сила за дополнување на Уредбата со правна сила за ограничување на исплата на надоместоци и надоместоци на плата за вработените во јавниот сектор за време на вонредна состојба, донесена на 46-та седница на Владата на РСМ;
- Одлука за измена и дополнување на Одлуката за мерки за спречување, воведување и ширење на корона вирус COVID-19, донесена на 46-та седница на Владата на РСМ

4. Преглед на стандардите на СБ за животна средина и социјалната рамка (ЕСР/ ЕСС)

Од 01.10.2018 година, сите инвестициски проекти финансирани од СБ (ИПФ) се обврзани да ја следат еколошката и социјалната рамка (ЕСР) составена од десет (10) еколошки и социјални стандарди (ЕСС). Овие ЕСС ги утврдуваат нивните барања за должниците во врска со идентификување и проценка на еколошките и социјалните ризици и влијанија поврзани со кој било проект. Политиките на СБ се применуваат паралелно со националните политики каде што, како по правило, преовладува построгата регулатива. Краток опис на релевантните ЕСС, вклучително и нивните односи со проектот:

ЕСС1 проценка и управување со еколошки и социјални ризици и влијанија

ЕСС1 ги разјаснува одговорностите на заемопримачот при идентификување и управување со ризиците од ЕС. Проектот ќе обезбеди здравствени услуги како одговор на глобалната епидемија на COVID-19. Со оглед на природата на начинот на ширење на болеста и медицинските потреби и ресурси потребни за решавање на проблемот, здравствените работници, членовите на заедницата и животната средина, најверојатно ќе бидат изложени на здравствени ризици од медицински, цврсти и течни отпадоци генерирани од здравствени установи (ако не се соодветно третирани и управувани) и ќе имаат интеракција со потенцијалните случаи на COVID-19 и пошироката јавност. Овој ЕСС ги илустрира различните инструменти на ЕС, кои ќе бидат подготвени за решавање на прашањата за ризиците и влијанијата на ЕС.

МЗ и МТСП ги проценија и определија ризиците и влијанијата врз животната средина поврзани со Проектните активности преку подготовка на интегрирана рамка за управување со животната средина и социјалната прашања (РУЖССП). Во согласност со основните принципи на ЕСР на Светска Банка, документот РУЖССП и другата придружна документација се изготвуваат на начин кој е пропорционален на значењето на потенцијалните ризици и влијанија имајќи пристап на ублажување по хиерархија.

ЕСС2 Труд и работни услови

Овој ЕСС се занимава со прашања поврзани со трудот. Давателите на здравствена услуга, персоналот и релевантните работници се оние кои лекуваат пациенти со коронавирус во болниците и се едни од најважните лица во борбата против овој вирус и може да бидат погодени најсилно од вирусот. Со оглед на природата на епидемијата, безбедноста на здравствените работници е од најголема важност и за заедницата. Проектот ќе вклучува поправка и реновирање/надградба на здравствените установи, за што ќе биде потребно вработување на локална работна сила и нивниот број не се очекува да биде значителен. Ќе бидат подготвени Процедури за управување со човечки ресурси и занимање кои вклучуваат типови и број на работници, законски рамки, природата на нивното назначување, прашања поврзани со БЗР, механизам за адресирање поплаки (МП) итн.

Работниците во проектот ќе вклучуваат државни службеници (пред сè МЗ и МТСП), директни работници (градежни изведувачи / компании или консултанти), договорни работници (кои работат на помали градежни и монтажни работи и консултантски услуги).

ЕСС3 ефикасност на ресурсите и спречување и управување со загадувањето

Проектот најверојатно ќе генерира значителна количина на медицински, цврсти и течни отпадоци. Овие можат да влијаат на здравјето на здравствените работници, локалните заедници и животната средина. Во согласност со упатствата на овој ЕСС, ќе се подготви план за контрола на инфекција и управување со отпад (ICWMP), (вклучувајќи управување со медицински, цврст и течен отпад), по образец даден во [Анекс III](#), за проценка и управување со отпад од различен вид (цврст, течен, медицински, опасен и неопасен). Планот ќе вклучува раздвојување на различни видови отпад, третман, повторна употреба, рециклирање и транспорт, складирање и конечно отстранување на отпадот во одобрени места / преку согорување / други методи според ЕСС 3 и сродните ESHG (Водич за животна средина, безбедност и здравје), GIP (Добра меѓународна практика на индустрија), упатства на СЗО и националниот закон. Обновата и надградбата на болничките установи за решавање на случаите со COVID-19 ќе доведат до генерирање на опасен и неопасен медицински отпад, што може да ги изложи работниците и заедницата пред ризици по здравјето. Медицинскиот отпад од објектите COVID-19 најверојатно ќе вклучува: хемикалии и опрема од лаборатории и постројки за испитување; контаминирана ЛЗО; фармацевтски отпад; отпадоци од контаминирана храна и материјали за чистење; остри и други користени медицински инструменти.

ЕСС4 Здравје и безбедност на заедницата

Овој ЕСС ја илустрира потребата и барањето за прашања поврзани со безбедност и здравје во заедницата. Активностите во рамките на овој проект може да доведат до голем број ризици по безбедноста и здравјето на заедницата. Проектот ќе го поддржи обезбедувањето здравствени услуги за спречување на епидемијата COVID-19 преку разни здравствени установи. Проектот ќе генерира опасен и неопасен отпад во текот на фазите на реновирање и обезбедување на медицински услуги. Сите активности за управување со отпад ќе бидат водени од овој ЕСС. Планот за контрола на

инфекција и управување со отпад (ПКИУО) ќе се осврне на минимизирање на изложеноста на медицински отпад во заедницата. Активностите и подготвеноста за подигање на свеста на заедницата ќе се решат преку Планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС). Основниот ризик по безбедноста и здравјето на заедницата се однесува на зголемените ризици од ширењето на коронавирус и резултирачките болести. Како што споменавме под ЕССЗ, самиот проект може да го влоши овој ризик преку слабо спроведени постапки за управување со отпад во болниците и здравствените установи што учествуваат, како и преку слабо спроведена заштита за давателите на здравствени услуги што може да се заразат и да придонесат за понатамошно ширење во заедницата. Исто така, постои ризик од исклучување, особено на загрозените или ранливите групи, од придобивките на проектот (т.е. медицинска нега) како и дискриминацијата кон здравствените работници или луѓето со COVID-19.

ESS10 Вклучување на засегнатите страни и објавување на информации

Овој ЕСС ја илустрира потребата и начините на вклучување на засегнатите страни во текот на подготовката и спроведувањето на проектот. МЗ и МТСП ќе се вклучат во значајни консултации со сите засегнати страни во текот на целиот животен век на проектот, посветувајќи посебно внимание на вклучувањето на жените и ранливите и загрозените групи. Проектот ќе се осврне на прашањето за ограничување и третман на COVID-19, ќе се избегнува комуникација лице в лице и ќе се избегнува средба/собирање/советување на затворено место со значителен број лица. Нацрт планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС) е веќе направен за решавање на прашањата дискутирани во рамките на овој ЕСС и објавен јавно на веб-страницата www.mtsp.gov.mk и www.mh.gov.mk и ќе биде завршен како конечен ПВЗС во рок од 30 дена од ефективност на проектот.

Водич за животна средина, безбедност и здравје (ВЖСБЗ)

ВЖСБЗ се технички референтни документи со општи и специфични индустриски примери на Добра меѓународна индустриска пракса (GIP) и се наведени во ЕСП. ВЖСБЗ ги содржи нивоата на перформанси и мерките што се вообичаено прифатливи за Групацијата на Светска банка (ГСБ) и кои генерално се сметаат за достижни во нови капацитети со разумни трошоци од постојната технологија. ГСБ бара должниците да ги применуваат соодветните нивоа или мерки на ВЖСБЗ. Кога регулативите на земјата домаќин се разликуваат од нивоата и мерките презентирани во ВЖСБЗ, ќе се користат тие кои се построги. Во случај на овој проект, ќе се применува Генералниот ВЖСБЗ. Агенцијата за спроведување (АС) ќе посвети особено внимание на ЕНС 1.5 Управување со опасни материјали; ЕНС 2.5 Биолошки опасности; ЕНС 2.7 Опрема за лична заштита (ЛЗО); ЕНС 2.8 Посебно опасни опкружувања; ЕНС 3.5 Транспорт на опасни материјали; и ЕНС 3.6 Превенција на болести. За оваа интервенција на Проектот, исто така, ќе се примени посебен ВЖСБЗ за здравствени установи. Илустрира упатства за управување со отпад, квалитет на воздух и отстранување на отпадни води поврзани со ОЗ.

Сите активности финансирани преку Проектот се предмет на Упатствата за Групацијата на Светска Банка, Насоки за животна средина, безбедност и здравје (БЗР), вклучително и оние за здравствени установи, управување со отпад, управување со опасни материјали, изградба и одлагање.

Меѓународни договори и конвенции

РСМ е исто така потписник на голем број меѓународни конвенции и договори, вклучително и Стокхолмската конвенција за неразградливи органски загадувачи, Базелската конвенција за контрола на прекугранични движења на опасен отпад и нивно отстранување (Закон за ратификација

на Базелската конвенција, Службен весник бр. 48/97) и голем број конвенции на Меѓународната организација на трудот (МОТ).

Упатство за Светска здравствена организација (СЗО)

СЗО одржува веб-страница наменета на пандемијата COVID-19 со ажурирани државни и технички упатства. Бидејќи ситуацијата останува флуидна, од клучно значење е оние што управуваат со националниот одговор, како и со специфични ЗУ и програми, да бидат во тек со насоките дадени од СЗО и другите најдобри меѓународни практики. Ресурсите на СЗО вклучуваат технички упатства за: (i) лабораториска биосигурност, (ii) спречување и контрола на инфекции, (iii) права, улоги и одговорности на здравствените работници, вклучително клучни размислувања за безбедноста и здравјето при работа, (iv) вода, санитарни услови, хигиена и управување со отпад, (v) карантин на поединци, (vi) рационална употреба на ЛЗО, (vii) извори на кислород и дистрибуција за центрите за третман на COVID-19.

5. Основно ниво на животната средина и социјалата

5.1. Основни информации за Северна Македонија

Како централна земја на Балканот, Република Северна Македонија се наоѓа во Југо-источна Европа, се граничи со четири земји, на исток со Бугарија, на север со Србија, на запад со Албанија и на југ со Грција.

Опфаќа површина од 25.713 км² и 2.022.547 жители, според пописот во 2002 година. Главен град на земјата е Скопје со 506.926 жители како најгусто населен град во земјата. Просечната густина на населението е 83,2 жители на км².

Позицијата на земјата е многу повољна и станува збор за значајни попречни патишта на Балканот што поврзуваат неколку земји и Југоисточна Европа.

5.2. Здравствен систем во РСМ

Основните функции на Министерството за здравство се фокусираат на креирање и спроведување на здравствената политика, поставување приоритети и следење на работата на здравствениот систем. Во однос на управувањето со здравствениот систем, Министерството за здравство одговара пред Владата според Законот за здравствена заштита.

МЗ има дванаесет одделенија од кои Министерството за медицинска опрема; Одделението за секундарна и терциерна здравствена заштита; Одделот за превентивна и примарна здравствена заштита и Секторот за хемикалии се најрелевантни за активностите на овој проект. Овие одделенија играат голема улога во обезбедувањето сеопфатна клиничка и јавна здравствена заштита низ целата земја.

Здравствениот систем во РСМ е составен од јавни или приватни здравствени институции на три нивоа: примарно, секундарно и терциерно ниво. Здравствената заштита се обезбедува во: здравствени центри, општи и специјални болници, клинички болници, универзитетски клиници и институти, Институт за јавно здравје и заводи за јавно здравје на локално ниво. Здравствената заштита ја практикуваат јавни и приватни даватели на здравствени услуги. Сите делови на земјата се

опфатени со мрежа на здравствени установи, со што се создаваат услови за достапна здравствена заштита и задоволување на здравствените потреби на населението.

Донесена е здравствена стратегија на Република Северна Македонија 2020 за да се обезбеди ефикасен и правичен здравствен систем, кој ја одредува визијата за унапредување и подобрување на здравствениот систем што ги задоволува потребите на населението, со јасни стратешки цели за подобрување на превентивната здравствена заштита и план за нејзино спроведување;

Изработен е национален план за одговор на COVID-19 кој се фокусира на осум столба: (а) зајакнување на координацијата со активирање на повеќе секторски, механизми за координација на повеќе агенции за поддршка за подготвеност и брз одговор; (б) подобрување на комуникацијата за ризиците и активностите на ангажманот на заедницата преку робуствен и сеопфатен план за комуникација за ризиците; (в) подобрување на постојните системи за надзор, следење на контактите и следење на преносот на COVID-19; (г) следи подготвеност и мерки за одговор на влезните места; (д) зајакнување на капацитетот на националната лабораторија за COVID-19; (ѓ) подобрување на превенцијата и капацитетот за контрола на инфекции на сите нивоа на здравствениот систем, вклучувајќи јавни, приватни и традиционални практики и аптеки; (е) подобрување на капацитетот на назначените болници во управувањето со случаи на COVID 19; и (ж) мапирање на расположивите ресурси во сите сектори и воспоставување централизиран механизам за набавки и снабдување.

Национална студија за увид во однесувањето во услови на COVID-19: Институтот за јавно здравје спроведува истражување за однесувањето поврзано со COVID-19 со цел да ги подобри дејствијата преземени како одговор на пандемијата на корона вирусот. Одговорите ќе се користат исклучиво за научни цели, за да се подобри националната реакција на вирусот. Податоците ќе бидат зачувани во Институтот и ќе можат да се користат за истражување и предавања во иднина. Ова е некомерцијална студија и е поддржана од Светската Здравствена Организација.

Тестирање за COVID-19

Институтот за јавно здравје (ИЈЗ) е одговорен на национално ниво за епидемиолошки и лабораториски надзор и одговор на сите закани од заразни болести и управување со спроведувањето на Меѓународните здравствени регулативи (МЗР). ИЈЗ е задолжен за тестирање на COVID-19 преку својата лабораторија за вирусологија и молекуларна дијагностика како национална лабораторија за грип. Другите национални лаборатории се вклучени во процесот на тестирање: лабораторијата во рамките на Ветеринарниот факултет; лабораторија во рамките на Институтот за патофизиологија, Македонската академија на науките и уметностите и во Институтот за судска медицина. Покрај тоа, постојат четири приватни лаборатории кои се користат од страна на пациенти кои сакаат да бидат тестирани, но плаќаат сопствени средства.

Регионалната мрежа за надзор на заразни болести е составена од 10 регионални центри за јавно здравје и 21 локална единица на регионалните центри за јавно здравје, кои се одговорни за надзор на заразни болести, откривање на кластери/епидемии и одговараат на нивната соодветна територија. Во согласност со препораките на СЗО, се тестираат само тие кои имаат симптоми на COVID-19.

Од крајот на јуни 2020 година, Министерството за здравство набави брзи тестови што ќе се користат пред приемот на пациентите во болницата. Резултатите ќе бидат издадени во рок од 45 минути, што ќе помогне во тријажата на пациентите.

Институтот за јавно здравје подготвува неделни и годишни извештаи кои се објавуваат на веб-страницата на Институтот (www.iph.mk). Сите потврдени случаи на COVID-19 и смртни случаи се пријавуваат во СЗО преку канали на ИЈЗ, во согласност со упатствата дадени во постапките на ИЈЗ.

Институтот за јавно здравје и Центарот за јавно здравје во Скопје го комплетираа планот за скрининг на COVID-19 кој ќе започне од 11 мај за околу 400-500 лица од ранливи групи, вклучително и здравствени работници, вработени во градинки и домови за стари лица / стари лица во прва фаза, а во подоцнежната фаза припадници на полицијата, возачи, вработени во јавна служба, пациенти пред хоспитализација и пациенти кои имаат потреба од биолошка терапија. Ова се категории каде е од суштинско значење да се процени ризикот и да се идентификуваат асимптоматски носители.

Сиромашните, ранливи и маргинализираните групи носат непропорционални трошоци за изолација, бидејќи нивните членови имаат поголема веројатност да ја изгубат својата (формална или неформална) работа. Можеби немаат стабилен дом или засолниште, пристап до храна, здравствена заштита и други основни услуги. Загрозените лица исто така имаат помала веројатност да можат да ги набљудуваат основните мерки за јавно здравје, вклучително и миењето на рацете, поради недостаток на соодветна вода и санитарни јазли, така што тие се повеќе изложени на ризик од инфекција. Владата на Република Северна Македонија во моментов воведува мерки за да се осигура дека таквите групи понатаму не се туркаат во сиромаштија и маргинализација заради блокирање и социјално растојание. Трансферите на пари преку интервенции на социјална заштита може делумно да го компензираат ранливото население за загубата на приходите и, како резултат, да им овозможат да останат дома и да ги набљудуваат мерките за социјално дистанцирање и да го поддржат целокупниот здравствен одговор.

5.3 Управување со отпад

Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) е одговорно за управување со отпад, вклучително и управување со медицински отпад. Министерството за здравство (МЗ) и МЖСПП подготвуваат регулативи за управување со медицински отпад и отрови. Инспекциската контрола врз отпадот од медицинско управување е поделена помеѓу Државниот санитарен инспекторат за избор и складирање на медицински отпад и Државниот инспекторат за животна средина за транспорт и третман на медицински отпад.

Од сите поголеми здравствени установи (генерирање на опасен отпад над 50 кг/година) се бараат планови за управување со медицински отпад. Делумен третман на лице место се изведува во Институтот за здравствена заштита, Одделот за инфективни болести и општите болници низ целата земја. Остри предмети, мали стаклени епрувети со примероци од крв се дезинфицираат со употреба на мали автоклави пред да се отстранат.

Што се однесува до отпадот генериран и собран во здравствените установи, нивото на селектирање и правилно ракување со опасниот и другиот неопасен медицински отпад во болниците е генерално добро. Опасниот медицински отпад одделно се собира во сите болници, во Скопје и Куманово се третира во автоклав или гори во согорувач со двојна комора лоциран на депонијата Дрисла со капацитет од 200 - 250 кг/час (или 500 до 1400 т/година медицински отпад) Согорувачот се загрева со пропан-бутан и работи на околу 850° С. Од април 2018 година, филтерот за согорување на Дрисла беше надграден со цел да се усогласат со националните стандарди за емисија. Ажурираниот филтер на согорувачот за медицински отпад има капацитет од 2.500 м³/час и е изработен од огноотпорен лим од нерѓосувачки челик што може да издржи температура до 1,400°С. Ослободените гасови, во повеќето CO₂, CO и SO₂ остануваат во втората комора каде што се изгорени на температура од 900°С. Потоа гасовите минуваат низ филтерот кога честичките PM10 се механички извадени од издувните гасови. Тогаш CO и SO₂ се отстрануваат со порозна бронза и активен јаглерод во вториот дел од филтерот. Активниот јаглен целосно го отстранува остриот мирис од сулфур диоксидот. Конечното прочистување на издувните гасови се врши преку млаз водена пара. На крајот на технолошкиот процес, издувните гасови излегуваат од филтерот скоро целосно прочистени. Според мониторингот на емисиите во воздухот од согорувачот на Дрисла за 2018 година (презентиран на врската <http://www.driskla.mk/news>) нема надминување на граничните вредности на емисиите во воздухот според Правилникот за гранични вредности на емисии при услови на спалување и согорување на отпад и начин на работа на постројките за спалување и согорување (Службен весник на РСМ, бр. 123/2009) за CO, CO₂, SO₂, NO_x и PM10.

Во 2019 година, според податоците презентирани на веб-страницата на Дрисла (<http://www.driskla.mk/>), 995,6 тони медицински отпад биле изгорени кај согорувачот на Дрисла (собрани и транспортирани од ЈП Дрисла и други овластени компании за собирање и транспортирање на медицински отпад). 17-те нови мобилни болници во РСМ ќе го вклучат медицинскиот отпад од новите мобилни болници COVID-19 во договорите потпишани со овластените компании за собирање, транспорт и третирање на медицинскиот отпад. Според одговорите на Прашалникот добиени од болниците (во Битола, Гевгелија, Куманово, Гостивар, Струга, Велес и Ресен), управувањето со медицински отпад е претставено во следната табела, вклучително и годишни количини на создаден медицински отпад во 2019 година, генериран медицински отпад по пациент, локација на крајно лекување и отстранување, годишни количини на генерирани делови од човечкото тело и органи, вклучувајќи вреќи и шишиња со крв и локација на нивното конечно отстранување. Исто така, презентирани се проектираните годишни количини отпад од мобилните болници COVID-19 (според добиените одговори од горенаведените болници се

Рамка за управување со животна средина и социјални прашања - Проект за итен одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија

очекува да се генерираат 35 т/година неопасен медицински отпад и 18,8 тони/годишно опасен медицински отпад).

Табела 1. Управување со медицински отпад во болниците

Болница	Годишни количини на генериран медицински отпад во 2019 година	Генериран медицински отпад по пациент	Локација на финално третирање и отстранување на медицински отпад	Годишни количини на делови од човечкото тело и органи, вклучувајќи вреќи и шишиња со крв (кг)	Локација на финално отстранување	Проектирани годишни количини отпад од мобилните болници
Битола	18.571 kg	4,83 kg	Ремондис Медисон Битола / Еко Клуб Скопје (автоклав)	80 kg	Дрисла (согорување)	/
Гевгелија	3.915 kg	7,32 kg	Ремондис Медисон Битола / Еко Клуб Скопје (автоклав)	50 kg	Гробишта, општинска депонија	1600 кг медицински неопасен отпад 1200 кг инфективен отпад
Куманово * потреба за нов објект за складирање на отпад за COVID	27.296 kg	0,33 kg	Ремондис Медисон Битола / По стерилизацијата се отстранува на депонијата Дрисла	60 kg	Ремондис Медисон Битола / согорување во Дрисла	30000 кг медицински неопасен отпад 15000 кг инфективен отпад
Гостивар	800 kg	6,5 kg	Ремондис Медисон Битола /		Дрисла	200 кг медицински неопасен отпад
Струга	15.533 kg	1,5 kg	ЈП Комунално Струга Отстранување во рамките на општината	0,27 kg	Ремондис Медисон Битола	2555 кг медицински неопасен отпад 2190 кг инфективен отпад
Велес	7.764 kg	4,2 kg	Ремондис Медисон Битола /	311 kg	Ремондис Медисон Битола / согорување во Дрисла	520 кг медицински неопасен отпад 320 кг инфективен отпад
Ресен	427 kg	0,47 kg	Ремондис Медисон Битола /	/	/	150 кг медицински неопасен отпад 100 кг инфективен отпад

Сметајќи ја максималната количина на медицински отпад што може да се преработи во согорувачот во Дрисла (1400 т/година), сè уште има доволно простор за согорување на медицинскиот отпад од другите болници во земјата.

Комуналниот отпад се собира и се транспортира до локалната депонија од страна на јавните комунални претпријатија. Отпадот што се создава дома за време на карантин, додека се грижиме за болен член на семејство или за време на периодот на опоравување, се меша со комуналниот отпад и се собира и се транспортира од службите за комунален отпад до локалната депонија. Постојат 54 општински депонии кои не се во согласност со нив, т.е. истите работат без дозволи. Само една депонија (Дрисла во Скопје) го опфаќа регионот на Скопје; има оперативна дозвола и е единственото место за отпад во согласност со националните барања. Постоечките општински депонии што не се во согласност, не ги исполнуваат ниту основните услови за безбедно отстранување на отпадот. И покрај развојот на настаните во воспоставувањето на регионални системи за управување со отпад и напредокот во подготвителната работа, ниту една од регионалните депонии не е завршена.

Според Регистарот на МЖСПП за издадени дозволи за транспорт на опасен отпад, има 5 лиценцирани компании за транспорт на медицински отпад на национално ниво (Еко тим Скопје, Дрисла Скопје, Еко ТЕ Речикле Тетово, јавна здравствена установа Академик д-р Димитар Арсов ЦО Крива Паланка, Групација Еко МИБА Скопје). Овие компании се одговорни за транспорт на опасен отпад. Тие ги задоволуваат своите трошоци преку услугите што ги наплатува директно од ИЈЗ со кои склучува договор за услуги за транспорт и отстранување на медицинскиот отпад до депонијата Дрисла. Медицинскиот отпад собран од овие компании кои имаат дозволи за оваа активност претежно се согорува на депонијата Дрисла (особено заразен отпад; делови од човечкото тело и органи, вклучувајќи вреќи и шишиња со крв). Дел од медицинскиот отпад се стерилизира во автоклав од лиценцираната компанија Ремондис Медисон Битола (ги има сите потребни дозволи за управување со медицински отпад) во објектот во Скопје и потоа се отстранува како комунален отпад на депонијата Дрисла.

Секој ИЈЗ има повеќе места за складирање на отпад дизајнирани за различни видови отпад и има усвоено практики и процедури за навремено отстранување на соодветно спакувани и обележани отпадоци со назначени колички и патишта (одделно за опасен и неопасен отпад). Правилно одржување и дезинфекција на местата за складирање се врши редовно. Отпадот, особено опасниот отпад никогаш не се пренесува рачно, поради ризик од несреќа или повреда од заразен материјал или погрешно депонирани остри остатоци што можат да излезат од контејнерот. Сите заптивки за отпадни ќеси треба да бидат на место и недопрени до крајот на транспортот.

Со цел да се спречи загадувањето на животната средина, контаминацијата и пренесувањето на заразни болести на работниците и заедницата, превозот на медицински отпад се врши од страна на лиценциран транспортер, обучен персонал за управување со медицински отпад, во специјални возила за транспорт на медицински отпад. Тие собираат привремен складиран медицински отпад (спакуван во соодветно пакување според одредбите на националното законодавство), од ИЈЗ во строго време како што е договорено во Договорите за собирање, транспорт и третман на медицински отпад, како и заразен отпад. Сите работници што собираат и транспортираат медицински отпад носат соодветни ЛЗО и редовно прават чистење и дезинфекција на возила за превоз, опремата, како и површина за обработка и товари. Само обучен персонал е дозволено да работи со машини како што се автоклави, бидејќи тие ги намалуваат ризиците од оперативни повреди.

Информативниот систем за управување со отпад не е оперативен. Извештаите од општините, здравствените установи, претпријатијата за ЕРР-шешмата и јавните комунални претпријатија се доставуваат на хартија, што ја прави нивната валидација, понатамошна обработка и објавување многу пооптоварувачки. Собирањето податоци не е засновано на докази и поради одредено

преклопување во институционалните одговорности, постојат значителни разлики во објавените податоци за некои видови на отпад.

Изготвен е нов национален план за управување со отпад за периодот 2020-2030 година и е во процес на јавна консултација, земајќи го предвид управувањето со сите фракции на отпад, вклучувајќи го и медицинскиот отпад. Според Планот, количините на создавање медицински отпад се зголемени во последните години (705 тони во 2015 година). Здравствените установи што генерираат медицински отпад доставуваат Годишен извештај за создавање и третман на отпад до Министерството за животна средина и просторно планирање.

Од 2010 година, земјата работеше на примена на принципите на Стратешкиот пристап кон меѓународното управување со хемикалии (СПМУХ), надградување на политиките и подобрување на практичните мерки за управување со хемикалии а е фокусирана на подготовка за санација на контаминирани места.

6. Потенцијални еколошки и социјални ризици и нивно ублажување

Проектот COVID-19 во Република Северна Македонија ќе финансира голем број подпроекти кои се фокусираат на:

а) **Набавка на стоки како што се:** комплети за дијагностицирање, реагенси, потрошни материјали, ЛЗО опрема, медицински материјали, уреди и опрема потребни за проценка, третман и мониторинг, вклучително и вентилатори и друга опрема неопходна за терапија со кислород (концентратори на кислород, пулсни оксиметри итн), инфузиони пумпи, дефибрилатори, монитори, мед. опрема за вшмукување, опрема и материјали за поставување нови легла за ЕИИ, мобилни рендгенски зраци, мобилни ехо-уреди, лабораторија за PCR, немедицинска опрема и инвентар (тријажа), модуларна болница (тријажа и стационарен центар) и друга опрема; обезбедување храна и основни залихи за карантин на население и домаќинства погодени од COVID-19, ранливи групи, корисници на програми тестирани со средства.

б) Услуги: одредби за решавање на потребите за градење на капацитетите на давателите на здравствени услуги и обука на персоналот за поддршка и нивна подготвеност брз одговор на COVID-19, контрола на инфекции и управување со медицински отпад; зајакнување на реакцијата на проектот за брз одговор (на пр., инсталација на мобилни болници COVID 19 за прием, тријажа, тестирање и сместување на пациенти во стационарен центар; развој на протоколи за тестирање, третман, упатување и отпуштање, рационализирање на процедурите на Агенцијата за вработување);

в) Кампањи за комуникација, информирање и градење на свеста за да се обезбеди дисеминација на релевантни информации за правилно сензибилизирање на граѓаните за ризиците поврзани со COVID-19 и за нивно информирање за паричните средства и придобивките во вид и здравствените активности финансирани во рамките на проектот, за да се осигура дека заедниците можат да дадат повратни информации на време, за да Владата се осигура дека инвестициите одговараат на локалните потреби и стасуваат до ранливите групи.

г) Имплементација на активности: ограничено реновирање, доколку е потребно за операционализирање на дополнителни легла на ЕИИ, и системи за управување и отстранување на медицински отпад и намена на постојните ЗУ за да се задоволи очекуваниот бран на побарувачката за болнички кревети, особено кревети за изолација и интензивна нега; да се воспостават специјализирани единици во ограничен број избрани болници (фокусирани се првенствено на Клиниката за инфективни болести, Клиниката за детски болести, Клиниката за неврохирургија и Клиниката за анестезија, реанимација и интензивно лекување) и инсталирање на 17 мобилни болници COVID-19 во рамките на постојните болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци,

Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања - Козле Скопје).

Главните еколошки и социјални ризици од Проектот се: здравствени и безбедносни проблеми при работа поврзани со тестирање и ракување со материјали; управување со медицински отпад и здравствени и безбедносни проблеми во заедницата поврзани со ракување, транспорт и отстранување на медицински отпад и други генерирани видови отпад во текот на сите фази на проектот; влијанија од градежништво од среден обем (заради краткорочни градежни работи во областа лоцирана на болниците каде што ќе бидат инсталирани мобилните болници COVID-19) поврзани со воздух, вода, емисии на бучава и создавање отпад (различни видови опасен и неопасен отпад), сообраќај безбедност, БЗР и безбедност и здравје на заедницата.

Не-сегрегација на отпадот, третман и неконтролирано отстранување на медицински отпад ќе ги контаминира почвата и подземните процедурни води, создавање на клизишта и пренесување на заразни болести. Треба да се спроведат соодветни мерки за ублажување во сите фази на проектот, особено за време на оперативната фаза и демонтажување на мобилните болници COVID-19.

Според проценката на ризикот од ЕС, и двата ризици се категоризираат како суштински. Ќе бидат потребни соодветни мерки на претпазливост да бидат испланирани и спроведени.

Генерираниот медицински отпад од болниците се чува привремено во простории за складирање во самите болници, а потоа се собира и транспортира од компаниите што имаат дозволи за управување со медицински отпад со специјални возила за транспорт на медицински отпад. Тие собираат привремен складиран медицински отпад (спакуван во соодветно пакување според одредбите на националното законодавство), од ЗУ во определено време како што е договорено во Договорите за собирање, транспорт и третман на медицински заразен отпад. Сите работници што собираат и транспортираат медицински отпад носат соодветни ЛЗО и редовно прават чистење и дезинфекција на возила за превоз, опрема и површините за обработка и товари. Дозволено е само обучен да работи со машини како што се автоклави, бидејќи тие ги намалуваат ризиците од оперативни повреди.

Секоја ЗУ има повеќе места за складирање отпад однапред наменети за различен вид отпад и усвојува практики и процедури за навремено отстранување на соодветно спакувани и обележани отпадоци со назначени помали возила и рути на движење (одделно за опасни и неопасни). Правилно одржување и дезинфекција на местата за складирање се врши редовно. Отпадот, особено опасниот отпад никогаш не се пренесува рачно, поради ризик од несреќа или повреда од контаминиран материјал или погрешно депонирани остри делови што можат да излезат од контејнерот. Сите заптивки за отпадни кеси треба да бидат на поставеното место и недопрени до крајот на транспортот. На некои од ЗУ им треба повеќе простор за привремено складирање на медицинскиот отпад или надградба на капацитетот на постојните (на пр. Болница во Куманово споменато во прашалникот за што е потребен поголем капацитет за складирање на медицински отпад).

Дел од медицински отпад (собран во жолти кеси / кутии) се стерилизира во автоклав од лиценцираната компанија Ремондис Медисон Битола (ги има сите потребни дозволи за управување со медицински отпад) во објектот во Скопје и потоа се отстранува како комунален отпад на депонијата Дрисла. Друг медицински отпад (собран во црвени кеси како патолошки отпад) се транспортира за согорување во ЈП Дрисла Скопје.

Планирање и фаза на дизајнот

Клучни ризици и влијанија на E&S што треба да се земат предвид за време на фазата на планирање и дизајнирање:

• Набавка на стоки и материјали:

- Површините на увезените материјали може да бидат контаминирани, а ракувањето за време на транспортот може да резултира со ширење на болести

- Несоодветни стандарди или квалитет на ЛЗО доведува до ширење на инфекции кај здравствените работници

- Набавка на опрема што не одговара на потребните технички спецификации

- Несоодветни простории за миење на рацете / средства за дезинфекција за ракување

• Услуги:

- Подготовка на Писмо за намера за изградба и инсталација на мобилни COVID-19 болници во рамките на 17 постојни болници во земјата и доставување до МЖСПП

- Дизајн на соодветна безбедност на конструкцијата и опремата, универзален пристап до ЗУ

- Несоодветен третман на генериран различен вид на отпад (опасен и неопасен)

- Дизајнирањето на подпроекти за минимизирање на влијанијата врз чувствителните социјални места на средби (како што се болници, станбена површина или училиште, итн.).

• Изведба на активности:

- Правилно идентификување на потребите за работна сила и видот на вработените во подпроектите

Не се предвидува откуп на земјиште бидејќи вклучената граѓанска работа ќе биде обновување и рехабилитација на ЗУ. Постоечките капацитети за управување со отпад ќе се користат за отстранување на отпад и нема да бидат потребни дополнителни капацитети за управување со отпад / депонија.

Мерки за ублажување кои треба да се земат предвид за време на фазата на планирање и дизајнирање:

• Набавка на стоки и материјали:

- Доколку постои загаженост (кога се работи за увезени материјали од земји со голем број заразени луѓе) површините може да бидат деконтаминирани со средство за дезинфекција. По дезинфекцијата, работниците треба да ги измијат рацете со сапун и вода или да користат дезинфицијенс на база на алкохол.

- Доколку е можно, средување на опремата што ја препорачува СЗО (прво да се направи чистење и дезинфекција);

- СЗО привремено упатство за рационална употреба на ЛЗО за COVID-19, да обезбеди дополнителни детали за видовите на ЛЗО кои се потребни за различни функции;

- Проектните ЗУ треба да воспостават и применат процедури за употреба на ЛЗО во согласност со упатствата на СЗО;
- Набавувајте стоки и материјали засновани на технички спецификации обезбедени од СЗО привремено упатство за коронавирусна болест 2019;
- ЗУ треба да обезбедат соодветни средства за миење раце со сапун (течен), вода и хартиени крпи за сушење на рацете, како и затворена корпа за отпад за хартиени крпи. Доколку не се можни простории за миење на рацете со вода и сапун, може да се обезбеди чистење на рацете врз база на алкохол во согласност со процедурите за хигиена на рацете според упатствата на СЗО.

• **Услуги:**

- Усогласеност со релевантното национално законодавство и процедури за животна средина за ЕЗЖС и СБ, како и управување со отпад, квалитет на амбиентниот воздух, бучава и отпадна вода;
- Соодветен дизајн и функционален распоред на здравствените установи, треба да го исполнуваат следново:
  - Минимизирање на безбедносниот ризик и безбедност на конструкцијата и опремата;
  - Обезбедување универзален пристап;
  - Обезбедување контрола на болничката инфекција;
  - Обезбедување правилно управување со отпад (сегрегација, складирање и обработка);
- Развој на соодветни протоколи за собирање отпад и транспорт до местата за складирање/отстранување во согласност со упатствата на СЗО. Обука на персоналот за поделбата на отпадот при времето на употреба
- Подготовка на [ПКИУО](#) за здравствените установи
- Земање предвид на близината на чувствителните места или чувствителните социјални места на средби (како што се станбена области или училишта и користењето на општинските услуги, водовод, комуналните услуги, услуги за јавна чистота итн.) со локацијата на проектот. Еколошката и социјалната проценка треба да ги идентификува и испитаат карактеристиките на [E&S](#) во близина на [ИЈЗ](#).

• **Работа:**

- Идентификување на бројот и видот на потребни работници
- Планирање на сместување и мерки за минимизирање на меѓусебна инфекција
- Примена на колективните договори за работниците

ИЗГРАДБА

Клучни ризици и влијанија во врска со Е&S поврзани со изградбата (вклучително и проширување и инсталирање на мобилните болници COVID-19, надградба и обнова) на ЗУ и соодветните објекти за управување со отпад за време на фазата на изградба / обнова:

- Мозни емисии на воздух, вода, бучава и отпадни води создадени од ситни / средни градежни работи
- Цврст отпад генериран од градежните работи и опасен отпад: маснотии, контејнери за масло и хемикалии од одржување на опремата.
- Материјали што содржат азбест (МСА) генерирани од рехабилитација или помали градежни работи
- БЗР како и безбедност и здравје на заедницата при изведување на градежни работи
- Безбедносни ризици за време на работата, здравствениот персонал, пациентите и нивните роднини во врска со COVID-19.
- Работниците не добиваат потребна нега доколку се заразат со COVID-19
- Управување со сообраќајот за време на работите за реновирање / адаптација на ЗУ и инсталирање на 17 мобилни болници COVID-19.

Во рамките на овој проект не се очекуваат поголеми градежни работи. Сите работи во рамките на здравствената компонента се очекува да бидат извршени во постојните установи, болници и клинички центри, за да се воспостават, унапредат или адаптираат ЕИИ во рамките на постојните установи / простории и нема да се купи или да се користи ново земјиште. За време на изградбата и инсталирањето на мобилните болници COVID-19, се очекува потенцијалните ризици и влијанија да бидат привремени и / или реверзибилни; мали по големина и специфични за локацијата (во границите на постојната болница). Клучен социјален ризик е потенцијалот за нееднаков пристап до објектите и услугите поддржани од проектот, особено за ранливите и ризични социјални групи (сиромашни, инвалиди, стари лица) и исклучување од мерките за социјална заштита.

ЕУП ќе осигура дека целата градежна работа направена во рамките на проектот ќе се изврши во согласност со списокот за проверка на ПУЖССП специфичен за локацијата заснован на образецот во [Анекс II](#) на овој [ПУЖССП](#). ЕУП ќе изготви Чек-листа за проверка на ПУЖССП за локациските специфики за секоја мобилна COVID-19 болница преку консултантите за Е&С ангажирани во проектот. Чек листата за проверка на ПУЖССП е поделен на 4 дела:

- ✓ Вовед во кој е опишан типот на проектот, дефинирање на категоријата на животна средина и објаснет концепт на список за проверка на ПУЖССП;
- ✓ Дел 1 - Даден е опишен дел од проектот („пасош за локација“), опис на проектот, законодавство и процес на консултирање со јавноста;
- ✓ Дел 2 - Анализа на еколошките и социјалните аспекти за секоја активност преку прашања со да / не одговори, проследени со мерки за ублажување за секоја активност;
- ✓ Дел 3 - План за следење на активностите во текот на 3 фази: подготовка, изградба / инсталација и работа.

Целиот список за проверка на ПУЖССП пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде прикачен како составен дел од договорите за наддавање и за работа и како аналог со сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни.

Мерки за ублажување што треба да се земат предвид за време на фазата на изградба за мобилните болници COVID-19:

- Треба да се спроведат добри градежни практики - вклучително и заштита на градилиштето според националното законодавство;
- Идентификација на различните видови отпад на градилиштето (почва, шишиња, храна, хартија, инертен отпад, опасен отпад, итн.) и класификација на отпадот според националната листа на отпад (Сл. Весник бр. 100/05)
- Собирање на генерираниот отпад на дневна основа, селекција на отпад, транспорт и конечно отстранување на соодветни места (според вид на отпад);
- Материјалите треба да бидат покриени за време на транспортот за да се избегне дисперзија на отпадот;
- Од возилата и градежните машини ќе се бара правилно одржување и усогласување со релевантните стандарди за емисија;
- Сите патишта и асфалтни површини треба да се одржуваат чисти со цел да се спречат истекувања од нив во подземните води и други текови на вода;
- Спроведување на технички и финансиски изводливи мерки за подобрување на ефикасната потрошувачка на енергија, вода и суровини, како и други ресурси.
- Нивото на бучава не треба да надминува повеќе од националното ограничено ниво (според националното законодавство и условите на ЕУ);
- Градежните работи не треба да бидат дозволени во текот на ноќите, операциите на локацијата се ограничени на часовите од 7,00 до 19,00 часот;
- Безбедно отстранување на какви било материјали што содржат азбест или други токсични супстанции, се вршат и отстрануваат од страна на специјално обучени работници од овластени компании во согласност со Упатствата на СБ за управување со азбест
- Договорот со компанијата за азбест што содржи собирање и транспортирање на отпад треба да биде потпишан за собирање и транспорт на листови од азбест;
- Нема да се користат материјали кои содржат азбест во зафатите за реновирање / обновување на мобилните болници
- Сите работници ќе имаат или добиваат минимална потребна обука за прописи за безбедност при работа и употреба на опрема за лична заштита (ЛЗО)
- Треба да се применат мерки за безбедност и здравје: а) Безбедносни мерки како што се: периметарска ограда, елечи за работа на висина, употреба на соодветна заштитна облека и опрема од страна на вработените, знаци за предупредување на јавноста околу градилиштето; б) одржување на лична хигиена на добро ниво каде имате инсталации за миење, чистење; в) Комплекти за здравствена заштита и медицинска услуга на локации г) Спроведување на итна и нормална постапка за прва помош за каква било повреда ако се појави кај градежните работи;

- Опремата за лична заштита мора да биде обезбедена за сите работници (покривање на целото тело, вклучително и глава, заштита отпорна на вода за стапала и раце и и заштита на очите, маска за прашина)
- Мобилниот тоалет треба да биде поставен на градилиштата и редовно да се одржува;
- Изведувачите треба да осигурат дека договорните работници имаат медицинско осигурување, покривајќи го третманот на COVID-19
- Спроведување на процедури за да се потврди дека работниците се соодветни за работа пред да започнат со работа, плаќајќи им специјално на работниците со основни здравствени проблеми или кои можат да бидат под други ризици
- Проверување и запишување на температурите на работниците и другите луѓе кои влегуваат во градежната област / локација или бараат само-пријавување пред или при влегување
- Обезбедување дневни брифинзи за работниците пред да се започне со работа, фокусирајќи се на специфични размислувања за COVID-19, вклучувајќи упатства за хигиена на рацете, кашлање и мерки за оддалечување.
- Барање до работниците самостојно да ги следат можните симптоми (треска, кашлица) и да се пријават кај својот претпоставен ако имаат симптоми или се чувствуваат лошо
- Спречување работник од погодена област или кој бил во контакт со заразено лице 14 дена да влезе во градежната област / локација
- Спречување на болен работник да влезе во градежната област / локација, упатување на нив до локални здравствени установи доколку е потребно или да се бара да изолираат дома за 14 дена
- Подготовка на План за управување со сообраќајот заедно со општинскиот персонал каде се наоѓа локацијата на проектот;
- Обезбедување на информации преку локално радио / ТВ станица / локален весник за градежните активности - почеток и крај на работата за секој ден и локација на активностите, времетраење на работата и сообраќаен пристап на другите улици

Оперативна фаза

Клучни ризици и влијанија на Е&S за време на оперативната фаза:

- Неправилното собирање, транспорт, третман и отстранување на контаминиран отпад станува вектор за ширење на вирусот.
- Неправилно спроведување на мерките за ублажување од [ПКИУО](#)
- Опасни материјали користени и генерирани при обезбедување на услуги за дијагностицирање, нега и третман на COVID-19.
- Итни настани:
  - истекување;
  - професионална изложеност на заразни болести;
  - случајно ослободување на заразни или опасни материи за животната средина;

- дефект на медицинска опрема;
- неисправност на цврстиот отпад и капацитетите за третман на отпадни води;
- пожар;
- земјотрес,
- и други ситуации кои се појавуваат

- Неправилно одржување на инсталациите (водовод, канализациона мрежа, електрична енергија, греење) во рамките на болниците

- Неправилното собирање примероци, транспортот на примероците и тестирањето за COVID-19 и несоодветната лабораториска биосигурност може да резултира со ширење на болеста меѓу медицински или лабораториски работници или пошироката популација за време на транспортот на примероците.

- Слаба усогласеност со мерките за претпазливост за спречување и контрола на инфекции во изолација и третман на заразени случаи, се шири инфекцијата со COVID-19 во здравствените установи;

- Недостаток на хигиенски мерки, лоши санитарни протоколи или несоодветно изолирани и/или центри за третман во здравствените установи може да ги изложат здравствените работници и болничкиот персонал, вклучително и пациентите или посетителите на болницата или други работници, на COVID-19

- Одбивање на прекувремена работа од страна на здравствен персонал (особено медицински сестри) и чистачи, за да се одговори на пандемијата COVID-19.

- Транспортот на отпад, транспортот на луѓе кои биле позитивни на тестот со COVID-19 и движењето на здравствените работници и другиот персонал во контакт со пациентите со COVID-19, има потенцијал да го шири вирусот во заедницата (забелешка, транспортот на медицински материјали и опрема не се очекува да резултира во пренесување на вирусот)

- Здравствените работници може да се соочат со дискриминација и вознемирување кога ќе се вратат во нивните заедници поради стравот на луѓето од заразување, фрустрации во врска со медицинска нега или дезинформации.

- Луѓето со COVID-19 кои се пренесени во болници може да се соочат со дискриминација од членовите на заедницата кога ќе се вратат, поради страв дека може да го пренесат вирусот

- Развиените информативни материјали за COVID-19 може да ги исклучат најранливите, кои исто така имаат мала веројатност да имаат пристап или да бидат активни на социјалните медиуми.

- Најранливите може да се соочат со повеќе предизвици во пристапот до потребните здравствени услуги

- Затворањето на училиштата би значело дека децата се дома и ова може да го зголеми ризикот од насилство врз деца и родово базирано насилство

- Ризик од страв и / или стигма кон вирусот, што може да ги натера луѓето да ги кријат симптомите, да избегнуваат тестирање, па дури и да ги отфрлат хигиенските мерки или да не користат опрема за ЛЗО

- Фокусот на COVID-19 може да го пренасочи персоналот и ресурсите во здравствените установи и негативно да влијае на другите области, како што се прегледите за родилки, вакцинации на деца и третман на хронични болести.

- Ранливите групи можеби немаат пристап до чиста вода и не можат да практикуваат соодветна хигиена на рацете, особено во руралните области.

- Доколку заинтересираните страни не бидат соодветно консултирани, информациите не се откриваат и луѓето не се информирани за нивните права, можноста за решавање поплаки или исполнување на временските рамки на проектот, може да доведе до недоразбирање, конфликт, стигма, лажни гласини или губење на доверба во заедницата во врска со проектот.

ЕУП и ЗУ ќе го обезбедат следното во врска со управувањето и отстранувањето на медицинскиот отпад:

- Секој ЗУ работи во согласност со [ПКИУО](#) подготвен за проектот;
- Сегрегација на отпад, пакување, собирање, отстранување на складирање и транспорт се спроведува во согласност со упатствата на ПКИУО и СЗО, COVID-19;
- ЗУ треба строго да ја спроведуваат селекцијата на отпадот во моментот на генерирање. Треба да се следи меѓународно усвоениот метод за пакување, кодирање и означување на отпадот.
  - Управувањето и отстранувањето на отпадот ќе се проверува редовно на лице место и ќе се спроведува обука за протоколи содржани во ПКИУО на неделно ниво;
  - Единицата за управување со проектот ќе изврши ревизија на секое отстранување на отпад надвор од локацијата, потребна на месечна основа и ќе воспостави какви било мерки за санација за да се обезбеди усогласеност; и
- Создавање, минимизирање, повторна употреба и рециклирање на отпад се практикува таму каде што е практично во контекстот COVID-19.
- Отпадните води на ЗУ се поврзани со практиките за управување со опасен отпад. Треба да се спроведе соодветна поделба и ракување со отпад за да се минимизира влезот на цврстиот отпад во протокот на отпадни води. Во случај отпадните води да се испуштат во комуналниот систем за канализација, ЗУ треба да осигура дека отпадната вода е во согласност со сите применливи дозволи и стандарди, а постројката за третман на комунални отпадни води (ПСОВ) е способна да управува со видот на испуштениот отпад. Во случаи кога не постои систем за комунална канализација, ЗУ треба да гради и правилно да работи на примарни и секундарни работи за третман на отпадни води на самото место, вклучително и дезинфекција. Остатоците од третман на отпадни води на самото место, како што се тиња, исто така треба да бидат соодветно фрлени.
- ЗУ треба да усвојат практики и процедури за навремено отстранување на соодветно спакувани и етикетирани отпадоци користејќи назначени колички и правци. Дезинфекцијата на алатите и просторите што се однесуваат треба рутински да се спроведува. Треба да се обезбеди хигиена и безбедност на работниците кои претставуваат поддршка на медицинските работници како што се хигиеничарите.
- Треба да се изврши правилно одржување и дезинфекција на местата за складирање. Постоечките извештаи сугерираат дека за време на епидемијата на COVID-19, заразените отпадоци треба да се отстранат од просторот за складирање на ЗУ во рок од 24 часа.

- Генерираниот медицински отпад од секој ЗУ се собира и транспортира од овластена компанија за транспорт и третман на медицински отпад во согорувач за медицински отпад во ЈП Дрисла Скопје:

- Ќе бидат преземени мерки за ублажување и за контрола на емисиите во воздухот (диоксини, честички од согорување на медицински отпад) во согласност со националното законодавство за безбедно управување со отпад генериран од здравствени активности. Добрата практика ќе се спроведува на следниот начин:

- ✓ Редуцирање и селекција на отпадот за да се минимизираат количините на отпад што треба да се изгорат;
- ✓ Јасно опишан метод на работа за да се постигнат посакуваните услови за согорување и емисии; на пример, соодветни процедури за отпочнување и ладење, постигнување и одржување на минимална температура пред да се изгори отпадот, употреба на соодветни стапки на полнење (гориво и отпад) за одржување на соодветни температури, правилно отстранување на пепелта и опремата за заштитни работници;
- ✓ Алтернативните третмани треба да бидат дизајнирани во подолгорочни проекти, како што се методите за третман на пареа. Откако ќе се третира, стерилниот / неинфективен отпад може да се уништи и да се фрли во соодветни објекти за отпад / општинска депонија.

- Неопасниот отпад генериран во ЗУ треба да се собира одделно и да се отстранува на општинската депонија.

Во врска со заштитата на здравствените работници, ЕУП и ЗУ ќе го обезбедат следново:

- ЗУ треба да донесе практика и процедури за да се минимизираат ризиците поврзани со ракување и складирање на опасни материјали.

- Редовно доставување и правилно складирање на стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски препарати, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО итн.;

- Обезбедување протоколи за редовна дезинфекција на јавни простории, одделенија, единици за интензивна нега, опрема, алати и отпад кои се поставени како што треба и се следат

- Осигурување местата за миеење раце и санитарните станици секогаш да се снабдени со чиста вода, сапун и средства за дезинфекција;

- Осигурување на тоа опремата (како што се автоклавите се во функција); и

- Обезбедување на редовно тестирање на здравствените работници рутински во контакт со пациенти со COVID-19.

- Обезбедување, доколку здравствените работници се присилени да работат без соодветни ЛЗО, тие можат да пристапат до регистарот за поплаки и жалби. Повикување **LMP** за прашања поврзани со загриженост за безбедноста на работното место.

- Обезбедување правилно собирање примероци, транспорт на примероци и соодветна лабораториска биосигурност со цел да се спречи ширење на болеста меѓу медицинските работници и лабораториските работници или до популацијата за време на транспортот на потенцијално заразниот материјал/примерок.

- Договорните страни и МЗ треба да осигурат дека контрактираните работници и други релевантни вработени во проектот, имаат медицинско осигурување и / или се во можност да добијат бесплатно лекување на COVID-19 или дека ќе може да продолжат да примаат ако треба да се самоизолираат, како што е наведено во -LMP (

- Здравствените работници мора активно да бидат поддржани од нивните работодавци и да бидат пофалени за нивната работа, како и да им се понуди психолошка, емоционална или ментална поддршка доколку е можно.

За задржување на COVID-19, ЕУП и ЗУ ќе го обезбедат следново:

- Обезбедување усогласеност со мерките на претпазливост за спречување и контрола на инфекции во изолација и третман на заразени случаи на ширење на инфекции со COVID-19 во ЗУ;

- Следење на процедурите за карантин за пациенти со COVID-19;

- Пациентите во карантин не се дискриминирани поради социо-економскиот статус, образование, пол, попреченост и каква било друга ранливост.

- Кога е практично, на пациентите со COVID-19 им е даден пристап до телефон или други средства за контакт со семејството и пријателите за да се намали изолацијата на карантин;

- Пациентите во карантин имаат пристап до развој и информации поврзани со проектот и треба да можат да учествуваат во консултации преку соодветни средства;

- Јавноста редовно се ажурира за состојбата и се потсетува на протоколи за да се спречи ширењето на COVID-19; и

- Припадниците на пошироката јавност (семејство и пријатели) кои биле изложени на потврдени пациенти со COVID-19 се тестираат кога се практични.

Фаза на демонтирање

Ризиците и евалуацијата на E&S како резултат на демонтирање / дислоцирање на привремените подвижни болници се скоро исти како во фазата на изградба / инсталација и треба да се спроведат истите мерки за ублажување како во фазата на конструкција.

Мерки за ублажување што треба да се земат предвид за време на фазата на исклучување:

- За секој подпроект треба да се изготви план или постапка за демонтирање;

- Објектот ќе се испрска со дезинфекција пред демонтирање и со генерираниот отпад ќе се управува според Планот за демонтирање

- Сите работници кои учествуваат во овие активности ќе се придржуваат до типичните барања за безбедност и здравје при работа наведени во делот за фазата за изградба и како минимално обезбедување е носење на ЛЗО вклучувајќи шлемови, чизми, ракавици и маски

- Овој процес на ставање во функција треба да се спроведе според барањата дадени во Времената забелешка на ЕСП / заштитни мерки: Разгледувања на COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи, издадени на 7 април 2020

- Привремени совети за клиентите на IFC за спречување и управување со здравствените ризици на COVID-19 на работното место, издадени на 6 април 2020 година

- Привремени совети за клиентите на IFC за поддршка на работниците во контекст на COVID-19, издадено на 6 април 2020 година

- Целокупната медицинска опрема ќе биде демонтирана според барањата на производителите и отстранета, доколку е соодветно, во согласност со барањата на производителот.

Редовното ставање во функција треба да ги вклучува следниве чекори:

- Опис на целокупната стратегија за монтажа на локацијата;
- Оправдување на избраната стратегија за монтажа;

Интегриран систем за управување со монтажа:

- Безбедносна политика;
- Организацииска структура, вклучително и одговорности и овластувања;
- Екипирање и квалификација, вклучително и обука;
- Ангажирање на заинтересирани страни, вклучително и интерфејси со регулаторното тело;
- Управување со документи и записи;
- Пристапот кон управување со проекти, вклучително и вклучување на изведувачи и подизведувачи;

Спроведување на активности за ставање во функција:

- Распределба на работата, вклучително и поврзани задачи, ресурси и распоред на работа;
- Контаминирани конструкции, системи и опрема;
- Методи и техники за деконтаминација и монтажа, вклучувајќи техники за рушење;

Управување со отпад и управување со материјал:

- Идентификација на отпад, класификација на отпад и текови на отпад, критериуми за прифаќање на отпад и критериуми за расчистување од регулаторната контрола;
- Управување со цврст и течен отпад, вклучувајќи го и отпадот од придружните објекти;
- Складирање и отстранување на отпадот;
- Акции за расчистување, вклучително и записи и процедури;

Проценка на влијанието врз животната средина:

- Идентификација на испуштањата во животната средина за време на акциите за одлагање/демонтирање;
- Мерки за заштита и контрола;
- Постапки за итни случаи:
- Основа за планирање на итни случаи, вклучително и можни итни ситуации и потенцијални последици;
- Организација и одговорности;
- Планови и процедури за одговор при итни случаи

7. Постапки за решавање на еколошки и социјални прашања

МЗ и МТСП се клучните институции за имплементација. МЗ и МТСП ќе бидат одговорни за извршувањето на проектните активности, а спроведувањето ќе се потпира на нивните постојни структури, со дополнителна поддршка на постоечка единица за управување со проекти (ЕУП)

основана во рамките на МТСП. ЕУП успешно го спроведе проектот финансиран од Светска Банка, условен паричен трансфер, кој се затвори во 2018 година, а во моментот раководи со ССИП и Проектот за администрација за социјално осигурување (СИАП).

За активностите на компонентата 1, Министерството за здравство ќе донесе одлуки во координација со Институтот и центрите за јавно здравје и другите институции вклучени во активности поврзани со COVID-19. За активностите на компонентата 2, одлуки ќе донесат МТСП и Агенцијата за вработување во координација со нивните локални канцеларии (канцеларии на Центрите за социјална работа и Агенцијата за вработување).

ЕУП ќе има секојдневна одговорност за управување со проектот и поддршка, вклучително и осигурување дека спроведувањето на проектот е усогласено со ЕСП на Светска Банка, националните закони и регулативи, Добра меѓународна практика на индустрија (GIPR); Водичот за животна средина, безбедност и здравје (EHSG); COVID-19 Упатства на СЗО и оваа РУЖССП.

ЕУП ќе биде сместена во МТСП и предводена од страна на менаџерот на проект. Дополнителен клучен персонал на ЕУП вклучува два координатори (по еден за Компонента 1 и Компонента 2 на проектот), експерти за заштитни мерки (прашања за заштита на животната средина и социјалната заштита), друг (поверенички) персонал (специјалист за јавни набавки, асистент за јавни набавки, специјалист за управување со финансии, асистент за управување со финансии), двајца ИТ службеници и специјалист за М&Е. Дел од постојниот персонал на ЕУП на ССИП ќе ги преземе овие функции. Ќе биде ангажиран дополнителен здравствен специјалист.

Специјалисти за животна средина и социјални прашања ќе ја надгледуваат работата на проектот и ќе обезбедат секој ЗУ да е во согласност со сите процедури на проектот и ќе добие професионално извршување и поддршка во управување со проектот, вклучително и за јавни набавки. Персоналот на ЕУП специјално ќе ја надгледува имплементацијата на системите за управување и отстранување на медицински отпад, како и на општите проблеми при безбедност и здравје на здравствените работници и градежните работи. Секоја засебна ЗУ која ќе биде дел од активностите финансирани од проектот ќе назначи еден член на персоналот кој ќе биде одговорен за поврзување со ЕУП врзано за имплементација на РУЖССП во текот на траењето на проект до самиот крај на односната ЗУ. Секој таков оддел на МЗ ќе назначи и одговорно лице за навремено обезбедување податоци од мониторингот на проектот. Преку ЕУП, МТСП ќе биде одговорен за собирање на податоци и за следење на податоците за социјалната заштита и активностите поддржани од проектот.

Имплементацијата на овој РУЖССП ќе ги вклучува следниве активности што треба да ги преземе единицата за управување со проектот:

- Скрининг на потенцијални подпроекти во однос на подобноста и потенцијалните Е&S ризици, влијанија и класификација (Анекс I, [Формулар за скрининг](#)) - сите активности преземени од проектот ќе бидат прикажани со употреба на образецот што се наоѓа во Анекс I со цел да се исклучат активности со одреден висок или значителен ризик, идентификување потенцијални прашања за Е&S и класифицирање на секој подпроект според ризиците. Копии од секој од овие формулари за скрининг ќе се чуваат во ЕУП и секоја индивидуална здравствена установа. Веќе договорените подпроекти за изградба на монтажни подвижни контејнери-болници се прегледани и за нив треба да се изготви список за проверка на ПУЖСП за секоја од 17те подвижни болници. Скринингот ќе се користи за какви било дополнителни активности на проектот што може да се договорат помеѓу СБ и Владата на РСМ.

- Спроведување проценка на E&S за секој подпроект и развој на планови / инструменти за управување со специфични проекти - Единицата за управување и поединечни ИЈЗ ќе ги подготват и спроведат потребните инструменти за ЖС за секоја од активностите финансирани во рамките на проектот. Опсегот на овој проект вклучува следниве три типа на ЖС-инструменти:

Список за проверка - чеклисти на ПУЖССП - По завршувањето на скринингот, списокот за проверка на ПУЖССП се користи за проекти кои вклучуваат изградба на мобилната болница COVID-19 во близина на постојната болница, заснована на образецот во [Анекс II](#). Чек-листата за проверка на ПУЖССП за изградба на мобилни работи во болницата COVID-19 содржи влијанија врз животната средина и соодветни мерки за ублажување со цел да се намалат на минимум влијанијата врз животната средина (загадувањето на воздухот, бучавата и водата). Исто така, нуди практика на управување со опасен и неопасен отпад и мерки за контрола на испуштениот медиум на градилиштето.

Целиот список за проверка на ПУЖССП пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде прикачен како составен дел од договорите за наддавање и за работа и како аналог со сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни.

ПКИУО - Секој ЗУ ќе подготви и спроведе ПКИУО, врз основа на примерокот пронајден во [Анекс III](#).

ПВЗС - Агенцијата за имплементација подготви ПВЗС за проектот и тој е применлив за сите активности финансирани од проектот. Засебните ЗУ ќе ги следат упатствата споменати во ПВЗС за да обезбедат запознавање на пациентите и нивните семејства, локалните власти и пошироката јавност со пандеиската состојба и да имаат пристап до телефонските линии отворени во заедницата, механизмот за жалби и поплаки и други важни канали за информации.

- **Консултации и објавување на плановите и инструментите за E&S** - Со оглед на потребата за социјално дистанцирање за време на пандемијата на COVID-19, консултациите со засегнатите страни за инструментите за ЖС, ќе се спроведат практично секогаш кога е можно, според упатствата во ПВЗС. ПВЗС ги идентификуваше клучните засегнати страни и планира организирање консултации за размена на информации за Проектот и неговите ризици и влијанија. Сите инструменти ќе бидат објавени на веб-страницата на ЕУП со хард-копии примероци достапни во своите канцеларии по можност и во ЗУ. Копии од подготвени и објавени инструменти ќе бидат објавени на веб-страницата на СБ.
- **Преглед и одобрување на плановите и инструментите за E&S** - индивидуалните инструменти ќе бидат подготвени од страна на ЕУП и ќе бидат прегледани од тимовите за ЖС на СБ пред да бидат имплементирани. Ажурираните инструменти исто така ќе бидат испратени до СБ за преглед, упатства и коментари.
- **Имплементација и следење на плановите и инструментите за E&S** - УП, како и индивидуалните ЗУ ќе бидат одговорни за спроведувањето на инструментите. Одговорноста за Чек-листите за проверка на ПУЖССП ќе биде споделена со изведувачите и консултантите за надзор кога истото ќе биде применливо. Воедно и ЕУП ќе обезбеди поддршка и надзор над спроведувањето.

Ќе има два вида на извештаи, месечно од ЗУ до ЕУП и периодични извештаи од ЕУП до Банката според ПЗЖСС:

Месечни извештаи - Индивидуални ЗУ ќе подготвуваат и обезбедуваат месечни извештаи до ЕУП за секоја преземена активност. Овие извештаи ќе вклучуваат напредок за сите тековни активности, статистички податоци поврзани со спроведувањето на ПКИУО, сите поплаки добиени преку Механизмот за решавање на жалби и информации за нивна разрешница и какви било други релевантни информации.

Периодични извештаи - ЕУП ќе достави целосен извештај за спроведувањето на проектот до Банката според обврските за ПЗЖСС. Овие извештаи ќе вклучуваат статистика за спроведувањето на националниот проект; резиме на примени поплаки и нивно решавање, резиме на активности за секоја поединечна ЗУ и копии од проекциите и засебните инструменти на ЗУ подготвени во текот на односниот квартал.

8. Јавни консултации и објавување

Поради природата на епидемијата на COVID-19 и својствениот механизам на дифузија, првичните консултации се ограничени на јавните власти и националните здравствени експерти, како и претставниците на меѓународните здравствени организации.

Според ПВЗС, проектот ќе се прилагодува на различните услови и побарувања, како што ќе се развиваат така ќе се подготвуваат информации во врска со COVID-19 и други релевантни прашања. Информациите ќе се базираат на националното упатство за избегнување на ширење на вирусот и ќе се фокусираат специфично на ризиците во однос на проектните активности .

Фаза на проектот	Тема на консултации и список на објавени информации	Користен метод	Целни засегнати страни	Одговорности
Направено пред проценка	PAD, ПВЗС, МАП/GRM, ПВЗС	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Здравствени чинители и пошироката јавност	Агенција за Спроведување (АС)
Во рамките на еден месец на ефективност	Ажурирани ПВЗС, GRM и РУЖССП, и инструменти на РУЖССП	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Сите идентификувани засегнати страни погоре	АС
Квартален	Извештај за напредок, вклучувајќи резимеа за жалбите и нивно решавање	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Партнери за спроведување	АС
Претходни активности	Извештај за ОБЖССА и / или список за проверка на ПУЖССП	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Клучни чинители за специфични активности	АС
Годишен	Годишен извештај на напредокот и научените лекции	Веб-страница на СБ, МЗ и МТСП	Јавност	АС

Следните упатства беа предложени од СБ за проекти во фаза на подготовка, кои треба да се усвојат при спроведување на консултации и вклучување на засегнатите страни:

- Анализа на ширењето COVID-19 во земјата во таргет-областите од проектот и ограничувањата воведени од страна на владата да го спречи ширење на вирусот;
- Преглед на ПВЗС, особено пристапот, методите и предложените форми, и проценка на потенцијалните ризици од истите од пренесување на вирусот при спроведување на вклучување на јавноста;
- Осигурување дека сите членови на ЕУП и ЗУ ги артикулираат и изразуваат своите сфаќања за социјалното однесување и добрите хигиенски практики и дека на сите настани за вклучување на засегнатите страни ќе им претходи постапката за артикулирање на ваквите хигиенски практики;
- Избегнување на јавни собири (земајќи ги предвид националните ограничувања), вклучително и јавни расправи, работилници и состаноци на заедницата и минимизирање на директната интеракција помеѓу проектните агенции и корисниците / погодените лица;
- Ако се дозволени помали состаноци, спроведување консултации на сесии во помали групи, како што се состаноци во фокус-групи. Доколку не е дозволено, правење разумен напор за спроведување состаноци преку мрежни канали, вклучително состаноци преку WebEx, Zoom и Skype;
- Диверзифицирање на средствата за комуникација и повеќе потпирање на социјалните медиуми и каналите на Интернет. Кога е можно и соодветно, креирање на посветени онлајн платформи и групи за разговор соодветни за целта, засновани на видот и категоријата на засегнати страни;

- Користење на традиционални канали за комуникација (ТВ, весник, радио, наменски телефонски линии, јавни соопштенија и пошта) кога засегнатите страни немаат пристап до мрежни канали или не ги користат често;
- Користење алатки за комуникација преку интернет за дизајнирање виртуелни работилници во ситуации каде што се неопходни големи состаноци и работилници, со оглед на подготвителната фаза на проектот;
- Во ситуации кога интеракцијата преку интернет е предизвик, информациите можат да се шират преку дигитална платформа (каде што е достапна) како што се Фејсбук, Твитер, групите WhatsApp, веб-линкови/веб-страници на проектот и традиционални средства за комуникација (ТВ, весник, радио, телефонски повици и пораки со јасен опис на механизмите за давање повратна информација преку пошта и / или наменски телефонски линии. Сите канали на комуникација треба јасно да специфицираат на кој начин засегнатите страни ќе може повратно да ги дадат своите информации и предлози;

9. Вклучување на засегнатите страни

Подготвен е План за вклучување на засегнати страни (ПВЗС) за проектот кој детално ги идентификува засегнатите страни, методот и предметот на комуникација и механизмот за адресирање поплаки. ПВЗС се користи за исполнување на деталните побарувања за вклучување на засегнатите страни и примена на механизмот за адресирање поплаки.

Главната цел на Планот за вклучување на засегнатите страни (ПВЗС) е да се дефинира програма за вклучување на засегнатите страни, вклучително и објавување информации и консултации со јавноста, во текот на целиот циклус на проектот. Исто така опишува Стратегија за комуникација со засегнатите страни на проектот и нуди механизми за подигнување на свеста, давање повратна информација или поплаки за проектот. Додека компонентата 3 на проектот се занимава со вклучување на заедницата, на засегнатите страни и ги вклучува сите компоненти на проектот бидејќи се обидува да обезбеди информации за засегнатите страни за целиот проект за да имаат можност да ги дадат повратно своите мислења. Засегнатите страни на проектот главно можат да бидат поделени во три групи, **директно засегнати, заинтересирани и загрозувани / ранливи.**

Директно засегнати вклучуваат локални заедници, членови на заедницата и други страни кои можат да бидат предмет на директни влијанија од Проектот. Поточно, следниве лица и групи спаѓаат во оваа категорија:

- COVID-19 заразени лица во болници и нивните семејства и роднини
- Луѓе во центри за карантин / изолатија и нивните семејства и роднини и оние во епидемиолошкиот круг на заразено лице
- Работници во карантин / изолациони објекти, болници, дијагностички лаборатории
- Заедници во близина на планираните установи за карантин/изолатија, болници, лаборатории
- Луѓе во ризик од зараза со COVID-19 (на пр. туристи, туристички водичи, хотели и оператори за гости и нивниот персонал, соработници на заразените, возачи на автобуси кои превезуваат потенцијално заразени / изолирани лица, компании кои доставуваат храна во болници, изолациони објекти, жители на области каде што се идентификувани случаи)

- Јавни / приватни здравствени работници (лекари, медицински сестри, инспектори за јавно здравје, акушери, матични лекари и медицински сестри, лабораториски техничари / персонал) и друг персонал (пр. работници кои се занимаваат со собирање и транспорт на медицински отпад)
- Администрацијата на локалните самоуправи во погодените региони
- Општински јавни претпријатија кои обезбедуваат комунални услуги во погодените региони
- Компанијата Дрисла (согорува медицински отпад)
- Претставници на Министерството за здравство и персоналот за односи со јавноста во Министерството за здравство
- Агенција за вработување и локалните подрачни единици
- Центри за социјална помош (услуги на МТСП)
- Центар за управување со кризи и неговите регионални канцеларии
- НВО кои работат на поддршка на стари лица, доставувајќи храна и санитарни производи

Други **заинтересирани страни** - Засегнатите страни на проектот, исто така, вклучуваат и други страни освен **директно засегнатите заедници**, вклучително:

- Јавноста во целина
- Организации засновани на заедницата, национални групи на граѓанско општество
- Добавувачи на стоки и услуги вклучени во поширокиот синџир на снабдување на проектот
- Медиуми и други интересни групи, вклучувајќи ги социјалните медиуми и Владињот оддел за информации
- Заинтересирани меѓународни невладини организации, Дипломатски мисии и агенциите на ООН (особено УНИЦЕФ, СЗО итн.)
- Заинтересирани бизниси
- Училиштата, универзитетите и другите образовни институции кои се затворени поради вирусот
- Верски институции
- Транспортни работници (на пр. возачи на кабинни / такси)

Во рамките на Проектот, ранливите или **загрозените групи** вклучуваат а не се ограничени на следното:

- Повозрасни лица
- Лица со хронични заболувања и други медицински состојби;
- Лица со попреченост

- Бремени жени
- Жени, девојки и домаќинства кои ги водат жени
- Деца
- Работници за дневница/дневен надомест
- Луѓе кои живеат под прагот на сиромаштија
- Невработени
- Заедниците во оддалечените села и заедниците кои живеат во запустени урбани населби

Консултациите и објавувањето информации ќе бидат тековен процес на Проектот. Консултациите ќе бидат направени, како што е наведено во ПВЗС, со директно засегнатите страни, заинтересирани страни и загрозените / ранливите групи по потреба, користејќи различни средства за комуникација, во согласност со тековните ограничувања поврзани со COVID-19. Консултациите со засегнатите страни ќе бидат главниот механизам за нивно информирање за проектот и за добивање на повратни информации. ЕУП ќе осигура водење Белешки за состаноците на проектот и вметнување коментари во проектните документи кога е применливо. Страните кои даваат специфични предлози ќе добијат повратен одговор по направените консултации за нивниот коментар како бил разгледан и прифатен. На пример е-пошта, порака и / или официјално писмо ќе бидат испратени до работилниците (лично или виртуелно) за тоа како се разгледувале коментарите / предлозите.

Главната цел на механизмот за адресирање поплаки е да помогне да се решат жалбите и поплаките навремено, ефективно и ефикасно, на задоволство на сите вклучени страни. Поточно, тој механизам обезбедува транспарентен и кредибилен процес за фер, ефективни и трајни резултати. Исто така, гради доверба и соработка како интегрална компонента на поширока консултација со заедницата што ги олеснува корективните активности. Информациите за *Механизмот за адресирање поплаки* (МАП) ќе бидат дисеминирани на јазиците на малцинствата кога е потребно. Поточно, МАП:

- Обезбедува можност на погодените лица да поднесат жалба или потреба за решавање на спор што може да се појави за време на спроведувањето на проектите;
- Овозможува идентификување на соодветни и заемно прифатливи активности за надомест на штета спроведено на задоволство на подносителите на жалбата; и
- Избегнува потреба од прибегнување кон судски постапки.

МЗ и МТСП преку ЕУП воспоставија Формулар за поплаки за здравствените работници и Образец за поплаки за општата јавност. Воспоставен е on-line механизам за поплаки и регистар во рамките на Министерството за труд и социјална политика (<http://www.mtsp.gov.mk/>) и Министерството за здравство (<http://www.mh.gov.mk/>).

10. Институционално уредување, одговорности и градење на капацитети

Проектот ќе се спроведува во период до две години, со МЗ и МТСП како клучни агенции за спроведување. МЗ и МТСП ќе бидат одговорни за извршувањето на проектните активности, а спроведувањето ќе се потпира на нивните постојни структури, со дополнителна поддршка на постоечка единица за управување со проекти (ЕУП) во рамките на МТСП. ЕУП успешно го спроведе проектот финансиран од Светска Банка, за условени парични трансфери, кој се затвори во 2018

година, а во моментот раководи со ССИП и Проектот за администрација за социјално осигурување (СИАП). Единицата за управување е сместена во МТСП и е предводена од раководител на проект. Дополнителен клучен персонал на ЕУП вклучува двајца координатори (по еден за Компонента 1 и Компонента 2 на проектот), експерти за безбедносни мерки (прашања за заштита на животната средина и социјални прашања), друг персонал (специјалист за набавки, асистент за набавки, специјалист за управување со финансии и помошник за управување со финансии), двајца службеници за ИТ, и специјалист за М&Е. Дел од постојниот персонал на ССИП УП ќе ги преземе овие функции. Дополнителен здравствен специјалист ќе биде ангажиран или назначен во рок од 30 дена по ефективноста на заемот.

ЕУП ќе биде одговорна да обезбеди имплементација на одредбите на РУЖССП од сите страни, вклучително и еколошко и социјално следење, евалуација и известување. Експертите за ЖС ќе бидат одговорни за обезбедување на правилно управување со животната средина на сите активности на Проектот, спроведување надзор над животната средина со извршување прегледи на документи, посети на објекти, комуникација со изведувачи и сите релевантни чинители вклучени во Проектот.

Експертите за ЖС исто така треба да ја надгледуваат усогласеноста на изведувачите со засебните Чек-листи за проверка на ПУЖССП и да го посетуваат секој подпроект најмалку еднаш месечно. По завршувањето на секоја посета на локацијата, Експертите за ЖС треба да подготват Извештај од мониторингот што ги рефлектира главните точки, активности и времето за нивно решавање како и да ги достават овие извештаи за мониторинг до УП.

За активностите на компонентата 1, Министерството за здравство ќе донесе одлуки во координација со Институтот за јавно здравје и Центрите за јавно здравје и другите институции вклучени во активности поврзани со COVID-19. За активностите на Компонентата 2, одлуки ќе донесат МТСП и Агенцијата за вработување во координација со подрачните канцеларии (канцеларии на Центрите за социјална работа и Агенцијата за вработување).

ЕУП ќе известува до МЗ и МТСП и ќе биде одговорна за секојдневната имплементација на проектот, целокупната координација на проектот, активности за следење, заштитни мерки и поверенички функции и известување. ЕУП ќе биде одговорна за активностите за мониторинг и евалуација, следејќи го напредокот поврзан со активностите на проектот, исходите/импакт и резултатите. Преку ЕУП, МЗ ќе биде одговорно за (а) собирање и консолидирање на сите податоци поврзани со пакетот индикатори; (б) проценка на резултатите; (в) обезбедување на релевантни информации за успешноста на соодветните заменици министри; и (г) известување за резултатите до Светска Банка непосредно пред секоја полугодишна посета за поддршка во спроведувањето. Секој оддел на МЗ ангажиран во проектни активности и ЕУП ќе ги извршуваат своите функции поврзани со проектот во согласност со Оперативниот прирачник (ОП). Секој таков оддел на МЗ ќе назначи и фокална точка за обезбедување податоци од мониторингот на проектот. Преку ЕУП, МТСП ќе биде одговорен за собирање на податоци и за следење на податоците за социјалната заштита и активностите поддржани од проектот.

Менаџерот на проектот ќе биде одговорен за секојдневно управување со проектот, вклучувајќи техничка и оперативна поддршка, навремена координација и комуникација, следење и известување за напредокот на спроведувањето низ различни единици или болници на централно и локално ниво.

Секој учесник ЗУ ќе назначи водечки технички специјалист одговорен за надзор и имплементација на ПКИУО во односниот објект и сите други релевантни барања за управување со животната средина и социјалниот ризик според овој проект.

Специфичните одговорности за идентификација, проценка и адресирање на еколошки и социјални аспекти на активностите на Проектот ќе бидат поставени на следниов начин:

- Подготовка и консултација за потребните инструменти за ЖС
- Адресирање на ризиците и влијанијата на ЖС, вклучително и следење на спроведувањето на сите инструменти на ЖС, мерките за безбедност и здравје на заедницата, функционирањето на механизмот за адресирање на поплаки (МАП) итн.
- Скрининг на подпроекти (Образец во [Анекс I](#)) за прашања поврзани со ЖС, адресирање, разгледување и расчистување на подпроектите врзано за следење на спроведувањето на РУЖССП, итн.
- Преглед и одобрување на Чек листата за проверка на ПУЖССП специфичен за локацијата - од страна на ЕУП (Експертите за животна и социјална средина), а потоа од страна на Банката;
- Инкорпорирање на Чек-листата за проверка на ПУЖССП специфичен за односната локација во Документацијата за понуда и соодветните Договори - од страна на ЕУП;
- Реализација на Чек-листата за проверка на ПУЖССП специфичен за локацијата - од страна на соодветните изведувачи и ЕУП;
- Следење и известување за усогласеноста со РУЖССП и Чек-листата за проверка ПУЖССП специфичен за локацијата - од страна на ЕУП (Експертите за животна и социјална средина).
- Подготовка на ПКИУО (образец во [Анекс III](#)) во координација со раководителот на ЗУ и обезбедување имплементација и мониторинг

За време на фазата на работење, УП ќе обезбеди следниве аспекти да се следат во ИЈЗ:

- Дефинирање на улогите и одговорностите за секоја алка од ланецот на контрола на изворот на инфекцијата до нејзино стивнување и процесот на управување со отпадот;
- Обезбедување соодветен и квалификуван персонал во сите ЗУ, вклучително и оние кои се одговорни за контрола на инфекции и управување со отпад во установата.
- Нагласување дека раководителот на ЗУ ја презема целокупната одговорност за контрола на инфекциите и управување со отпадот во установата;
- Менаџментот ги вклучува сите релевантни одделенија во здравствена установа и гради интра-секторски тим за управување, координација и редовно разгледување на предизвиците и перформансите;
- Воспоставување на систем за управување со информации за следење и евидентирање на рутата на носење отпадот во ЗУ; и
- Градење на капацитети и обука, треба да ги вклучи медицинските работници, работниците за управување со отпад и хигиеничари. Трети лица, добавувачи на услуги за управување со отпад треба да им се обезбеди соодветна обука исто така.

Табела 2 Организација на активности за имплементација на апликацијата РУЖССП

Активности на РУЖССП	Одговорни агенции / Субјекти	Апликација	Забелешки
Скрининг за ЖС (консултации со СБ)	Спроведува од секој тим на ЗУ поддражан од ЖС во ЕУП	Сите активности	Види скрининг форма во Анекс I
Подготовка на Чек-листа за проверка на ПУЖССП и ПКИУО, LMP (Процедуре за управување со трудот) вклучувајќи и консултации, обезбедување дозвола за СБ	Тимови од државна болница да обезбедат специфични локални информации ИА помогнато од консултанти на ЕУП	Кога проектите активности / подпроектот ќе вклучуваат физички работи, стоки и услуги, техничка помош и истражување поврзано со COVID-19	Види Чек-листа за проверка на ПУЖССП образец во Анекси II и образецот на ПКИУО во Анекс II
Супервизорски договорни страни, со цел да бидат усогласеност со инструментите за ЖС, како Чек-листата за проверка на ПУЖССП, ПКИУО, итн., и во согласност со проектната РУЖССП	Тимовите на МЗ и ЗУ, мобилни тимови на COVID- 19, ЕУП	Ако активността или подпроектот вклучува физички градежни работи при ограничена обнова на ЗУ	
Имплементација на одобрени планови за ЖС вклучувајќи Механизам за адресирање на поплаки	Тимови на ЗУ; мобилни тимови за COVID-19, ЕУП за следење и надзор	Сите активности / подпроекти	
Следење и известување	Експерти за животна средина и социјални прашања на ЕУП Редовно известување МЗ, ЗУ известуваат до ЕУП	Сите активности / подпроекти	

Проектот ќе обезбеди значително финансирање, обука и градење на капацитети за поддршка на овие иницијативи и засновање на меѓународна експертиза за постигнување на најдобри меѓународни практики за овие прашања во согласност со упатствата на СЗО.

Темите за обука ќе вклучуваат (за здравствените работници, административен и оперативен персонал, работници за градежништво / санација и пошироката заедница):

Табела 1 Обука / Теми за градење капацитети

Целни учесници	Теми
Проектни штабови	<ul style="list-style-type: none"> COVID-19 РУЖССП - пристап Акции на МЗ и МТСП и еколошки и социјални разгледувања Добри меѓународни практики во индустријата (на пример, СЗО, ЦКП, БЗР итн.) во врска со безбедноста и здравјето при работа Ризици при комуникација, спречување и ангажирање во заедницата (административен и оперативен персонал) Управување со отпад врзано со COVID 19, отпад од општа медицинска здравствена заштита

Целни учесници	Теми
	<ul style="list-style-type: none"> • Постапки за управување со трудот • Механизми за решавање на жалбите • Консултации, комуникации и повратни информации • Обезбедување на еднаков пристап и права на сите (вклучително и загрозени и ранливи групи) • Разбирање на загриженоста за родово насилство, сексуална злоупотреба и експлоатација, насилство врз деца, социјална стигма со COVID-19 • Следење и известување на сите нивоа
<p>- Здравствени работници</p> <p>- Приватни здравствени сектори</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Клиничко управување • Превенција и контрола на инфекции (ПКИ) • Стандардни мерки на претпазливост за пациенти со COVID-19 • Управување со отпад од здравствена заштита (УОЗЗ) • Насоки за упатување • Биосигурност • Дијагноза и тестирање • Протокол за упатување на пациентите во соодветна болница • План за управување со трудот • Обезбедување на еднаков пристап и права за сите (вклучително загрозени и ранливи групи) • Користење и отстранување на ЛЗО • Одлагање и управување со отпад • Упатства од СЗО за карантин, вклучително и управување со случаи
Лабораториски персонал	<ul style="list-style-type: none"> • Упатство за лабораториска биосигурност поврзано со COVID-19 • Собирање и испорака на примероци (лабораториски персонал) • Одлагање и управување со отпад • Користење и отстранување на ЛЗО
Градежни работници	<ul style="list-style-type: none"> • Користење и отстранување на ЛЗО • Работа во средина на COVID-19

Трошоци за спроведување на РУЖССП

Во моментот, вкупните трошоци за имплементација на РУЖССП не можат да се проценат. Клучните елементи на РУЖССП кои бараат буџет за трошоци може да бидат сумирани:

1. Спроведување на мерките предложени во ПКИУО за секоја болница вклучена во проектот
2. Набавка и снабдување со ЛЗО за сите здравствени работници и другиот медицински персонал
3. Трошоци за спроведување на Постапките за управување со трудот и релевантните мерки, особено оние за COVID-19 мерки на претпазливост
4. Трошоци за обука за организација и реализација на обуки за различни засегнати страни
5. Трошоци за правилно управување со медицински отпад (привремено складирање на места во болница, соодветно пакување, етикетање, трошоци за собирање, транспорт и конечно отстранување)
6. Трошоци за спроведување на предложените мерки во Чек-листата за проверка на РУЖССП (главно Изведувачот треба да ги покрие трошоците за спроведување на предложените мерки за изградба на подвижни болници

Анекси

I Формулар за скрининг за потенцијални еколошки и социјални проблеми

II Образец на Чек-листата за проверка на Планот за управување со животната средина и социјални прашања (ПУЖССП)

III Образец за контрола на инфекција и управување со отпад (ПКИУО)

I Формулар за скрининг за потенцијални еколошки и социјални прашања

Овој формулар треба да се користи од Единицата за управување со проектот (ЕУП) за да се прегледаат потенцијалните еколошки и социјални ризици и влијанија на предложениот подпроект. Ќе ѝ помогне на Единицата за управување со проектот во идентификување на релевантните еколошки и социјални стандарди (ЕСС), воспоставување на соодветно оценување на ризици за ЖС за овие подпроекти и специфицирање на видот на потребната еколошка и социјална проценка, вклучително и специфични инструменти / планови. Користењето на овој формулар ќе овозможи ЕУП да формира првичен преглед на потенцијалните ризици и влијанија на подпроектот. Не е замена за оценките за специфични за проекти за ЖС или специфични планови за ублажување.

Белешка за размислувања и алатки за скрининг на ЖС и оценување на ризикот е вклучена во овој анекс за да му помогне на процесот.

Име на подпроект	
Локација на подпроектот	
Предлагач на подпроектот	
Проценета инвестиција	
Датум на започнување / завршување	

Прашања	Одговор		ЕСС релевантност	соодветна грижа / дејства
	да	не		
Дали подпроектот вклучува градежни работи, вклучувајќи нова градба, проширување, надградба или санација на здравствени установи и / или установи за управување со отпад?			ЕСС1	ОВЖССА/Чек листа за проверка на ПУЖССП -, ПВЗС
Дали подпроектот вклучува откуп на земјиште и / или ограничувања на употребата на земјиштето?			ЕСС5	АПП/АПП, ПВЗС
Дали подпроектот вклучува стекнување средства за карантин, изолација или медицински третман?			ЕСС5	
Дали подпроектот е поврзан со какви било надворешни установи за управување со отпад, како што се санитарна депонија, согорувач или постројка за третман на отпадни води за отстранување на отпад од здравствена заштита?			ЕСС3	ОВЖССА/Чек листа за проверка на ПУЖСП - ПВЗС
Дали има добра регулаторна рамка и институционален капацитет за контрола на инфекции во здравствените установи и управување со медицински отпад?			ЕСС1	ОВЖССА/Чек листа за проверка на ПУЖСП - ПВЗС

Дали подпроектот има соодветен систем (капацитет, процеси и управување) за решавање на отпадот?				
Дали подпроектот вклучува регрутирање на работници, вклучително и директно, договорено, примарно снабдување и / или работници од заедницата?			ECC2	LMP, ПВЗС
Дали подпроектот има соодветни процедури за БЗР и соодветно снабдување со ЛЗО (кога е потребно)?				
Дали подпроектот има Механизам за адресирање поплаки, на кој имаат пристап сите работници, дизајниран да реагира брзо и ефикасно?				
Дали подпроектот вклучува прекуграничен транспорт (вклучително и потенцијално заразени примероци може да се транспортираат од здравствени установи до прекугранични лаборатории за тестирање) на примероци, заразени и опасни материјали?			ECC3	ОВЖССА/ПУЖСС, ПВЗС
Дали подпроектот вклучува употреба на безбедносен или воен персонал за време на изградба и / или работење на здравствени установи и сродни активности?			ECC4	ОВЖССА/ПУЖСС, ПВЗС
Дали подпроектот се наоѓа во близина на било какви еколошки чувствителни области?			ECC6	ОВЖССА/ПУЖССП, ПВЗС
Дали има некои посебни групи (кои ги исполнуваат специфицираните критериуми ECC7) присутни во подпроектот и дали тие можат да бидат погодени од предложениот подпроект негативно или позитивно?			ECC7	План за автохтони народи / друг план што ја рефлектира договорената терминологија
Дали подпроектот се наоѓа во или во близина на познати места на културното наследство?			ECC8	ОВЖССА/ПУЖССП, ПВЗС
Дали областа на проектот претставува значителен ризик за родово базирано насилство (РН) и сексуална експлоатација и злоупотреба (ПВЗС)?			ECC1	ОВЖССА/ПУЖССП, ПВЗС
Дали има територијален спор помеѓу две или повеќе земји во подпроектот и неговите придружни аспекти и сродни активности?			OP7.60 Проекти во спорни области	Засегнатите власти се согласуваат
Дали подпроектот и поврзаните активности вклучуваат употреба или потенцијално загадување или ќе бидат лоцирани на меѓународни водни патишта?			OP7.50 Проекти на меѓународните водни патишта	Известување (или исклучоци)

Заклучоци:

1. Предлог рангирање на ризици врз животната средина и социјалните ризици (висок, суштински, умерен или низок). Обезбедување на оправдувања.
2. Предложени планови / инструменти за управување со ЖС.

КОНТРОЛА НА ИНФЕКЦИЈА: РАЗГЛЕДУВАЊА И АЛАТКИ ЗА ПОМАГАЊЕ ВО СКРИНИНГ НА Е-СФЕРИ И РАНГИРАЊЕ НА РИЗИК:

Во контекст на глобалната епидемија на COVID-19, многу земји усвоија Стратегија за ограничување што вклучува опширно тестирање, карантин, изолација и третман или во медицинска установа или дома.

Проектот за одговор на COVID-19 може да ги содржи следните активности:

- изградба и / или оперативна поддршка на медицински лаборатории, центри за карантин и изолација на повеќе локации во различни форми и центри за третман на инфекции во постојните здравствени установи
- набавка и испорака на медицински материјали, опрема и материјали, како што се реагенси, хемикалии и опрема за лична заштита (ЛЗО)
- транспорт на потенцијално заразени примероци од здравствени установи до лаборатории за тестирање
- изградба, проширување или унапредување на здравствените установи за отпад и отпадни води
- обука на медицински работници и волонтери
- ангажман и комуникација во заедницата

1. Скрининг на ризиците за ЖС на медицинските лаборатории

Многу проекти COVID-19 вклучуваат градење на капацитети и оперативна поддршка на постојните медицински лаборатории. Важно е таквите лаборатории да имаат процедури релевантни за соодветните практики на биосигурност. СЗО советува дека не-пропагативната дијагностичка работа може да се спроведе во лабораторија на ниво 2 за Биосигурност(BSL-2), додека пропагативната работа треба да се спроведе во лабораторијата BSL-3. Примероците на пациентите треба да се транспортираат како заразна супстанца од категорија Б (UN3373), додека вирусните култури или изолати треба да се транспортираат како категорија А „Инфективна супстанца што влијае на луѓето“ (UN2814). Процесот за проценка на нивото на биосигурност на медицинската лабораторија (вклучително и управување лабораториски операции и транспорт на примероци) треба да ги земат предвид биосигурноста и општите безбедносни ризици. Треба да се земат предвид БЗР на работниците во лабораторијата и потенцијалното изложување на заедницата на вирусот.

Следните документи обезбедуваат понатамошни упатства за скрининг на ризиците за ЖС поврзани со медицинска лабораторија. Тие исто така обезбедуваат информации за проценка и управување со ризиците.

- [WHO; Prioritized Laboratory Testing Strategy According to 4Cs Transmission Scenarios](#)
- [WHO Covid-19 Technical Guidance: Laboratory testing for 2019-nCoV in humans:](#)
- [WHO Laboratory Biosafety Manual, 3rd edition](#)
- [USCDC, EPA, DOT, et al; Managing Solid Waste Contaminated with a Category A Infectious Substance](#) (Август, 2019)

2. Скрининг на ризиците за ЖС на центрите за карантин и изолација

Според СЗО:

- **Карантин** е ограничување на активностите или раздвојување на лица кои не се болни, но можат да бидат изложени на заразен агенс или болест, со цел следење на нивните симптоми и обезбедување рано откривање на случаите.
- **Изолација** е одвојување на болни или заразени лица од други за да се спречи ширењето на инфекцијата или контаминацијата.

Многу проекти COVID-19 вклучуваат изградба, реновирање и опремување на центри за карантин и изолација во определени Места, кои се сметаат за влезни точки (POE-points of entrance), во урбаните и во оддалечените области. Исто така, може да има околности кога шаторите се користат за карантин или изолација. За оваа цел, исто така, може да се набават јавни или приватни објекти како стадион или хотел.

При скрининг за ризици за ЖС поврзани со карантин и изолација, може да се разгледа следново:

- ризици од аспект на оштествениот контекст како што се конфликти и присуство или прилив на бегалци
- ризици поврзани со изградба и демонтирање/одлагање
- аквизиција на земјиште или имот
- ангажирање на безбедносен персонал или воени сили

- достапност на минималните барања за храна, гориво, вода, хигиена
- дали превенцијата и контролата на инфекциите и следењето на лицата во карантин можат ефикасно да се спроведат
- дали се воспоставени соодветни системи за управување со отпад и отпадни води

Следните документи даваат понатамошни упатства во врска со карантин на лица.

- СЗО; Ставови за карантин на поединци во контекст на ограничување на корона вирусот (Ковид 19)/WHO; [Considerations for quarantine of individuals in the context of containment for coronavirus disease \(COVID-19\)](#)
- СЗО; Клучни размислувања за враќање и карантин на они кои патувале во однос на избивање на новиот корона вирус 2019-nCoV/WHO; [Key considerations for repatriation and quarantine of travelers in relation to the outbreak of novel coronavirus 2019-nCoV](#)
- СЗО; Подготвеност, превенција и контрола на корона вирусот (Ковид-19) за бегалците и мигрантите во услови надвор од камп/WHO; [Preparedness, prevention and control of coronavirus disease \(COVID-19\) for refugees and migrants in non-camp settings](#)

3. СКРИНИРАЊЕ НА ЖС ВО ЦЕНТРИТЕ ЗА ТРЕТМАН

СЗО објави прирачник што дава препораки, технички упатства, стандарди и минимални барања за поставување и работење на центри за третман на тешка акутна респираторна инфекција (SARI) во земји со ниски и средни примања и поставки со ограничени ресурси, вклучувајќи ги и стандардите потребни за пренамена. постоечка зграда во центар за третман на САРИ, а особено за акутни респираторни инфекции кои имаат потенцијал за брзо ширење и можат да предизвикаат епидемии или пандемии.

- СЗО Центар за третман на Тешки Акутни Респираторни инфекции/
([WHO Severe Acute Respiratory Infections Treatment Centre](#))
- СЗО Технички Водич за Ковид 19: Превенција и контрола/
[WHO Covid-19 Technical Guidance: Infection prevention and control / WASH](#)
- ГСБ – Насоки за екологија, здравје и безбедност за здравствените установи
[/WBG EHS Guidelines for Healthcare Facilities](#)

4. СКРИНИРАЊЕ НА ЖС НА РИЗИЦИТЕ ВО ОДНОС НА ТРУДОТ И УСЛОВИТЕ ЗА РАБОТА

Проектот COVID-19 може да вклучува различни видови работници. Покрај редовните медицински работници и лабораториските работници кои вообичаено ќе бидат класифицирани како директни работници, проектот може да вклучува работници со договор за извршување градежни работи и работници во заедницата (како што се здравствени волонтери во заедницата) за да се обезбеди клиничка поддршка, следење контакти, собирање на податоци, итн. Обемот на ангажираната работна сила може да биде значителен. Ризиците за ваква работна сила ќе се движат од здравје и безбедност при работа до видови на договори и услови за вработување. Понатамошни детали релевантни за работната сила и условите за работа за COVID-19 проектите се дискутирани во [LMP](#) (Процедури за управување со трудот)за Проектот за итен одговор на КОВИД 19.

II. План за управување со животната средина и социјалните прашања (ПУЖССП) – Нацрт Чеклиста за проверка

Вовед

Заемопримачот ќе треба да изработи Чек-листа за проверка на **План за управување со животната средина и социјални прашања** (ПУЖССП), кој ќе утврди како еколошките и социјалните ризици и влијанија при изградбата на 17-те мобилни болници COVID-19 ќе бидат управувани преку животниот циклус на проектот. Чек-листата за проверка на ПУЖССП ќе се користи за проектите за изградба на мобилните болници COVID-19. Во согласност со стандардите за заштита на Светската Банка, списокот за проверка се состои од три фази:

1) Општа фаза на идентификација и определување на опсегот во кој треба да се изведуваат градежните работи за мобилните болници COVID-19. Во оваа фаза, според извршените работи, може да се идентификуваат потенцијалните негативни влијанија. Деловите 1, 2 и 3 се подготвени. Вториот дел од Чек-листата за проверка на ПУЖССП ги содржи сите типични активности и нивната врска со типичните еколошки проблеми и соодветните мерки за ублажување.

2) Со оглед на моменталната состојба со COVID-19, покрај мерките за безбедност и заштита при работа, планот БЗР исто така вклучува мерки за спречување на COVID-19. Мерките за превенција на COVID-19 содржат препораки од Светска Банка / СЗО, како и препораки од *Македонското здружение за заштита при работа* во форма на **Водич** што изведувачот на градежните работи треба да го спроведе. Од изведувачот се бара да ги следи / ажурира и спроведува мерките што се во сила а ги донесе Владата на национално ниво како обврзувачки. Официјална страница за информации во врска со COVID-19 на национално ниво е www.koronavirus.gov.mk.

Детален опис на мерките и препораките од Светска Банка/СЗО и МЗЗПР се дадени во **АНЕКС III. 2)**. Втората фаза ги содржи проектните спецификации и предмет за изградба на подвижни болнички работи и други услуги поврзани со подпроектот. Во оваа фаза, дефиниран е тендерот и доделувањето на договорите за дела, како и обврските дефинирани во Договорот на изведувачот. Во фазата на спроведување тендер, списокот за проверка на ПУЖССП треба јавно да се достави. Чек-листата за проверка на ПУЖССП е неизоставен дел од тендерската документација (понудата) и договорно.

3) За време на фазата на имплементација, Изведувачот спроведува ПУЖССП списоци за ублажување и следење, додека усогласеноста со животната средина (со списокот за проверка на ПУЖССП и регулативата за заштита на животната средина и безбедноста и здравјето (БЗР) и другите квалитативни критериуми се спроведуваат на соодветната локација и апликацијата се проверува / надгледува од страна на надзорник на градилиштето, кои вклучуваат инженер за надзор на градилиштето или надзорник на проектот.

За време на изградбата на мобилната болница COVID-19, мерките за ублажување и следење пропишани во Чек листите за проверка на ПУЖСП ги спроведува изведувачот. Усогласеноста на еколошките и квалитативните критериуми ги испитува надзорникот, односно инженерот. Усогласеноста на Изведувачот сонмерките заживотната средина се докажува преку планот за следење и ублажување.

Практична примена на списокот за проверка на ПУЖССП ќе ги вклучува постигнувањата од Дел I за поседување и документирање на сите релевантни специфики на локацијата. Во вториот дел,

активностите што треба да се извршат ќе бидат проверени според предвидениот вид активности и во третиот дел параметрите за мониторинг (Дел 3) ќе бидат идентификувани и применети во согласност со активностите презентирани во Дел 2. Целокупната Чек-листа за проверка на ПУЖССП со пополнета табела за секој вид на работа ќе биде приложена како составен дел на тендерската документација и договорите и како Прилог на сите технички и пазарни предуслови што треба да бидат потпишани од договорните страни.

Нацрт Рамка на Чек-листата за проверка на ПУЖСС е претставен подолу.

Република Северна Македонија

Министерство за здравство

Проект за итен одговор на Ковид 19 и подготвеност на здравствените системи на Република Северна Македонија

Инсталација на монтажни мобилни контејнери – Ковид 19 во болница во Град xxx

септември 2020

Содржина

Вовед.....	73
1. Опис на проектот и планирани активности	73
2. Категорија на животна средина	75
3. Потенцијални влијанија врз животната средина	76
4. Цел на Чек-листата за проверка ПУЖССП.....	77
5. Примена на листата за проверка ПУЖС	78
6. Механизам за поплаки	78
7. Следење и известување.....	80
Анекс I: Листа за проверка на ПУЖССП за изградба на мобилна болницата COVID-19	81
Анекс II: Опис на локацијата.....	106
Анекс III Формулари за поплаки.....	114

Кратенки

COVID	Корона вирус
ЖС	Животна средина и социјална политика
ПУЖССП	План за управување со животната средина и социјални прашања
ПМЖС	План за мониторинг на животна средина
МБОР	Меѓународна банка за обнова и развој
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
МЗ	Министерство за здравство
МЗЗПР	Македонско здружение за заштита при работа
ТПБМ	Табели за податоци за безбедност на материјалите
БЗР	Безбедност и здравје при работа
ЕИП	Единица за имплементација на проектот
ЛЗО	Лична заштитна опрема
РИА	Радио имуно анализа
РСМ	Република Северна Македонија
ПИСУ	Проект за имплементација на социјални услуги
СБ	Светска Банка
СЗО	Светска Здравствена Организација
РН	Родово базирано насилство
МП	Механизам за адресирање поплаки

Вовед

Глобалната пандемија предизвикана од коронавирус COVID-19, SARS-CoV-2, резултира во зголемена потреба за медицинска нега. Република Северна Македонија не е доволно подготвена да спречи, открие и одговори на епидемии од размерот на COVID-19. За жал, капацитетот на земјата за брз одговор се смета за доста слаб. По првиот потврден случај COVID-19 во Република Северна Македонија, идентификуван на 26 февруари 2020 година, потврдените случаи рапидно се зголемуваа и беше потребна итна интервенција од здравствениот систем. Владата на Република Северна Македонија е значајно проактивна во напорите за контрола на пандемијата, Министерството за здравство презеде голем број активности во врска со превенцијата на COVID-19, откривање на случаи и нега. Исто така, различни партнери за развој биле вклучени во различни делови на планот за одговор на COVID-19.

Со оглед на текот на развојот на пандемијата во други земји, се очекува општите болници во земјата да немаат доволен капацитет да се справат со напливот на луѓе кои бараат медицинска помош и дека ќе треба да се воспостават дополнителни алтернативни установи за интервенција на пациенти.

Објектите за интервенција можат привремено да се воспостават во нетрадиционалните постојни инфраструктури, како што се хотели, изложбени салони, општински згради, но исто така и на отворен простор со поставување на монтажни објекти, шатори или модули во контејнерските системи.

За реализација на проект за Стратешка подготвеност и програма за одговор на Ковид 19, Министерството за труд и социјална политика на Република Северна Македонија има намера да добие заем од Меѓународната банка за обнова и развој (ИБРД). Како дел од Проектот за брз одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Република Северна Македонија P173916 ќе се спроведе инсталација на мобилна болница COVID-19 во рамките на болницата во Градот XXX.

Целта на заемот е имплементација на Стратешка подготвеност и програма за одговор на Ковид 19, која ќе обезбеди изградба на нови, но исто така и ќе обезбеди зајакнување на постојните капацитети за справување со COVID -19 внатре. Целта на овој проект е да обезбеди подобра состојба и поголем капацитет на Општината XXX (град XXXX) со цел да се справи со приливот на луѓе кои бараат медицинска помош поради пандемијата COVID-19.

1. Опис на проектот и планирани активности

Проектната област е местото каде што ќе се извршат проектните активности за изградба на мобилната болница COVID-19 и се наоѓа во урбаната област на Општина XXX, токму во централната болница (**ИМЕ на БОЛНИЦАТА**) во градот XXX.

Изградбата на мобилната болница COVID-19 ќе се изврши на дел од парцелата во болницата во градот XXX.

Активности на проектот во фазата на дизајнирање:

Овој проект опфаќа изградба на 17 подвижни болници COVID-19 со потребните простории, што вклучува:

- Планирање на градежните работи - изградба на 17 подвижни COVID- 19 болници
- Склучување на договори со овластени оператори за собирање, транспортирање и отстранување на опасен отпад
- Набавка на медицинска опрема, опрема за лична заштита итн.
- Ангажирање работници

- Откуп на земјиште – доколку е потребно некаде

Планираните активности на проектот ќе се изведуваат во неколку фази (може да се додаде следниот текст со дополнителни специфични информации за секоја локација на проектот):

- **подготвителни активности**
  - расчистување на земјата и вегетација и транспорт на градежен отпад и отпад од земја до депонија;
  - примарна селекција на отпад;
  - транспорт на инертен отпад, опасен отпад, цевки, кабли и нивно конечно отстранување
- **изградба на мобилната болница COVID-19**
  - Структура: Изработена од структурно антикорозивно железо, епоксиден обложен со 4 слоја боја;
  - Зидови: Еколошки сидни панели (PUR) со соодветна топлинска и звучна изолација;
  - Под: цементна маса 10мм со амортизација и топлинска изолација со винил ПВЦ под;
  - Таван: Еколошки сидни панели (PUR) со соодветна топлинска и звучна изолација;
  - Столарија: прозорци од ПВЦ и внатрешни врати;
  - Систем за ладење и греење: Инвертер систем за климатизација / електрични панели;
  - Електрична инсталација: ЛЕД светла, приклучоци за напојување, разводна табла, IP табла;
- **оперативна фаза**
  - набавка и инсталација на опрема, третман или управување со заразен отпад
- **Фаза на демонтажа:**
  - Демонтажа на привремената болница COVID-19
  - Демонтажа на медицинска опрема

За секоја од планираните мобилни COVID-19 болници во границите на постојните болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања - Козле Скопје) ќе биде подготвена засебна Чек-листаза ПУЖССПвклучително:

- Опис на локацијата на макро и микро ниво за секоја подвижна болница (вклучувајќи мапи, фотографии, итн.)
- планирани активности во сите фази на проектот за секоја болница (проектирање, изградба, работа и демонтажа), основни влијанија и мерки за ублажување;
- Лице за контакт од секоја болница

2. Категорија на животна средина

Со цел да се решат аспектите на животната средина и безбедноста при работа што ќе произлезат од спроведувањето на проектот „Проект за итен одговор на COVID-19 и подготвеност на здравствените системи во Република Северна Македонија P173916“, Рамката за управување со животната средина и социјални прашања (РУЖССП) ќе биде подготвена во согласност со барањата на Светска Банка. Стандардите за животна и сподијалната средина на СБ, Дополнително ќе бидат вклучени барањата на СЗО (за употреба на потребните ЛЗО и соодветно управување со медицински отпад) што ќе бидат вклучени во РУЖССП.

Проектот ќе има долгорочно позитивно влијание затоа што ќе го подобри надзорот, следењето и задржувањето на COVID-19 во објектите за јавно здравје. . Проектот може да предизвика значителни ризици поврзани со здравјето и животната средина назаедницата, главно поради опасната природа на вирусот COVID-19, реагенси и други материјали што ќе се користат во ЗУи лабораториите. Медицинскиот отпад што ќе се генерира и неговото привремено складирање, селектирање на инфективен и неинфективен медицински отпад, собирање, транспорт и конечно отстранување, се главните ризици за животната средина (особено управувањето со заразен медицински отпад). Главните мерки и препораки за справување со еколошките ризици ќе бидат опфатени со развојот на ПКИУО и следењето на Протоколот што секоја ЗУ веќе го вовеле за управување со медицински отпад. За управување со овие ризици ПКИУО е подготвен и засегнатите страни треба да ги спроведат овие мерки.

Здравствените работници ќе бидат изложени на ризици по здравјето и безбедноста, работејќи со пациенти со COVID-19, а општата заедница може да биде изложена на ризици од H&S како резултат на ограничување на санитарните и хигиенски услуги. Процедурата за управување со трудот е изработена за да ја следат сите здравствени работници и предложите превентивни мерки, како што се достапноста и снабдувањето со ЛЗО за здравствените работници и други.

Во рамките на една од компонентите на Проектот, ограничените краткорочни градежни работи ќе се спроведат преку изградбата на монтажните контејнери - подвижни болници. Нема предвидени значителни еколошки и социјални ризици заради видот на активностите (има потреба само за поставување на бетонска платформа и поврзување со комунални услуги за вода, енергија и други гасови), временска рамка за спроведување (тие се краткорочни активности), локација на подвижните болници (во границите на постојните ЗУ). Главните ризици ќе бидат професионалните H&S аспекти и општите градежни ризици и затоа се дефинирани општите Чек-листи за проверка на ПУЖССП со општите мерки за граѓанска работа и COVID-19 мерки на претпазливост.

За секоја од мобилните COVID-19 болници ќе биде изготвена специфична листа за проверка на ПУЖССП за локацијата, која ќе биде приложена како составен дел од тендерската документација и договорите и како Прилог на сите технички и пазарни услови што треба да бидат потпишани од договорните страни.

Земајќи ги предвид проектните активности кои вклучуваат инсталирање на мобилните болници COVID-19 и користење на класификација на ризици од СБ, ризикот за животната средина се проценува како среден (заради краткорочните градежни работи во областа лоцирана во близина на болниците) и затоа е неопходно да се подготви Чек-листа за проверка на ПУЖССП.

3. Потенцијални влијанија врз животната средина

Од спроведувањето на проектните активности, потенцијалните ризици и влијанија што се очекуваат во фазата на планирање и дизајнирање се:

- ❖ **Набавка на стоки и материјали:** нема или се отежната набавка на стоки, материјали и градежни материјали
- ❖ Неправилна идентификација на потребите за работна сила и видот на работниците во подпроектите
- ❖ Локација, вид и размер
  - **Локација на објектите**
  - **Вид и обем на објекти**
  - **Центри за карантин и изолација**
- ❖ Не земајќи го предвид правилното дизајнирање на структурната безбедност и опремата на мобилните болници во врска со COVID-19
- ❖ Несоодветни управување со за управување со отпад и процеси за третман на отпад

Како одговор на COVID-19, Светска Банка издаде упатство за управување со ризиците од ЖС, достапно на <http://covidoperations/>. Ве молиме, вклучете ги во анализата.

Додека очекуваните потенцијални ризици и влијанија за време на изградбата да бидат привремени и / или реверзибилни; ниска по големина и специфична за локацијата (во границите на постојната болница). Овие влијанија се поврзани со:

- ❖ Присуство на прашина и емисија на гасови,
- ❖ Потенцијално загадување на почвените и водните ресурси (случајно истурање на машинско масло, мазива, гориво, итн ...),
- ❖ Генерирање на различни видови опасен и неопасен отпад,
- ❖ Бучава (ова е многу важно бидејќи работите ќе се изведуваат во околината на болницата),
- ❖ Можно е привремено нарушување на тековната циркулација на сообраќајот во границите на болницата,
- ❖ Безбедност во сообраќајот за пациентите и посетителите на пациентите во постојните болнички згради,
- ❖ Откуп на земјиште,
- ❖ Аранжмани за вработување и сместување на работници кои треба да бидат вклучени во проектни активности и прашања во врска со условите за работа (вклучително и во врска со периодите на болест и карантин),
- ❖ Ризици од COVID-19
- ❖ Управување со трудот, поврзано со безбедноста и здравјето на работниците за време на градбата

Додека очекуваните потенцијални ризици и влијанија за време на оперативната фаза се:

- ❖ Генерирање на различни видови отпад, отпадни води
- ❖ Управување со инфективен отпад,
- ❖ Несоодветен транспорт на отпад и отстранување во објектите за обработка и отстранување надвор од локацијата
- ❖ Управување со трудот поврзано со безбедноста и здравјето на медицинскиот персонал кој работи со пациенти со COVID-19
- ❖ Зголемени нивоа на бучава и емисии во воздухот.

- ❖ Итни случаи(протекувања; професионална изложеност на заразна болест; случајно ослободување на заразени или опасни материи во животната средина; дефект на медицинска опрема; цврст отпад и постројки за третман на отпадни води; пожар)

Влијанија и ризици за време на фазата на демонтирање:

- ❖ Генерирање опасен отпад, отпад од ОЕЕЕ (електрична и електронска опрема за отпад) , медицински отпад, емисии на отпадни води и воздух, итн
- ❖ Бучава
- ❖ Можно привремено нарушување на циркулацијата на сообраќајот во границите на болницата
- ❖ Управување со трудот поврзано со безбедноста и здравјето на работниците за време на изградбата

4. Цел на Чек-листата за проверка ПУЖССП

Листата за проверка на ПУЖССП ќе се користи за проектите за изградба на мобилните болници COVID-19. Во согласност со барањата за заштита на Светска Банка, списокот за проверка се состои од три фази:

1) **Општа фаза на идентификација**, во која треба да се изврши изградбата на мобилната болница COVID-19. Во оваа фаза, според извршените работи, може да се идентификуваат потенцијалните негативни влијанија. Деловите 1, 2 и 3 се подготвени. Вториот дел од списокот за проверка на ПУЖССП ги содржи сите типични активности и нивната врска со типичните еколошки проблеми и соодветните мерки за ублажување.

Имајќи ја предвид моменталната состојба со COVID-19, покрај мерките за безбедност и заштита при работа, планот БЗР исто така вклучува и мерки за спречување на COVID-19. Мерките за превенција на COVID-19 содржат препораки од Светска Банка/СЗО, како и препораки од Македонското здружение за заштита при работа во форма на Водич што изведувачот на градежните работи треба да ги спроведе. Од изведувачот се бара да ги следи / ажурира и спроведува мерките што се во сила аги донесе Владата како обврзувачки на национално ниво. Официјална страница за информации поврзани со COVID-19 на национално ниво е www.koronavirus.gov.mk .

2) **Детален опис на мерките и препораките од Светска Банка / СЗО и МЗЗПР** се дадени во АНЕКС III). Втората фаза ги содржи проектните спецификации и опис за квантитетот на активностите и други услуги врзани за подпроектот за изградба на мобилни болници. Во оваа фаза, дефинирани се тендерот и доделувањето на договорите за дела, како и обврските дефинирани во Договорот на изведувачот. Во фаза на тендерирање, Чек-листата за проверка на ПУЖССП треба јавно да се објави (на веб сајт на страната на општините, сајтот на проектот на страната на МЛСП, МЗ). Чек-листата за проверка на ПУЖССП е неопходен дел од тендерската документација за и договорите.

3) За време на фазата на имплементација, Изведувачот ја мора да ги спроведува мерките за ублажување и следење опишани во Чек-листата за проверка на ПУЖССП , додека усогласеноста со животната средина (со списокот за проверка на ПУЖССП и регулативата за заштита на животната средина, безбедноста и здравјето (H&S)) и другите квалитативни критериуми се спроведуваат на соодветната локација и апликацијата се проверува / надгледува од страна на одговорното лице, кои вклучуваат инженер за надзор или надзор на проектот.

За време на изградбата на мобилната болница COVID-19, мерките за ублажување и следење пропишани во Чек-листите за проверка на ПУЖССП ги спроведува Договорната страна/Изведувачот. Почитувањето на еколошките и квалитативните критериуми ги проверува надзорникот, односно инженерот. Почитувањето на критериумите за животна средина се потврдува

преку планот за мониторинг и ублажување. Практична примена на списокот за проверка на ПУЖССП ќе вклучува достигнување на Дел I за поседување и документирање на сите релевантни специфики на локацијата. Во вториот дел, активностите што треба да се извршат ќе бидат проверени според предвидениот вид активност и во третиот дел параметрите за мониторинг (Дел 3) ќе бидат идентификувани и применети во согласност со активностите презентирани во Дел 2.

Целиот список за проверка на ПУЖС пополнет во табелата за секој вид на работа ќе биде приложен како составен дел од договорите за наддавање и за работа и како аналог со сите технички и комерцијални услови што треба да ги потпишат договорните страни.

5. Примена на листата за проверка ПУЖС

По завршувањето на списокот за проверка на животната средина и социјалното скенирање од страна на специјалист за ЖС, утврдено е дека овој проект е класифициран како „проект со умерен ризик“.

Списокот за проверка на ПУЖС се користи за проекти кои вклучуваат изградба на мобилната болница COVID-19 во близина на постојната болница.

Листата за проверка е поделена на 4 дела:

- Вовед во кој е опишан типот на проектот, дефинирање на категоријата на животна средина и објаснет концепт на список за проверка на ПУЖС;

- Дел 1 - Даден е опишен дел од проектот („пасош за локација“), опис на проектот, законодавство и процес на јавна консултација;

- Дел 2 - Анализа на аспектите на животната средина и социјалата за секоја активност преку прашања со да / не, проследени со мерки за ублажување за секоја активност;

- Дел 3 - План за следење на активностите во текот на 3 фази: подготовка, изградба / инсталација и работа.

Листата за проверка на ПУЖС за изградба на подвижни болнички работи COVID-19 содржи влијанија врз животната средина и соодветни мерки за ублажување со цел да се намалат на минимум влијанијата врз животната средина (загадувањето на воздухот, бучавата и водата). Исто така, нуди практика за управување со опасен и неопасен отпад и мерки за контрола на испуштениот медиум на градилиштето. Во списокот за проверка на ESMP има чекори што треба да се направат ако на локацијата за реновирање има предмети од значење, т.е. историски градби.

6. Механизам за поплаки

Единицата за управување со проектот во рамките на МТСП воведо Механизам за поплаки за да се осигура дека одговара на какви било проблеми и поплаки, особено од засегнатите страни.

За целите на добивање коментари од засегнатите страни, УП воспостави постапка за механизам за поплаки која вклучува две форми: Образец за здравствени работници за време на оперативната фаза и Образец за пошироката јавност за време на фазата на изградба на проектот ([Анекс III](#)) што ќе биде достапен во електронска форма на веб-страницата за МТСП, веб-страница на општината и веб-страницата на Изведувачите.

Во прилог на мрежата за доставување преку Интернет, сите коментари / проблеми / поплаки може да се достават до МТСП вербално (лично или телефонски) или во писмена форма со пополнување на Формуларот за поплаки на проектот (со лична достава, пошта, факс или е-пошта до лицето за контакт во МТСП). Поединци кои доставуваат коментари или поплаки имаат право да

побараат нивното име да се чува во тајност. Поплаките можат да бидат поднесени анонимно, иако во такви случаи, лицето нема да добие никаков одговор. На сите коментари и поплаки ќе се одговори или вербално или во писмена форма, во согласност со претпочитаниот метод за комуникација наведен од жалителот, доколку се дадени детали за контакт на жалителот.

Жалителот ќе биде информиран за предложената корективна акција и следење на корективната акција во рок од 15 календарски дена по потврдувањето на жалбата. Признанието ќе се изврши во рок од 48 часа. Во ситуација кога надлежното тело, кое го примило поплаката преку РИУ, а потоа надзорот на проектот, не е во можност да го реши прашањето потврдено преку механизмот за поплака или доколку не е потребно дејствие, тој ќе обезбеди детално објаснување / оправдување зошто прашањето не беше решено. Одговорот исто така содржи објаснување за тоа како лицето / организацијата што ја покренало поплаката може да продолжи со поплаката во случај да не биде задоволен од резултатот. Во секое време, жалителите можат да бараат други правни лекови во согласност со законската рамка на РСМ, вклучително и формална судска жалба.

МП ги вклучува следниве чекори:

- Чекор 1: Поднесување на поплаки усно или во писмена форма преку предлог/кутија за поплаки, преку телефонска телефонска линија/мобилен телефон, пошта, СМС, социјални медиуми (WhatsApp, Viber, FB итн.), е-пошта, веб-страница и преку кој било партнер во локалната институција на проектот. МП исто така ќе дозволи анонимни поплаки да бидат покренати и решени.

- Чекор 2: Евидентирање на поплаки, класифицирање на поплаки засновани врз типологијата на поплаки и подносителите на претставките со цел да се обезбеди поефикасен одговор и да се обезбеди првичен одговор веднаш што е можно на локален партнер или на ниво на УП. Типологијата ќе се заснова на карактеристиките на жалителот (на пр., Ранливи групи, лица со попреченост, лица со јазични бариери и сл.) и природата на поплаките.

Чекор 3: Истражување на поплаките и комуникација на одговорот во рок од 15 дена

- Чекор 4: Одговор на жалител: или затворање на поплаки или преземање понатамошни чекори ако поплаката остане отворена. Доколку поплаките останат отворени, на жалителот ќе му се даде можност да поднесе жалба до официјалната МТСП комисија за поплаки на 2-ри ниво на ниво на Министерство (дел од административната постапка)

Формуларите МП ќе се користат за решавање на прашања поврзани со РН (родово насилство), влошени од проектните активности и ќе имаат воспоставени механизми за доверливо известување со безбедно и етичко документирање на прашањата за РН. Пополнетиот формулар за поплаки треба да се достави до назначеното одговорно лице од МТСП:

Contact person from MLSP:

Mrs.Ivana Kjurkchieva

e-mail: ivana.kjurkchieva@mtsp.gov.mk

7. Следење и известување

Следењето на предложените мерки за ублажување на заштитата на животната средина и БЗР ќе се врши од страна на надзорот на локацијата или одговорното лице назначено од општината, вклучително и инженер за животна средина и градежништво кој ќе надгледува правилно спроведување на проектните активности (според планот за мониторинг (дел 3)).

Во табелата, дел од документот, детално се објаснети мерките за ублажување и следење со цел да бидат вклучување во договорите за работа.

Мерките за ублажување на проектните активности вклучуваат употреба на лична заштитна опрема (ЛЗО) од страна на работниците на локацијата, спречување на загадувањето на воздухот, количество на искористена и испуштена вода на локацијата, прочистување на отпадните води, одржување на соодветни санитарни јазли за работниците, собирање отпад на различни видови (земја, метали, пластика, опасен отпад, на пр. остатоци од боја, азбест, моторно хидраулично масло), количество отпад, правилна организација на патиштата и објектите за одложување или повторна употреба и рециклирање секогаш кога е можно. Во прилог на Дел 3, надзорот на локацијата треба да провери дали изведувачот ги исполнува мерките за ублажување во Дел 2.

Доколку има неусогласеност во извештајот за мониторинг, ќе се издадат казни претходно воведени во договорот. Во екстремни случаи, ќе се раскине и договорот.

Добрата комуникација помеѓу сите вклучени засегнати страни (изведувач, надзор, општински персонал, ЈИП од МТСП, претставници од МЗ и други релевантни лица од дадената општина) е многу важна за обезбедување на континуирано извршување на проектните активности и успешно завршување на целокупниот проект.

Анекс I: Чек-листа за проверка на ПУЖССП за изградба на мобилна болницата COVID-19

ДЕЛ 1: ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И АДМИНИСТРАТИВНИ				
Држава	Република Северна Македонија			
Наслов на под-проект	СТРАТЕШКА ПОДГОТВЕНОСТ И ПРОГРАМА ЗА ИТЕН ОДГОВОР ЗА COVID-19, Република Северна Македонија			
Опсег на под-проект и одредени активности	Изградба на мобилната болница COVID-19 во општина XXX			
Институционална вклученост (Име и контакти)	СБ (водач на проектниот тим)	Управување со проекти	Локален - договорна странка и / или примач	
	Име и презиме Тел: email:	Име и презиме Тел: email:	Име и презиме Тел: email:	
Активности за спроведување (Име и контакти)	Заштитна супервизија	Локален - надзор	Надзор - локален инспекторат	Договорувач
	Име и презиме Тел: email:	Име и презиме Тел: email:	Име и презиме Тел: email:	Име и презиме Тел: email:
Активности за спроведување (Име и контакти)	Надзор ** (По завршувањето на постапката, името и контактот на надзорниот инженер ќе биде додаден на полињата подолу).			
	Ќе се утврди по завршувањето на процедурите за јавната набавка потребите на под-проектот.			
ОПИС НА ЛОКАЦИЈАТА				
Име на локацијата	Изградба на мобилната болница COVID-19 во општина XXX			
Опишете ја локацијата на местото (географски опис)				Анекс 1: Информации за локацијата (слика од местото) ☐ Y ☐ N.
Кој е сопственик на земјата?	Република Северна Македонија			
Географски опис	Држава: Регион: Општина: Населба:			
ЗАКОНОДАВСТВО				
Идентификување националното и локалното законодавство и дозвоите што важат за активностите на под-проектите	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Закон за животна средина (Службен весник бр. 53 / 05,81 / 05,24 / 07,159 / 08, 83/2009, 124/2010, 51/2011, 123/12, 93/13, 163/13, 42/14 , 44/15 129/15, 192/15, 39/16, 99/18); ▪ Закон за води (Службен весник бр. 87/08, 6/09, 161/09, 83/10, 51/11, 44/12, 163/13); ▪ Закон за отпад (Службен весник бр. 68/04, 71/04, 107/07, 102/08, 134/08, 124/10 и 51/11, 123/12, 147/13, 163/13, 146 / 15, 192/15); ▪ Список на видови отпад (Службен весник бр. 100/05); ▪ Правилник за начинот на постапување со медицински отпад, како и начинот на пакување и обележување на медицинскиот отпад (Службен весник бр. 146/07); ▪ Закон за управување со пакување и отпад од пакување (Службен весник бр. 29/15) ▪ Закон за јавно здравје (Службен весник бр. 37/16); ▪ Закон за заштита на населението од заразни болести (Службен весник бр. 37/16); ▪ Закон за заштита на природата (Службен весник бр. 67/06, 16/06, 84/07, 59/12, 13/13, 163/13, 146/15); ▪ Закон за заштита од бучава во животната средина („Службен весник бр. 79/07, 124/10, 47/11, 163/13, 146/15); ▪ Закон за хемикалии (Службен весник на Република Македонија бр. 145/10, 53/11, 164/13, 116/15 и 149/15); ▪ Закон за квалитет на амбиентниот воздух (Службен весник бр. 67/04 со измени 			

	<p>и дополнувања бр. 92/07, 35/10, 47/11, 59/12, 163/13, 10/15, 146/15);</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Закон за заштита на културното наследство (Службен весник бр. 20/04, 115/07, 18/11, 148/11, 23/13, 137/13, 164/13, 38/14, 44/14); ▪ Закон за безбедност и здравје при работа (Службен весник бр. 92/07, 98/10, 93/11, 136/11, 60/12, 23/13, 25/13, 164/13); ▪ Закон за здравствена заштита (Службен весник бр. 07/07, 44/11, 145/12, 87/13); ▪ Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер (Службен весник на РМ бр. 13/06, 86/08, 06/10, 42/14, 148/15, 55/16); ▪ Закон за безбедност во сообраќајот (Службен весник на РМ бр. 169/15, 55/16); ▪ Закон за социјална заштита (Сл на РСМ бр. 79/09, 148 / 13,164 / 13, 187/13, 38/14, 44/14, 116/14, 180/14, 33/15, 72/15, 104 / 15, 150/15, 173/15, 192/18, 30/16, 163/17, 51/18) ▪ Закон за работни односи на Република Северна Македонија (СЛ на РСМ бр. 62/05; 106/08; 161/08; 114/09; 130/09; 149/09; 50/10; 52/10; 124/10; 47/2011; 11/12; 39/12; 13/13; 25/2013; 170/2013; 187/13; 113/14; 20/15; 33/15; 72/15; 129/15, 27 / 16) ▪ Закон за пензиско и инвалидско осигурување (Сл на РМ бр. 53/13, 170/13, 43/14, 44/14, 97/14, 113/14, 160/14, 188/14, 20/15, 61 / 15, 97/15, 129/15, 147/15 154/15, 173/15, 217/15, 27/16, 120/16, 132/16) ▪ Закон за вработување и осигурување во случај на невработеност ▪ Закон за инспекција на трудот; ▪ Закон за евиденциите од областа на трудот; ▪ Закон за вработување на инвалидни лица; ▪ Закон за агенции за привремено вработување; ▪ Закон за волонтирање; ▪ Закон за мирно решавање на работните спорови ▪ Закон за вработување и работа на странци; ▪ Закон за минимална плата; ▪ Закон за заштита од вознемирување на работното место и други подзаконски акти.
ЈАВНИ КОНСУЛТАЦИИ	
<p>Идентификувајте кога / каде се одвивал процесот на јавна консултација и кои биле забелешките од заинтересираните страни</p>	<p>Нацрт-списокот за проверка на планот за управување со животната средина (ПУЖС) (за проекти со умерен ризик) ќе биде достапен за јавноста 5 дена на веб-страницата на Општина XXX и на веб-страницата на МТСП ЕУП. Сите релевантни коментари и предлози добиени од засегнатите страни ќе бидат вклучени во последната Чек-листа за проверка на ПУЖССПи ќе бидат доставени до МТСП/ЕУП за одобрување од страна на експертот за животна средина и специјалистот од Светска Банка. Одобрената Конечна верзија на списокот за проверка на ESMP треба да биде вклучена во Договорот за грант со предлагачот и соодветните документи за надавање и договори за изградба.</p>
ГРАДЕЊЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛЕН КАПАЦИТЕТ	
<p>Дали ќе има градење на капацитети?</p>	<p>☐ N или ☐ Y</p>

Дел 2: СКЕНИРАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА / СОЦИЈАЛНИ ПРАШАЊА			
Дали активноста на страницата вклучува / инволвира било кое од следниве потенцијални проблеми / ризици:	Активност	Статус	Дополнителни препораки
	А. Општи услови		Види го одделот А
	Б. Општа конструкција / инсталација на мобилните COVID-19 болници		
	<ul style="list-style-type: none"> • Специфичен сообраќај • Зголемување на пращината и бучава од градежните активности • Создавање отпад • Транспорт на материјали и отпад 	☐ ДА ☐ НЕ	ако “ДА”, Види секција А, Б подолу
	В. Дали изградбата / инсталацијата на мобилните болници COVID-19 се одвива во близина на водни површини како што се реки, езера и сл.?		
	<ul style="list-style-type: none"> • Зголемување на оптоварувањата на седиментите во водните површини • Промени во протокот на вода • Загадување на водата како резултат на привремено отстранување на отпад или протекувања • Потреба за сечење на дрвјата во болницата 	☐ ДА ☐ НЕ	ако “ДА”, Види секција А, Б подолу
	Г. Во близина на која било историска зграда или област		
	<ul style="list-style-type: none"> • Ризик од оштетување на познати / непознати историски градби / области • Ризик од оштетување на блиските болнички згради 	☐ ДА ☐ НЕ	ако “ДА”, Види секција А, Б, Ц подолу
	Д. Сообраќај и безбедност на пешаците		
	<ul style="list-style-type: none"> • Специфичен сообраќај за возила во болницата • Локацијата е во населено место 	☐ ДА ☐ НЕ	ако “ДА”, Види секција А, Б, Ц подолу
	Г. Употреба на опасни или токсични материјали и создавање опасен отпад		
	<ul style="list-style-type: none"> • Отстранување и одлагање на токсичен и / или 	☐ ДА ☐ НЕ	ако “ДА”, Види секција А, Б, Д подолу

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
А. Општи услови	Безбедност на заедницата и БЗР за работниците	<p>Мерки за БЗР во заедницата:</p> <p>(а) Јавноста во Општината треба да биде известена за работите преку соодветно известување во медиумите и / или на јавно достапни места (вклучувајќи ја самата градежна локација, општинска табла за информации и општинска веб-страница XXXXX);</p> <p>(б) Локалните градежни инспектори и заедници во општината треба да бидат известени за проектните активности за изградба на подвижната болница;</p> <p>(в) Сите законски потребни дозволи се обезбедени за проектните активности;</p> <p>(г) Подготовка на План за управување со сообраќај (XXXXX објаснувања ако е потребно)</p> <p>(д) Подготовка и спроведување на Планот за управување;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Соодветната инсталација на проектот ќе ги информира работниците за клучните правила и прописи што треба да ги следат; • Обезбедување на соодветно обележување и излегување од локацијата; • Поставени ленти за предупредување што сигнализираат забранет влез на невработени лица. <p>(ѓ) Целокупната работа ќе се изврши на безбеден и дисциплиниран начин дизајниран да ги минимизира влијанијата врз работниците, пациентите, здравствените работници, граѓаните на локацијата и околината;</p> <p>Мерки за БЗР за работници:</p> <p>(е) Треба да се применат мерките за БЗР за заедницата и работниците (прва помош, заштитна облека за работниците, соодветни машини и алати);</p> <p>(ж) Работниците кои ќе бидат ангажирани, ќе работат во согласност со меѓународната добра практика (секогаш ќе носат шлемови, маски и заштитни очила, ремени и сигурносни чевли);</p> <p>(з) Со опремата треба да ракува само искусен и обучен персонал, со што се намалува</p>	<p>ЕУП</p> <p>Општина</p> <p>Изведувач</p>	<p>Пред и за време на фазата на изградба</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>ризикот од несреќи;</p> <p>Спроведување на предложените мерки за заштита од COVID-19 донесени од Владата на Република Северна Македонија на предлог на Комисијата за заразни болести и Министерството за здравство;</p> <p>s) Следење на најновите упатства / препораки дадени од официјалните власти</p> <p>(и) Номинација на едно лице од Изведувачот кое е одговорно за следење на мерките донесени од Владата кои ќе ги применува во работењето на градилиштето на локацијата на проектот.</p>			
		<p>(ј) Да се обезбеди имплементација на сите потребни барања со обезбедување на потребната заштита на личната опрема за сите работници на лице место според предложените мерки: водење евиденција за случаи на COVID-19, поддршка на работници кои се во карантин и редовно информирање на официјалните институции доколку има случај .</p> <p>(к) Имплементација на мерките за COVID-19 за различни аспекти се дадени во АНЕКС III кои се поврзани со БЗР за време на пандемијата COVID- 19.</p> <p>Противпожарни мерки:</p> <p>(н) На местото е назначено лице одговорно за заштита од пожари;</p> <p>(о) Постапките во случај на пожар се добро познати на сите вработени;</p> <p>(р) Треба да се обезбеди постојано присуство на противпожарни уреди во случај на пожар или друга штета. Нивната позиција им се соопштува на работниците и е обележана. Нивото на противпожарна опрема мора да се процени и преку типична проценка на ризик;</p> <p>(ж) Делот од локацијата на проектот што не е во изградба треба да се чува чист.</p>			
	Спречување несреќи	<p>(а) Градежните машини и опрема треба да бидат во соодветна работна состојба;</p> <p>(б) На локацијата на проектот треба да има комплет за спречување на истурање што ќе</p>	<p>Изведувач</p> <p>Општински</p>	<p>Пред и за време на фазата на</p>	<p>Вклучено во буџетот на</p>

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		спречи понатамошно продолжување на излевањето; (в) Противпожарните апарати треба да бидат во соодветна состојба; (г) Да се постави на локацијата заштитна трака за предупредување.	инспектор	изградба	проектот
	Прашања на трудот	(а) Идентификувајте ги броевите и видовите на работници; (б) Разгледајте начини да се минимизира / контролира движењето во и надвор од градежната област / локација; (в) Доколку работниците се сместени на лице место, од нив се бара да го минимизираат контактот со луѓе надвор од градежната област / локацијата или да им забранат да ја напуштаат областа / локацијата за време на нивниот договор; (г) Спроведување на процедури за да се потврди дека работниците се способни за работа, пред да започнат со работа, основни здравствени проблеми или кои на друг начин можат да бидат изложени на ризик; (д) Проверете ги и запишете ги температурите на работниците и другите луѓе кои влегуваат во градежната област / локација или бараат само-пријавување пред или при влегување; (ѓ) Обезбедете дневни брифинзи за работниците пред да започнете со работа, фокусирајќи се на специфичните размислувања за COVID-19, вклучувајќи хигиена на рацете и мерките за дистанцирање; (е) Побарајте од работниците самостојно да ги следат можните симптоми (треска, кашлица) и да се пријават кај претпоставениот доколку имаат симптоми или се чувствуваат лошо; (ж) Спречи работник од погодената област или кој бил во контакт со заразено лице да влезе во градежната област / локација 14 дена; (з) Спречување на болен работник да влезе во градежната област / локација, упатувајќи ги на локални здравствени установи доколку е потребно или да се бара да	<ul style="list-style-type: none"> • МТСП / Државен инспекторат за ТРУД • Изведувач - понудувач • Супервизор 	<ul style="list-style-type: none"> • За време на фазата на градежен проект 	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		се изолираат дома за 14 дена.			
Б. Активности при конструкцијата на мобилни болнички КОВИД 19	Квалитет на воздух и емисија на воздух	<p>(а) Обезбедување сите возила и машини да користат гориво од официјални извори (бензински пумпи со лиценца) и гориво определено од производителот на машините и возилата;</p> <p>(б) Да се обезбеди редовно одржување и потврда на сите превозни средства и машини;</p> <p>(в) Целата машинерија треба да биде опремена со соодветна опрема за контрола на емисиите;</p> <p>(г) При транспорт на отпад / материјали, возилата мора да бидат покриени со цел да се намали емисијата на прашина;</p> <p>(д) За да се минимизира прашината, градежните материјали треба да се чуваат на соодветни места и да бидат покриени;</p> <p>(ѓ) Употреба на заштитни маски за работниците доколку се чини да се појави прашина;</p> <p>(ж) Перењето на возилата и тркалата за патен транспорт ќе се спроведува редовно, на</p>	<p>ЕУП</p> <p>Изведувач - понудувач</p> <p>Надзор</p> <p>МЖПП</p> <p>Комунален инспектор / инспектор за животна средина</p>	Во фаза на изградба	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>претходно идентификувани места опремени со, најмалку сособирач на масла и маснотии;</p> <p>(з) Активностите за расчистување мора да се вршат за време на договореното работно време и да се дозволат временските услови за да се избегне навлегување на прашина во соседната област.</p>			
	Нарушување на бучавата	<p>(а) Нивото на бучава не треба да надминува повеќе од националното гранично ниво (според националното законодавство за области со I степен на заштита од бучава - поради болнички области и стандарди на ЕУ);</p> <p>(б) Изградбата на подвижна болница COVID-19 не смее да биде дозволена во текот на ноќите, операциите на локацијата се ограничени од 7,00 до 19,00 часот;</p> <p>(в) Мерките за сузбивање на бучавата мора да се применат на целата градежна опрема. За време на работата на компресорите за воздух и другата механичка опрема треба да бидат затворени. Доколку возилата или опремата не се во добра работна состојба, на одговорното лице може да му се укаже да го отстрани возилото или машинеријата од местото;</p> <p>(г) Механичката опрема се одржува ефикасно.</p> <p>(д) Работниците треба да бидат обезбедени со уреди за заштита на ушите (слушалки за уши и / или ушни чепови</p>	<p>ЕУП</p> <p>Изведувач - понудувач</p> <p>Надзор</p> <p>МЖПП</p> <p>Комунален инспектор / инспектор за животна средина</p>	Во фаза на изградба	Вклучено во буџетот на проектот
	Управување со отпад	<p>(а) Контејнерите за секоја идентификувана категорија отпад се дадени во доволни количини и се поставени за одделно место за собирање;</p> <p>(б) Претпријатието за комунални услуги за собирање отпад (XXXX) е одговорно за собирање и транспорт на комунален и инертен отпад во рамките на Општината XXXX. Отстранувањето на отпадот ќе се изврши во депонијата XXXX. За</p>	<p>МЗ, ЕУП</p> <p>МЖПП</p> <p>Изведувач -</p>	За време на сите фази на проектот	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>очекуваните видови отпад од чистење и изградба на подвижни болнички активности, ќе се идентификуваат патеките и местата за собирање и отстранување на отпад;</p> <p>(в) Различните видови отпад што може да се генерираат на градилиштето треба да бидат идентификувани и класифицирани во согласност со Списокот за отпад (Службен весник бр.100 / 05);</p> <p>(г) Главниот отпад ќе се класифицира во Поглавје 17 - Отпад „Отпад од градежништво и уривање (вклучувајќи ископана почва од контаминирани места)“ со код за отпад 17 05 04 - Ископана почва, на крајот 17 06 05 * - Градежен материјал кој содржи азбест 17 09 04 - Мешан отпад од градилиште, 17 01 - Отпад од бетон, 18 01 03 * отпад од инфекција, 18 01 06 * хемикалии кои се состојат или содржат опасни материи, 18 01 09 лекови, освен цитотоксични и цитостатички, асфалт;</p> <p>(д) Отпадот од АСМ (покривни лимови или странични ѕидни панели) треба да се собере, спакува и веднаш да се отстрани од локацијата на проектот;</p> <p>(ѓ) Лицето задолжено за отстранување на АСМ покривни лимови или странични ѕидни панели треба да биде обучено за правилно безбедносно демонтажање на покривните листови, минимизирајќи ги здравствените ризици;</p> <p>(е) Уривањето и отстранувањето на АСМ треба да се изврши многу брзо од обучен персонал;</p> <p>(ж) Отпадот од АСМ треба да се става во полиетиленски вреќи или други контејнери со дебелина од најмалку 0,15 mm.</p> <p>(з) Печатените етикети за предупредување од азбест мора да се појават на надворешната површина на контејнерот / вреќата со предупредување дека станува збор за „отпад од азбест“;</p> <p>(с) Договорот со компанијата за азбест што содржи собирање и транспортирање на отпад треба да биде потпишан за собирање и транспорт на листови од азбест;</p> <p>(и) По отстранувањето на отпадот од азбест, сите површини на локацијата на проектот</p>	<p>понудувач</p> <p>Надзор</p> <p>Комунален инспектор / инспектор за животна средина ЗУУправување</p>		

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>треба да се избришат со влажна крпа или да се вакуумираат со филтер ХЕПА;</p> <p>(ј) Работниците кои вршат чистење треба да носат заштитна облека;</p> <p>(к) Договорот со комуналното претпријатие за комунални дејности „Депонија Дрисла“ треба да биде потпишан за конечно отстранување на азбест што содржи покривни лимови и / или странични ѕидни панели;</p> <p>(л) Создаден медицински отпад од секој ЗУ се собира и транспортира од овластена компанија за транспорт и третман на медицински отпад во согорувач за медицински отпад, во ЈП Дрисла Скопје. Може да се најде мала количина на цврст комунален отпад (пијалоци, храна), како и отпад од пакување (шишиња, хартија, стакло, итн.);</p> <p>(љ) Градежниот отпад ќе се оддели од општиот отпад, течниот и хемискиот отпад на самото место, со сортирање во соодветни контејнери;</p> <p>(м) Лековите освен цитостатиците од подвижната болница COVID-19 ќе бидат одделени од општиот отпад на самото место, со сортирање во соодветни контејнери;</p> <p>(н) Евиденцијата за отстранување на отпадот редовно ќе се ажурира и архивира;</p> <p>(њ) Само лиценцирани собирачи на отпад (со кои болницата во ХХХХ ќе потпише Договор) ќе соберат и располагаат со други лекови освен цитостатици;</p> <p>(о) Само лиценцираните собирачи на отпад ќе собираат и отстрануваат градежен отпад</p> <p>(п) Сите записи за депонираниот отпад ќе се чуваат како доказ за правилно управување;</p> <p>(р) Градежниот отпад од локацијата треба веднаш да се отстрани и да се употреби повторно, ако е можно;</p> <p>(с) За можниот опасен отпад (моторни масла, горива од возила) треба да биде назначен овластен колектор за правилно собирање и отстранување на истиот;</p> <p>(т) Материјалите треба да бидат покриени за време на транспортот за да се избегне</p>			

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>дисперзија на отпадот;</p> <p>(ќ) Треба да се забрани горење на медицински отпад;</p> <p>(у) Треба да се забрани горење на градежен отпад;</p> <p>(ф) Проценка на потенцијалните текови на отпад;</p> <p>(х) Разгледување на капацитетот на постојните капацитети и планирање за зголемувањена капацитетот, доколку е потребно, преку изградба, проширување итн .;</p> <p>(ц) Наведете дека дизајнот на објектот го зема предвид собирањето, сегрегацијата, транспортот и третманот на предвидените количини и видови на отпад од здравствена заштита;</p> <p>(ч) Садовите за отпад да бидат соодветно димензионирани за генерираните количини на отпад, а бојата кодирана и обележана според видовите отпад што треба да се депонираат;</p> <p>(џ) Развивање на соодветни протоколи за собирање отпад и транспорт до местата за складирање / отстранување во согласност со упатствата на СЗО;</p> <p>(ш.) Идентификација на какво било отстранување на медицински отпад надвор од локацијата, вклучително и како се собира и чува материјалот, патиштата што се водат до објектот за отстранување и постапката за отстранување</p> <p>(аа) Преглед на процедурите за обука на здравствените работници и други релевантни вработени во ЗУ за управување и отстранување на медицински отпад</p> <p>(бб) Подготовка на ПКИУО специфичен за дадената ЗУ</p> <p>(вв) Дизајн за обука за студенти</p> <p>(гг) Кога е можно, избегнување на употреба на согорувачи;</p> <p>(дд) Ако согорувањето од мали размери е единствената опција, ова треба да се направисо користење на најдобри практики и треба да се воспостават планови за</p>			

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>премин кон алтернативен третман што е можно побрзо (како што е третман со пареа пред фрлање со стерилен / неинфективен иситнет отпад и депониран во соодветни објекти за отпад);</p> <p>(ff) Не користете согорувачи со една комора, тапан и тула;</p> <p>(ee) Доколку се користат согорувачи од мал обем, да се усвојат најдобрите практики за да се минимизираат негативните ефектите.</p>			
	Вода и почва	<p>(a) Во случај кога ќе се појави опасно истурање, истото треба да се запре и отстрани, тогаш треба да се исчисти местото и да се следат постапките и мерките за управување со опасен отпад;</p> <p>(б) Во случај на какво било протекување додека се работи, за да се избегне контаминација на областа, треба да се собере на местото и да се стави во базен за привремено задржување;</p> <p>(в) Забрането е привремено или трајно одлагање на било каков проток на отпад во близина на постојните текови на вода;</p> <p>(г) Сервисирање на возила и машини е забрането да се спроведува на градилиштето;</p> <p>(д) Превенирање на што е можно повеќе истекување на нафта и други загадувачи на вода и почва.</p>	<p>ЕУП</p> <p>Изведувач</p> <p>Супервизор</p>	За време на фазата на изградба	Вклучено во буџетот на проектот
	Заштита на природата	<p>(a) Собирање на генериран отпад на дневна основа, избор на отпад, транспорт и конечно одлагање на соодветни места;</p> <p>(б) По завршувањето со градежните / монтажните активности, локацијата треба да се врати во состојбата од пред почнување со активностите, и ако не е можно, соодветно</p>	<p>МЖПП/ Инспектор за животна средина</p> <p>ЕУП</p>	За време на фазата на изградба	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>дасе управува.</p> <p>(в) План за обновување на вегетацијата ќе се направи за локациите на проектот каде се планира отстранување на дрвјата;</p> <p>(г) Возилата со преголема бучава нема да се управуваат додека не се преземат корективни мерки;</p> <p>(д) Минимизирање на градежната површина што е можно повеќе (внимателно планирање и дизајнирање на проектната активност според Планот за управување со сообраќај за дадениот временски период)</p>	<p>Изведувач - понудувач</p> <p>Супервизор</p>		
	Транспорт и управување со материјали	<p>(а) Патеките за машините се јасно дефинирани;</p> <p>(б) Пристапот до градежните возила за испорака на материјали е строго контролиран, особено за време на влажното време;</p> <p>(в) Осигурете се дека сите транспортни возила и машини се опремени со соодветна опрема за контрола на емисии на гасови, редовно одржувани и атестирани</p> <p>(г) Дистрибуција на материјали за изградба на мобилната болница COVID- 19 треба да биде објавена и координирана со општината XXXXX. Изведувачот ќе преземе мерки за безбедност за да спречи несреќи;</p> <p>(д) Сите материјали подложни на собирање прашина се транспортираат во затворени или покриени камиони;</p> <p>(ѓ) Сите материјали подложни на прашина и осетливи на временски услови се заштитени од атмосферски влијанија или со ветробранско стакло, навлаки, вода или други соодветни средства;</p> <p>(е) Проектната област редовно се чисти. Истурените материјали веднаш се отстрануваат од проектната област и се чистат. Пристапните патишта се добро одржувани и безбедни за движење на здравствените работници и пациентите.</p>	<p>ЕУП</p> <p>Општина</p> <p>Изведувач</p> <p>Супервизор</p>	За време на фазата на изградба	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
В. Сообраќај и безбедност на пешаците	<p>Директни или индиректни опасности</p> <p>кон јавниот сообраќај и деца и родители при изградба на подвижна болница</p>	<p>Градилиштето, вклучително и регулирање на сообраќајот, соодветно ќе го обезбеди изведувачот. Ова вклучува, но не е ограничено на:</p> <p>(а) Граѓаните од соседните згради (XXXXX) треба да бидат навремено информирани за претстојните работи;</p> <p>(б) Во оперативната фаза граѓаните ќе треба да го почитуваат утврдениот режим на сообраќај;</p> <p>(в) Во случај кога сообраќајот околу проектната област ќе биде прекинат, Изведувачот во соработка со Општината XXXXX треба да организира алтернативни рути;</p> <p>(г) Поставување знаци, знаци за предупредување, бариери (вертикална сигнализација и знаци на градилиштето): граѓаните ќе бидат предупредени за потенцијалните опасности;</p> <p>(д) Потребно е да се обезбедат и постават соодветни ленти за предупредување и сигнализација;</p> <p>(ѓ) Забранет влез на невработени лица во рамките на градилиштето;</p> <p>(е) Поставете посебен режим на сообраќај за возилата на изведувачот за време на периодот на изградба на подвижната болница (заедно со општинскиот персонал и полицискиот оддел) и инсталирање на знаци за да се обезбеди безбедност, проток на сообраќај и пристап до земјиште и објекти ;</p> <p>(ж) За време на оперативната фаза треба да се подготви посебен режим на сообраќај за возилата што влегуваат во болницата;</p> <p>(з) Да се обезбеди безбедност на пешаците. Посебен фокус за безбедноста на граѓаните доколку проектните активности се случуваат во работно време (оградување од локацијата, инсталирање безбедни коридори, итн.).</p> <p>(з) Патиштата за пешаци и возила во и надвор од градежните области мора да бидат одделени и да овозможат лесен, безбеден и соодветен пристап.</p>	<p>ЕУП</p> <p>Изведувач</p> <p>Супервизор</p> <p>Сообраќаен инспектор</p>	<p>За време на фазата на изградба</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Д. Постапување /мртвечница	Активностите се недоволни/ Процесите се недоволни	(а) Спроведување на добри практики за контрола на инфекции (види СЗО превенција и контрола на инфекции за безбедно управување со мртво тело во контекст на COVID-19); (б) Користете мртвечница и торби за тело, заедно со соодветни заштитни мерки за време на погребот (види Практични согледувања и препораки на СЗО за верските водачи и заедниците засновани на вера во контекст на COVID-19).	МЗ, ЗУ Раководител здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот
Ѓ. Механизам за адресирање поплаки	Видови поплаки	(а) ЕУП во рамките на МТСП како одговорна институција за спроведување на проектните активности ќе воспостави три вида на поплаки: <i>Образец за поплаки за работниците од здравствена заштита, Градежните работници и Образец за општа поплака за јавноста</i> . Формуларите за поплаки ќе бидат достапни на локацијата каде што ќе се одвиваат активностите, како и на веб-страницата на МТСП (б) Какви било коментари / проблеми / поплаки може да се достават до МТСП on-line, усно (лично или телефонски) или во писмена форма со пополнување на Формуларот за поплаки на проектот (со лична достава, пошта, факс или е-пошта до лицето за контакт со МТСП). Поединци кои доставуваат коментари или поплаки имаат право да побараат нивното име да се чува во тајност. Поплаките можат да бидат поднесени анонимно, иако во такви случаи, лицето нема да добие никаков одговор. На сите коментари и поплаки ќе се одговори или вербално или во писмена форма, во согласност со претпочитаниот метод за комуникација наведен од жалителот, доколку се дадени детали за контакт на жалителот. (в) Подносителот на поплака ќе биде информиран за предложените корективни активности и следење на корективните активности во рок од 15 календарски дена по потврдувањето на поплаката. Признанието ќе се изврши во рок од 48 часа.	ЕУП	За време на сите фази	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Е. Набавки	Набавка на стоки и материјали	<p>(а) Набавката на стоки и материјали треба да биде заснована на технички спецификации обезбедени од Привремениот водич на СЗО за COVID-19</p> <p>(б) Определување на соодветни магацини за средства за чистење раце и ЛЗО во сите ЗУ</p> <p>(в) Идентификација на линиите за снабдување со ЛЗО во ЗУ</p> <p>(г) Соодветни простории за миене раце со сапун (течност), вода и хартиени крпи за рака</p> <p>(д) Достапно е сушење плус затворена корпа за отпадоци за хартиени крпи. Треба да се обезбеди чистење на рацете врз база на алкохол на места каде не може лесно и редовно да се пристапува до просториите за миене раце.</p> <p>(ф) Етикетата што содржи информации за тоа како треба безбедно да се постапува со материјали / медицински установи / опрема треба да биде достапна на самата локација</p>	<p>ЕУП; МЗ; ЗУ Раководители</p>	Во фаза на планирање и дизајнирање на проектот	Вклучено во буџетот на проектот

	ПАРАМЕТАР	СПИСОК НА МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Ж. Демонтажа	Демонтажа на мобилни COVID-19 болници	<p>ж) Објектот ќе се испрска со дезинфекција пред уривање / демонтирање и со генерираниот отпад ќе се управува според Планот за монтажа</p> <p>(з) Сите работници кои учествуваат во овие активности ќе се придржуваат до типичните барања за безбедност и здравје при работа наведени во делот на фазата на изградба и како минимум обезбедуваат носење на соодветна ЛЗО, вклучително кациги, чизми, ракавици и маски.</p> <p>(ј) Планот или постапката за ставање во функција треба да се подготват за секој под-проект;</p> <p>(и) Овој процес на ставање во функција треба да се спроведе во согласност со барањата дадени во Среднорочната белешка на МФК /ICF заштитни мерки: Согледувања за COVID-19 за проекти во градежништво / градежни работи, публикувани на 7 април 2020 година</p> <p>(л) Привремени совети за клиентите на МФК за спречување и управување со здравствените ризици на COVID-19 на работното место, издадени на 6 април 2020 година</p> <p>(к) Привремени совети за клиентите на МФК за поддршка на работниците во контекст на COVID-19, издадени на 6 април 2020 година</p> <p>(л) Целокупната медицинска опрема ќе биде демонтирана според барањата на производителите и отстранета, доколку е соодветна, во согласност со барањата на производителот.</p>	МЗ, ЗУ Управување; Изведувач	За време на монтажа на привремени ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот

ДЕЛ 3: ПЛАН ЗА СЛЕДЕЊЕ

Кој <i>параметарот треба да се следи?</i>	Каде <i>дали параметарот треба да се следи?</i>	Како <i>дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?</i>	Кога <i>дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?</i>	Од кого <i>дали параметарот треба да се следи– (одговорност)?</i>	Колку <i>е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот</i>
Подготвителна фаза					
Безбедност на заедницата и БЗР за работниците	На локацијата каде што ќе се гради мобилната болница COVID-19	Со проверка дали има Табла со информации за Инвеститорот, Изведувачот и Супервизорот, оградување и обележување на локацијата, за да се спречат здравствените и безбедносните ризици - механички повреди и да се обезбеди безбеден пристап и подвижност на сите што ќе бидат погодени во близина на локацијата на проектот во Општина XXX	Пред почетокот на работата	Изведувач Супервизор Претставник од општина XXX	Вклучено во буџетот на проектот
Добиени сите потребни дозволи	Во просториите на Изведувачот Во градот Администрација во XXX	Инспекција на сите потребни документи / дозволи според националното законодавство	Before works start	Супервизор Претставник од општина XXX	Вклучено во буџетот на проектот
Спречување несреќи	На страницата каде што ќе се гради мобилната болница COVID -19	Со проверка дали има комплети за истурање, противпожарни апарати, возилата и опремата се во работна состојба на локацијата на проектот во општина XXX	Пред почетокот на работата	Супервизор Претставник од општина XXX	Вклучено во буџетот на проектот
Фаза на изградба на мобилната болницата COVID-19					
Прашина, честички	Во и околу локацијата на мобилната болница COVID-19	Мерење на честички од акредитирана лабораторија	По жалба или негативен наод од инспектор	Општински Инспектор за животна средина	Буџет на изведувач
Бучава	На локацијата на мобилната болница COVID-19	Мерење на нивото на бучава треба да се изврши во случај на поплаки и негативни наоди од инспекцијата.	Редовно	Акредитирана компанија за мерење на ниво на инспектор за животна средина на бучава, градежен инспектор, МТСП ПИУ	Дел од редовната цена на изведувачот

ДЕЛ 3: ПЛАН ЗА СЛЕДЕЊЕ					
Кој <i>параметарот треба да се следи?</i>	Каде <i>дали параметарот треба да се следи?</i>	Како <i>дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?</i>	Кога <i>дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?</i>	Од кого <i>дали параметарот треба да се следи— (одговорност)?</i>	Колку <i>е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот</i>
Управување со отпад	На локацијата на мобилната болница COVID-19	Прегледајте ја документацијата - идентификација на видот на отпадот според Списокот на отпад, - Визуелна инспекција дека отпадот се собира одделно во соодветно обележани контејнери, истекувања. - преглед на договори за отпад и лиценци на компании договорени за собирање и отстранување на отпад	На почетокот на работата, потоа периодично	Супервизор Општина XXX Инспектор за животна средина	Вклучено во буџетот на проектот
Вода и почва (случајно истурање, истекување на опасни материјали, отпадни води и сл.)	На местото на изградбата и каде што машини и возила работат	Визуелни проверки на лице место	За време на градежните работи, секој ден	Супервизор на градежни работи; Овластен еколошки инспектор, МТСП ПИУ	Вклучено во буџетот на проектот
Заштита на природата - План за обновување на вегетацијата за локациите на проектот каде се планира отстранување на дрвјата	На локацијата и околу градилиштето	Подготвен план за обновување на вегетацијата и спроведени мерки за садење дрвја како мерка за компензација	Според временската рамка на планираните активности	Општина XXX Инспектор за животна средина	Вклучено во буџетот на проектот
Управување со транспорт и материјали (спроведување на безбедносни мерки за спречување несреќи)	На градилиште	Визуелни проверки за тоа како се фрлаат материјалите и дали се правилно транспортирани	Редовно, Дневно	Супервизор, Инспектор за животна средина	Дел од редовната цена на изведувачот
Директни или индиректни опасности до јавен сообраќај при изградба на мобилните на	На локацијата	Проверете ја документацијата: - Дали се известени сите надлежни органи, - Дали се добиени сите потребни дозволи и одобренија,	Континуирано	Изведувач - понудувач	Вклучено во буџетот на проектот

ДЕЛ 3: ПЛАН ЗА СЛЕДЕЊЕ					
Кој <i>параметарот треба да се следи?</i>	Каде <i>дали параметарот треба да се следи?</i>	Како <i>дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?</i>	Кога <i>дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?</i>	Од кого <i>дали параметарот треба да се следи – (одговорност)?</i>	Колку <i>е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот</i>
болници COVID-19		Визуелна проверка на транспорт на материјали, ходници и премини, регулација на сообраќајот итн.			
правување со токсични / опасни материјали и Опасен отпад управување	Визуелна проценка на самото место (контејнери за опасен отпад и документација)	- Соодветното ракување и складирање се проверува според листовите за безбедност на материјалот (MSDS) - Визуелен преглед и преглед на документи во смисла на: - Соодветно собирање и складирање на опасни и токсични материи (вклучувајќи гориво) и отпад - Транспорт, отстранување и согорување на опасен отпад само од овластени компании, - Преглед на декларации за купена боја и растворувачи (избегнување опасна боја и растворувачи)	Континуирано, кога остатоците ќе се отстранат	Надзорен инженер, Инспекција	Дел од редовната цена на изведувачот Вклучено во буџетот на проектот
Фаза на работа за поставување на мобилната болница COVID-19					
План за редовно одржување на инсталациите (водовод, канализациона мрежа, електрична енергија, греење) во рамките на подвижната болница	Визуелна проценка на страницата и проверки на документацијата	Преглед на Планот за редовно и превентивно одржување	Пред почетокот на работата на болницата	Претставници од општината XXX и директор на болницата (XXXX) во градот XXXX Комунален инспектор Одговорни лица од болницата	Буџет на болницата
Подготвен план за заштита од пожари и спроведување на мерки за заштита	Во мобилната болница COVID-19	Преглед на планот и предложените мерки за заштита од пожар	На почетокот на изградбата на болницата.	Директор на болницата (XXXX) во градот XXXX Одговорни лица вработени во болницата	Буџет на болницата

ДЕЛ 3: ПЛАН ЗА СЛЕДЕЊЕ					
Кој	Каде	Како	Кога	Од кого	Колку
<i>параметарот треба да се следи?</i>	<i>дали параметарот треба да се следи?</i>	<i>дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?</i>	<i>дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?</i>	<i>дали параметарот треба да се следи– (одговорност)?</i>	<i>е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот</i>
Подготвен план за управување со отпад и План за контрола на инфекции и управување со отпад (посебно внимание на заразниот отпад)	Визуелна проценка на локацијата и проверки на документацијата	<ul style="list-style-type: none"> - Соодветно собирање и складирање на опасни и токсични материи (вклучително и медицински инфективен отпад) и други текови на отпад - Потпишување договор за транспорт, отстранување и согорување на опасен отпад (вклучувајќи медицински инфективен отпад) само од овластени компании, - Преглед на декларации за купени средства за дезинфекција - Имплементација на постапки за управување со отпад кои ги опишуваат процедурите за поделба на отпадот, постапување на самото место, собирање, транспорт, третман и одлагање и обука на персоналот. 	Пред почетокот на работата на мобилната болница	Директор на болницата (XXXX) во градот XXXX Претставници од општина XXX Комунален инспектор Здравствен инспектор Одговорни лица вработени во болницата	Буџет на болницата
Процедурите за управување со трудот се применуваат за целиот медицински персонал	Визуелна проценка на локацијата и проверки на документацијата	Визуелна проценка и проверка дали се применуваат сите здравствени мерки за медицинските работници Медицинската ЛЗО обезбедена во соодветно количество на секое медицинско лице Проверка и евиденција на температурите на работниците и другите луѓе кои влегуваат во градежната област / локација или барање само-пријавување пред или при влегување	Секој ден пред започнување на активности за медицинска нега, активности за чистење и слично во подвижната болница	Претставник од подвижната болница Инспектор за труд	Буџет на болницата
Набавени добра и материјали во болница засновани на технички спецификации обезбедени од СЗО привремено	Во мобилната болница	Визуелна проверка на етикетата што содржи информации за тоа како треба безбедно да се постапува со материјали / медицински установи / опрема	После набавката	ОЗ Управување	Буџет на болницата

ДЕЛ 3: ПЛАН ЗА СЛЕДЕЊЕ					
Кој <i>параметарот треба да се следи?</i>	Каде <i>дали параметарот треба да се следи?</i>	Како <i>дали параметарот треба да се следи (што и како треба да се измери)?</i>	Кога <i>дали параметарот треба да се следи (тајминг и фреквенција)?</i>	Од кого <i>дали параметарот треба да се следи— (одговорност)?</i>	Колку <i>е трошокот поврзан со спроведувањето на мониторингот</i>
упатство за корона вирусна болест 2019					
Демонтажа на мобилната болница COVID-19					
Демонтажа на мобилни болници COVID-19 според Планот за исклучување	На местото на активирање на мобилната болница	Визуелна проверка дали предложените мерки од Планот за демонтажа се спроведени за уривање / монтирање на болницата и инсталираната опрема	За време на фазата на демонтажа	ЗУ Управување; Зграда Изведувач	Вклучено во буџетот на проектот

Анекс II: Опис на локацијата

За секоја од планираните мобилни COVID-19 болници во границите на постојните болници (во Гевгелија, Куманово, Кавадарци, Струмица, Кичево, Тетово, Дебар, Гостивар, Струга, Кочани, Охрид, Штип, Битола, Велес, Прилеп, Ресен и Институт за белодробни заболувања - Козле Скопје) ќе биде подготвена Чек-листа за проверка на ПУЖССП на специфичните места, вклучително:

- Опис на макро и микро локација на проектната област за секоја подвижна болница (вклучувајќи мапи, фотографии, итн.)

- Планирани активности во сите фази на проектот (проектирање, изградба, работа и деактивирање), главни влијанија и мерки за ублажување;

- Лице за контакт од секоја болница

(ве молиме наведете неколку фотографии од локацијата на проектот што ќе ги опишат најблиските околности и специфични детали од локацијата што можат да бидат презентирани или со фотографија или со текст)

Слика 1 Микро локација на проектната област во Општина XXX

Слика 2 Слика од локацијата каде што ќе биде инсталирана мобилната болница COVID-19

Слика 3 Изгледот на проширената конструкција на подвижната болница во Општина XXX

АНЕКС III: Разгледувања на COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи

Како резултат на новонастанатата состојба поради присуството на вирусот COVID-19, покрај вообичаените мерки за безбедност и заштита при работа, треба да се применат нови мерки за заштита од COVID-19.

Несомнено, изведувачите ќе се соочат со многу предизвици во новата ситуација, како што се:

- Немоžност за набавка на заштитна опрема и средства за дезинфекција поради недостаток на пазарот,
- Недостаток на труд поради ограничено движење и отсуство од работа,
- Немоžност да се обезбедат материјали и опрема за работа како резултат на метеж во сите сегменти од животот во земјата,
- Загриженост на вработените за нивната егзистенција како резултат на намален обем на работа итн.

Прво, потребно е да се спроведат мерките за заштита од COVID-19 донесени од Владата на Република Северна Македонија на предлог на *Комисијата за заразни болести* и *Министерството за здравство*. **Овие мерки треба постојано да се ажурираат во согласност со најновите одредби воведени од Владата.** Од изведувачот се бара да назначи **одговорно лице** кое ќе ги следи мерките донесени од Владата и ќе ги примени во работењето на градилиштето на локацијата на проектот.

Врски на националните институции одговорни за COVID-19 каде што Изведувачот може да најде ажурирани информации и препораки:

- **Влада на Република Северна Македонија** - <https://vlada.mk/node/20488?ln=en-gb>
- **Министерство за здравство** - <http://zdravstvo.gov.mk/korona-virus/>
- **Министерство за труд и социјална политика** - <http://mtsp.gov.mk/covid-19.nspx>
- **Министерство за транспорт и врски** - <http://mtc.gov.mk/Preporaki%20od%20Vlada>
- **Официјална страница за COVID - 19** - <https://koronavirus.gov.mk/en>

На национално ниво, покрај мерките воведени од Владата за заштита од COVID-19, Македонското здружение за заштита при работа изработи Водич за безбедност и здравје при работа при градба од COVID-19. Водичот содржи мерки што изведувачот треба да ги спроведе за да се отстранат можните начини за добивање и пренесување на COVID-19 меѓу работниците на градилиштето.

Подетално во неколку поглавја, Водичот содржи:

- Предизвици во градежништвото;
- Обврски за изведувачот;
- Обврски за работниците;
- Обврски за инвеститорите;
- Начини на постапување во случаи на сомневање за случај или случаи заразени со COVID-19;
- Контакт телефони на национални институции одговорни за контактирање заради ситуација на заразен со COVID-19.

Текстот на Водичот за безбедност и здравје при работа при градежна превенција од вирусот Корона на македонски јазик е достапен на следниот линк

<http://mzzpr.org.mk/wp-content/uploads/2020/04/covid19-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%88%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>.

Изведувачот исто така треба да ги спроведе барањата воведени од Светска Банка во врска со заштитата на COVID-19.

Во однос на согледувањата за COVID-19 во проектите за градежништво / градежни работи дадени од Светска Банка, тие се поделени во неколку сегменти / прашања и детално се прикажани во Табела 1.

Табела. Размислувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи препорака на СБ

Согледувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи	
Covid-19 прашања	Тип на активности
<p>Изведувачот треба да идентификува мерки за решавање на состојбата со COVID-19 земајќи ги предвид локацијата, постојните ресурси на проектот, достапноста на залихите, капацитетот на локалните итни / здравствени услуги, степенот до кој вирусот веќе постои во областа.</p> <p>ЕУП и Изведувачот треба да воспостават специфични процедури за решавање на проблемите со COVID-19 на градилиштето. Постапките треба да се спроведат, документираат и ажурираат во согласност со најновите измени воведени од Владата и условите на градилиштето.</p>	
Проценка на карактеристиките на работната сила	<ul style="list-style-type: none"> Изведувачот треба да подготви детален профил на работната сила на проектот, клучни работни активности, распоред за извршување на такви активности, различно времетраење на договорот и ротациите; Ова треба да вклучува, работниците кои живеат дома (т.е. работници од заедницата), работници кои се сместуваат во локалната заедница и работници кои се сместуваат на лице место (т.е. камп за работници). Каде што е можно, треба да се идентификуваат и работниците кои можат да бидат изложени на поголем ризик од COVID-19, оние со основни здравствени проблеми или кои на друг начин можат да бидат изложени на ризик; Треба да се земат предвид начините на кои може да се минимизира движењето внатре и надвор од локацијата. Ова може да вклучува продолжување на рокот на постојните договори, за да се избегне враќање на работниците дома во погодените области или враќање на местото од погодените области.
Влез / излез на работното место и проверки на започнување со работа	<ul style="list-style-type: none"> Воспоставување систем за контрола на влез / излез на локацијата, обезбедување на границите на локацијата и означени точки за влез / излез (доколку тие веќе не постојат). Влезот / излезот на локацијата треба да биде документиран; Обука на персонал за (подобриот) систем што е воспоставен за обезбедување на локацијата и контрола на влезот и излезот, однесувањето што се бара од нив при спроведувањето на ваквиот систем и сите специфични размислувања за COVID-19; Обука на персоналот кој ќе го следи влезот/влегувањето на локацијата, обезбедувајќи им ги потребните ресурси за документирање на влезот на работниците, вршење проверки на температурата и запишување на детали за секој работник на кој му е забранет влез; Потврдување дека работниците се способни за работа пред да влезат на локацијата или да започнат со работа. Треба да се воспостават процедури за ова, треба да се посвети посебно внимание на работниците со основни здравствени проблеми или кои на друг начин можат да бидат изложени на ризик. Треба да се размисли за демобилизација на персоналот со основните здравствени проблеми; Проверка и евидентирање на температурите на работниците и другите луѓе кои влегуваат на локацијата или бараат само-пријавување пред или при влегување на локацијата (градилиштето); Обезбедување дневни брифинзи за работниците пред започнување со работа, фокусирање на специфични размислувања за COVID-19, вклучувајќи упатства за: хигиена на рацете и мерки за дистанцирање, користејќи демонстрации и партиципативни методи; За време на дневните брифинзи, да ги потсетуваме работниците сами да ги следат симптомите (треска, кашлица и други респираторни симптоми) и да се пријават кај нивниот претпоставен, ако имаат симптоми или се чувствуваат лошо; Спречување на работник од погодената област или кој бил во контакт со заразено лице да се врати на местото 14 дена или (ако тоа не е можно) да се изолира истиот

Согледувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи	
Covid-19 прашања	Тип на активности
	<p>работник 14 дена;</p> <ul style="list-style-type: none"> Спречување на влегување на болен работник на местото, упатување до локални здравствени установи доколку е потребно или барање од нив да изолираат дома 14 дена.
Општа хигиена	<ul style="list-style-type: none"> Поставување постери и знаци околу локацијата (градилиштето), со слики и текст на локален јазик (МК / ALB); Обезбедување на капацитети за миење на раце со сапун, хартиени крпи за еднократна употреба и затворени корпи за отпадоци на клучните места низ целата локација, вклучително и на влезовите / излезите на работните места; каде има тоалет, кантина или дистрибуција на храна или обезбедување вода за пиење; во местата каде се сместени работници; на станици за отпад; во продавници; и во заеднички простори. Онаму каде што не постојат или не се соодветни простории за миење раце, треба да се уреди нивно поставување. Може да се користи и средство за дезинфекција врз основа на алкохол (доколку е достапно, 60-95% алкохол); Обука на работниците и персоналот на лице место за знаците и симптомите на COVID-19, како се шири, како да се заштитат (вклучително редовно миење на рацете и физичко дистанцирање) и што да прават ако тие или други луѓе имаат симптоми; Издвојување на дел од сместувањето на работниците за претпазливост, само-карантин, како и изолација на персоналот што може да биде заразен.
Чистење и отстранување на отпад	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување на персоналот за чистење со соодветна опрема за чистење, материјали и средства за дезинфекција; Обука на персоналот за чистење за соодветни постапки за чистење и соодветна фреквенција во области со голема употреба или со висок ризик; Онаму каде што се сомневаат дека биле загадени со COVID-19, обезбедувајќи им соодветни ЛЗО: наметки или престилки, нараквици, заштита на очите (маски, очила или екрани за лице) и чизми или затворени работни обувки. Доколку не се достапни соодветни ЛЗО, треба да се обезбедат средства за чистење со најдобрите достапни алтернативи; Обука на чистачи за соодветна хигиена (вклучително и миење на рацете) пред, за време и по спроведувањето активности за чистење; како безбедно да се користи ЛЗО (кога е потребно); при контрола на отпад (вклучително и за користени ЛЗО и материјали за чистење); Секој медицински отпад произведен за време на грижата за болните работници треба безбедно да се собира во назначени контејнери или вреќи и да се третира и да се отстранува според следниве релевантни барања (на пример – национални- http://www.moepp.gov.mk/?nastani=%d0%bf%d1%80%d0%b5%d0%bf%d0%be%d1%80%d0%b0%d0%ba%d0%b8-%d0%b7%d0%b0-%d1%83%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d1%83%d0%b2%d0%b0%d1%9a%d0%b5-%d1%81%d0%be-%d0%be%d1%82%d0%bf%d0%b0%d0%b4-%d0%b7%d0%b0-%d0%b3%d1%80 <p>Доколку е потребно горење и согорување на медицински отпад, ова треба да биде ограничено времетраење. Отпадот треба да се намали и оддели, така што ќе се изгори само најмалата количина отпад.</p>
Прилагодување на работните практики	<ul style="list-style-type: none"> Намалување на големината на работните тимови; Ограничување на бројот на работници на местото во исто време; Промена на 24-часовна работна ротација; Прилагодување или редизајн на работните процеси за специфични работни

Согледувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи	
Covid-19 прашања	Тип на активности
	<p>активности и задачи за да се овозможи социјално дистанцирање и обука на работниците за овие процеси;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Продолжување со вообичаените обуки за безбедност, додавање на специфични размислувања за COVID-19. Обуката треба да вклучува правилна употреба на нормално ЛЗО; • Уредување (каде е можно) за работни паузи што треба да се направат на отворено во рамките на локацијата; • Евентуална промена на распоредот на кантина и поделено време на оброк за да се овозможи социјално растојание и фазен пристап до и / или привремено ограничување на пристапот до простории за одмор што можат да постојат на самото место, вклучително и спортски сали; • Во одреден момент, можеби ќе биде потребно да се прегледа целокупниот распоред на проекти, да се процени степенот до кој треба да се прилагоди (или работата да се запре целосно) за да се рефлектираат претпазливи работни практики, потенцијална изложеност и на работниците и на заедницата и достапност на материјали, земајќи ги предвид владините совети и упатства.
Проектни медицински услуги	<ul style="list-style-type: none"> • Проширување на медицинската инфраструктура и подготовка на области каде што пациентите можат да бидат изолирани. Изолационите објекти треба да бидат лоцирани подалеку од сместувањето на работниците и тековни работни активности. Каде што е можно, на работниците треба да им се обезбеди една добро проветрена просторија (отворени прозорци и врата). Кога тоа не е можно, изолационите објекти треба да дозволат најмалку 1 метар помеѓу работниците во иста просторија, раздвојувајќи ги работниците со завеси, ако е можно. Болните работници треба да ги ограничат своите движења, избегнувајќи заеднички простории и установи и да не им се дозволуваат посетители додека не исчезнат симптомите во рок на 14 дена. Доколку треба да користат заеднички простории и објекти (на пример, кујни или мензи), тоа треба да го сторат само кога нема присутни работници во областа / објектот треба да се чистат пред и по таквата употреба. • Обука на медицински персонал, кој треба да вклучува тековни совети на СЗО за COVID-19 и препораки за спецификите на COVID-19. Кога постои сомневање за инфекција со COVID -19, медицинските даватели на лице место треба да ги следат привремените упатства на СЗО за спречување и контрола на инфекции за време на здравствената заштита кога постои сомневање за нова инфекција со корона вирус (nCoV); • Проценка на тековната залиха на опрема, материјали и лекови на лице место и добивање дополнителен фонд, каде што е потребно и можно. Ова може да вклучува медицинска ЛЗО, како што се наметки, престилки, медицински маски, ракавици, заштита на очите итн.; • Прегледајте ги постоечките методи за справување со медицински отпад, вклучително и системите за складирање и отстранување.
Локални медицински и други услуги	<ul style="list-style-type: none"> • Спроведување прелиминарни дискусии со специфични медицински установи, за да се утврди што треба да се стори во случаеви на болни работници кои што треба да бидат упатени; • Добивање информации во врска со ресурсите и капацитетот на локалните медицински услуги (на пример, број на легла, достапност на обучен персонал и основни материјали); • Појаснување на начинот на кој болниот работник ќе биде пренесен во медицинската установа и проверка на достапноста на таквиот превоз; • Согласување со локалните медицински услуги / специфични медицински установи за

Согледувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи	
Covid-19 прашања	Тип на активности
	<p>обемот на услугите што треба да се обезбедат, постапка за преземање на пациентите и (кога е соодветно) за сите трошоци или плаќања што можат да бидат вклучени;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Исто така, треба да се подготви постапка, така што раководството на проектот знае што да прави во немил случај да умре работник болен од COVID-19. Додека нормалните процедури на проектот ќе продолжат да се применуваат, COVID -19 може да покрене други проблеми поради инфективната природа на болеста. Проектот треба да биде во комуникација со релевантните локални власти за да координира што треба да се направи, вклучително и какво било известување или други барања според националното законодавство;
Инстанци или ширење на вирусот	<ul style="list-style-type: none"> • Ако работникот има симптоми на COVID -19 (на пример, треска, сува кашлица, замор), работникот треба веднаш да се отстрани од работните активности и да се изолира на самото место; • Работникот треба да биде пренесен во локалните здравствени установи за да се тестира (ако тестирањето е достапно и дозволено според националното законодавство); • Ако тестот е позитивен на COVID-19 или нема достапно тестирање, работникот треба и понатаму да биде изолиран. Ова ќе биде или на работното место или дома. Ако е дома, работникот треба да биде пренесен до својот дом со превозот предвиден од проектот; • Треба да се спроведат широки процедури за чистење со средства за дезинфекција со висока содржина на алкохол во областа каде што бил присутен работникот, пред да се преземе понатамошна работа во таа област. Алатките што ги користи работникот треба да се чистат со употреба на средства за дезинфекција и отстранување на ЛЗО; • Од соработниците (т.е. работниците со кои болниот работник бил во близок контакт) треба да престанат да работат и треба да се стават во карантин 14 дена, дури и ако немаат никакви симптоми; • Семејството и другите блиски контакти на работникот треба да се во карантин 14 дена, дури и ако немаат никакви симптоми; • Доколку случајот со COVID -19 е потврден кај работник на локацијата (градилиштето), посетителите треба да бидат ограничени да влегуваат на локацијата и работничките групи треба да бидат изолирани едни од други што е можно повеќе; • Ако работниците живеат дома и имаат член на семејство кој има потврден или сомнителен случај на COVID-19, работникот треба да се става во карантин и да не му се дозволува влез на локацијата 14 дена, дури и ако нема никакви симптоми; • На работниците треба да бидат платени и во текот на периодите на болест, изолација или карантин, или ако од нив се бара да престанат со работа, во согласност со националното законодавство; • Работодавачот треба да плати медицинска нега (без разлика дали е на локацијата или во локална болница или клиника) што ја бара работникот.
Континуитет на набавките и проектните активности	<ul style="list-style-type: none"> • Идентификување на резервни лица, во случај да се разболат клучните луѓе во тимот за управување со проектот (ЕУП, надзорен инженер, изведувач, под-изведувачи) и комуницирајте кои се тие резервни лица, за луѓето да бидат свесни за договорите што се воспоставени ; • Документирајте процедури, така што луѓето знаат што се, и не зависат од знаењето на

Согледувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи	
Covid-19 прашања	Тип на активности
	<p>една личност;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да го разберете синџирот на снабдување за потребните залихи на енергија, вода, храна, медицински материјали и опрема за чистење, да разгледате како може да се влијае на тоа и кои алтернативи се достапни. Важно е рано проактивно разгледување на меѓународни, регионални и национални ланци за снабдување, особено за оние залихи што се клучни за проектот (на пр. гориво, храна, медицински средства, средства за чистење и други основни материјали). Планирање за 1-2 месечен прекин на критична стока може да биде соодветно за проекти во пооддалечените области; • Нарачки за / набавка критични материјали. Доколку не е достапно, разгледување алтернативи (каде што е изводливо); • Разгледување на постојните безбедносни аранжмани и дали тие ќе бидат соодветни во случај на прекинување на нормалното работење на проектот; • Размислете во кој момент може да стане потребно за проектот значително да ги намали активностите или целосно да престане да работи, и што треба да се стори за да се подготви за ова и да се започне повторно со работа кога тоа ќе биде можно или изводливо.
Планирање на непредвидени ситуации за појава	<p>Планот за вонредни состојби што треба да се изработи на секоја локација треба да утврди какви постапки ќе бидат воведени во случај COVID-19 да стигне до локацијата. Планот за вонредни состојби треба да се развие во консултација со националните и локалните здравствени установи и да ги следи државните упатства за реакција на COVID -19, за да се осигура дека се воспоставени аранжмани за ефективно ограничување, грижа и третман на работниците заразени со COVID -19. Планот за вонредни состојби исто така треба да ја разгледа можноста за одговор доколку значителен број на работна сила се разболи, кога е веројатно дека пристапот до и од некоја локација биде ограничен со цел да се избегне ширење.</p> <p>Мерки за непредвидени ситуации треба да се развијат и да им се соопштат на работната сила за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постапки за изолација и тестирање на работници (и оние со кои биле во контакт) кои покажуваат симптоми; • Грижа и третман на работниците, вклучително и каде и како тоа ќе се обезбеди; • Добивање соодветно снабдување со вода, храна, медицински материјали и опрема за чистење во случај на епидемија на локацијата, особено доколку пристапот до местото е ограничен или ограничено е движењето на резервите. <p>Поточно, планот треба да утврди што ќе се стори ако некој може да се разболи со COVID-19 на работно место. Планот треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постави активности за ставање на лицето во просторија или област каде што е изолиран од другите на работното место, ограничување на бројот на луѓе кои имаат контакт со лицето и контактирање со локалните здравствени власти; • Да се размисли како да се идентификуваат лицата кои можат да бидат изложени на ризик (на пример, поради постоечка состојба како што се дијабетес, срцеви и белодробни заболувања или како резултат на постара возраст) и да ги поддржите, без да предизвикате стигматизација и дискриминација на работното место ; и • Разгледување на аранжманите за вонредни состојби и деловен континуитет доколку има појава во соседна заедница. <p>Во плановите за непредвидени ситуации треба да се разгледаат активностите за складирање и одлагање на медицинскиот отпад, што може да се зголеми во обемот и</p>

Согледувања за COVID-19 во проекти за градежништво / градежни работи	
Covid-19 прашања	Тип на активности
	<p>што може да остане заразен неколку дена (во зависност од материјалот). Треба да се разговара и да се договори поддршката што можеби е потребна на медицинскиот персонал на локацијата, како и активностите за пренесување (без ризик од вкрстена инфекција) болни работници во установи за интензивна нега или згрижување на национални здравствени установи.</p> <p>Плановите за вонредни состојби исто така треба да разгледаат како да се одржи безбедноста на работниците и заедницата на лице место, доколку местата се затворени за да се усогласат со националните или корпоративните политики, работата треба да биде суспендирана или болеста да влијае на значителен број на работна сила. Важно е безбедносните мерки на работното место да бидат прегледани од специјалист за безбедност и да се спроведат пред да бидат запрени работните области.</p>
Обука и комуникација со работниците	<ul style="list-style-type: none"> • Редовно информирање на работниците (на пр. преку обука) што нагласува што прави раководството за да се справи со ризиците од COVID-19. На работниците треба да им се даде можност да поставуваат прашања, да ги изразат своите грижи и да даваат предлози; • Обуката треба да опфати прашања на дискриминација или предрасуди доколку работник се разболи и обезбеди разбирање на траекторијата на вирусот, каде што работниците се враќаат на работа; • Обуката треба да ги опфати сите прашања што вообичаено ќе бидат потребни на работното место, вклучително и употреба на безбедносни процедури, употреба на градежни ЛЗО, проблеми со безбедноста и здравјето при работа и кодекс на однесување, земајќи предвид дека работните практики можеби биле прилагодени; • Комуникациите треба да бидат јасни, засновани врз факти и дизајнирани да бидат лесно разбирливи за работниците, на пример со прикажување постери за миеење раце и социјално дистанцирање и што да се прави ако работникот покаже симптоми.
Комуникација и контакт со заедницата	<ul style="list-style-type: none"> • Комуникациите треба да бидат јасни, редовни, засновани врз факти и поставени така да бидат лесно разбирливи за членовите на заедницата; • Комуникациите треба да користат достапни средства. Во повеќето случаи, лице-в-лице средби со заедницата. Треба да се користат други форми на комуникација; платформи на Интернет, социјални медиуми, постери, памфлети, радио, СМС-пораки, виртуелни состаноци. Користените средства треба да ја земат предвид можноста на различните членови на заедницата да имаат пристап до нив, за да се осигурат дека комуникацијата ќе стигне до овие групи; • Заедницата треба да биде запознаена со процедурите воспоставени на самото место за решавање на прашања поврзани со COVID-19. Ова треба да ги вклучува сите мерки што се спроведуваат за ограничување или забрана за контакт помеѓу работниците и заедницата. Заедницата треба да биде запознаена со постапката за влез / излез на местото, обуката што им се дава на работниците и постапката што ќе ја следи проектот доколку работник се разболи.
Covid-19 извештаи	<p>Изведувачот треба да извести кога има застој во работните активности како последица на пријавени болни работници од COVID-19. Изведувачот треба да го известува заемопримачот за какви било проблеми или проблеми поврзани со обезбедување грижа за заразни работници на локалитетите на проектот, особено ако стапката на инфекција се приближува до 50% од работната сила.</p>

Образец за поплаки за граѓаните, Образец за поплаки за здравствени работници и градежните работници

Формулар за поплаки за Здравствените работници и за Градежните работници

Дали се жалите на:		☐ Да	☐ Не
Работните услови?		☐ Да	☐ Не
Здравствени и безбедносни услови на работа?		☐ Да	☐ Не
Лична заштитна опрема?		☐ Да	☐ Не
COVID -19 мерки на претпазливост?		☐ Да	☐ Не
Сместувачки капацитети?		☐ Да	☐ Не
Плата / договор?		☐ Да	☐ Не
Превоз до работа?		☐ Да	☐ Не
Некоја повреда на работното место (Што се случи / Како се случи)?			
Други прашања?			
Ако одговорот е да, објаснете:			
Датум на инцидент / поплака:			
☐ Еднократен инцидент / поплака?	Дата:		
☐ Се случи повеќе од еднаш?	Колку пати?		
☐ Во тек (моментално се соочува со проблем)			
Дали имате предлози како да го решите проблемот?			
Дали сакате да добиете одговор на вашата жалба?		☐ Да	☐ Не
Ако одговорот е да, ве молиме означете како сакате да ве контактираат	☐ Пошта	☐ Телефон	☐ Е-mail
	☐ Друго		
Адреса:	Контакт број:	Е-mail адреса:	Ве молиме наведете:
Претпочитан јазик за комуникација	☐ Македонски	☐ Турски	☐ Друг
	☐ Албански		

Рамка за управување со животна средина и социјални прашања - Проект за итен одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија

☐ Повеќе сакам да останам анонимен
Титула:
Име: <i>(Ве молиме, не пополнувајте го ова поле ако сакате да останете анонимни)</i>
Потпис: <i>(Ве молиме, не пополнувајте го ова поле ако сакате да останете анонимни)</i>
Дата:
<i>Ве молиме вратете го овој формулар на:</i>
Име и презиме -----
E-mail -----
Проект за брз одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија Министерство за труд и социјална политика/Министерство за здравство Ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

Образец за поплаки за пошироката јавност

Опис на инцидент или поплака (Што се случи? Каде се случи тоа? Кому му случи тоа? Кој е резултатот од проблемот?)				
Датум на инцидент / поплака:				
☐ Еднократен инцидент / поплака?			Дата:	
☐ Се случи повеќе од еднаш?			Колку пати?	
☐ Во тек (моментално се соочува со проблем)				
Дали имате предлог за решавање на проблемот?				
Дали сакате да добиете одговор на вашата жалба?			☐ Да	☐ Не
Ако одговорот е да, ве молиме означете како сакате да ве контактираат	☐ Пошта	☐ Телефон	☐ E-mail	☐ Друго
	Адреса:	Контакт број:	E-mail адреса:	Ве молиме наведете:
Претпочитан јазик за комуникација	☐ Македонски	☐ Албански	☐ Англиски	☐ Друг
				Ве молиме наведете:
☐ Повеќе сакам да останам анонимен				
Титула:				
Име: <i>(Ве молиме, не го пополнувајте ова поле ако сакате да останете анонимни)</i>				
Потпис: <i>(Ве молиме, не го пополнувајте ова поле ако сакате да останете анонимни)</i>				
Дата:				

Рамка за управување со животна средина и социјални прашања - Проект за итен одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија

Ве молиме вратете го овој формулар на:

Име и презиме .....

E-mail .....

Проект за брз одговор на КОВИД 19 и подготвеност на здравствените системи во Р.С.Македонија
Министерство за труд и социјална политика/Министерство за здравство
Ул. Даме Груев бр. 14, 1000 Скопје, Република Северна Македонија

III План за контрола на инфекции и управување со отпад (ПКИУО)

План на ICWMP

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
<p>Општо работење со ЗУ - животна средина</p>	<p>Општи отпадоци, отпадни води и емисии во воздухот</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Секоја ЗУ работи во согласност со ПКИУО подготвен за проектот; • Сегрегација на отпад, пакување, собирање, отстранување, складирање и транспорт се спроведува во согласност со упатствата на ПКИУО и СЗО COVID-19; - Управувањето и отстранувањето на отпадот на лице место редовно ќе се прегледува и обуката за протоколите содржани во ПКИУО се спроведува на неделно ниво; - Единицата за управување со проектот ќе изврши ревизија на секое отстранување на отпад надвор од локацијата, што се бара на месечно ниво и ќе обезбеди мерки потребни за да се обезбеди усогласеност; • Отпадните води на ЗУ се поврзани со практиките за управување со опасен отпад. Треба да се спроведе правилна поделба и ракување со отпад за да се минимизира влезот на цврстиот отпад во протокот на отпадни води. Во случај отпадните води да се испуштат во комуналниот систем за канализација, ЗУ треба да осигура дека карактеристиките на отпадните води е во согласност со сите применливи дозволи и стандарди, а постројката за третман на комунални отпадни води (ПСОВ) е има капацитет да управува со видот на испуштениот отпад. Во случаи кога не постои систем за комунална канализација, ЗУ треба правилно да работи на селекција на примарни и 	<p>МЗ, МЖПП, лиценцирана компанија за третман и управување со опасен отпад, ЈКП за третман на урбани отпадни води</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>секундарни активности за третман на отпадни води на самото место, вклучително и дезинфекција. Остатоците од активностите за третман на отпадни води на самото место, како што се тиња, исто така треба да бидат соодветно фрлени.</p>			
<p>Општо работење со ЗУ-проблеми со БЗР</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Физички опасности; • Електрични и експлозивни опасности; • Пожар; • Употреба на хемикалии; • Ергономска опасност; • Радиоактивна опасност. 	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедување соодветно ЛЗО за здравствените работници • Треба да се земат предвид редовната испорака и правилно складирање на стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски препарати, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО и сл.; • Целата набавена опрема треба да биде правилно инсталирана и пуштена во употреба во согласност со барањата на производителот; • Здравствените работници треба да бидат обучени за правилно и безбедно ракување и одржување на опремата; • ЛЗО и апарати за гаснење пожар секогаш треба да бидат достапни и во добра состојба; • Обезбедени протоколи за редовна дезинфекција на јавни простории, Единиците за интензивна нега, опрема, алатки и отпад кои се во функција и се следат; • Осигурување дека опремата како што се автоклавите е во функционална; • Користените остри остатоци треба да се ставаат во соодветните контејнери веднаш по употребата • Контејнерите за остри предмети мора редовно да се собираат и да се заменуваат со празен сад • Фармацевтски отпад треба да биде на места во пластични кеси или крут сад, обележани со соодветни симболи на опасности • Според упатствата на СЗО, фармацевтскиот отпад треба да биде означен со ИНСИНЕРАЦИЈА 	<p>МЗ, ЗУ, Здравствени работници</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<ul style="list-style-type: none"> САМО ”за да може да се гледа од која било страна 			
<p>Операција со ЗУ- План за контрола на инфекција и управување со отпад</p>	<p>Неправилното собирање, транспорт, третман и отстранување на инфективниот отпад станува вектор за ширење на вирусот.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување правилно собирање примероци, транспорт на примероци и соодветна лабораториска биосигурност со цел да се спречи ширењето на болеста на медицинските работници или лабораториските работници или популацијата за време на транспортот на потенцијално погодените примероци. Обезбедување усогласеност со мерките на претпазливост за превенција и контрола на инфекции во изолација и третман на заразните за ширење на инфекции со COVID-19 во ЗУ; Транспорт на отпад, транспорт на луѓе кои биле позитивни на тестот со COVID-19 и движење на здравствени работници и друг персонал во контакт со пациенти со COVID-19, има потенцијал да го шири вирусот во заедницата. Но од транспортот на медицинските материјали и опрема не се очекува пренос на вирус; Имплементација на упатства за правилно управување со отпад во рамките на Планот за управување со отпад на ЗУ, од здравствени работници, пациенти, итн. Целиот отпад создаден од неа на пациенти со COVID-19 ќе бидат ставени под инфективен отпад / биоопасен отпад, треба да бидат ставени во црвени кеси, означени како „Биоопасен отпад“ Црвените кеси мора да бидат врзани за да не дојде до истекување или протекување на содржината и треба да бидат во круг сад 	<p>Здравствени работници, ЗУ</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<ul style="list-style-type: none"> • Цврста пластична кеса, или контејнер, отпорен на протекување, треба да се користи како автоклав • Установите треба да разгледаат практики и процедури за да се минимизира создавањето отпад, без да се загрозува безбедноста на пациентот, вклучително и мерки за намалување на изворот, мерки за намалување на токсичноста на отпадот, употреба на ефикасни практики за управување со залихите и следење и максимизирање на практиките за повторна употреба на опремата. 			
Минимизирање, повторна употреба и рециклирање на отпадот	Употребата на горачи резултира со емисија на диоксини и честички	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Кога е можно, избегнување на спалување ➤ Ако согорувањето од мали размери е единствената опција, ова треба да се направи со користење на најдобри практики и треба да се воспостават планови за премин кон алтернативен третман што е можно побрзо (како што е третман со пареа пред отстранување со стерилен / неинфективен отпад и се отстранува во соодветни објекти за отпад) ➤ Не користете согорувачи за една комора <p>Доколку се користат согорувачи од мал обем, усвојте ги најдобрите практики за да се минимизираат оперативните влијанија.</p>	МЗ, ЗУ, лиценцирана компанија за управување со опасен отпад, МЖПП/Инспектор за животна средина	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот
Испорака и складирање на примероци, примероци, реагенси, фармацевтски производи и медицински материјали	Неправилна испорака и складирање на медицински материјали	Редовно доставување и правилно складирање на стоки, вклучувајќи примероци, фармацевтски препарати, средства за дезинфекција, реагенси, други опасни материјали, ЛЗО итн.;	ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
Складирање и ракување со примероци, примероци, реагенси и заразни материјали	Неправилно складирање и ракување со примероци, реагенси и заразни материјали	<ul style="list-style-type: none"> • ЗУ треба да донесе процедури за да се минимизираат ризиците поврзани со ракување и чување на примероци, реагенси и заразни материјали • Отпадот, особено опасниот отпад, никогаш не смее да се транспортира рачно поради ризик од несреќа или повреда или погрешно депонирани остри остатоци кои можат да излезат од контејнер 	ЗУ, Здравствени работници	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот
Сегрегација на отпад, пакување, обележување и кодирање	Неправилна поделба на отпадот, пакување, кодирање во боја и обележување	<ul style="list-style-type: none"> • ЗУ треба строго да спроведе поделба на отпадот во моментот на создавање. Треба да се следи меѓународно усвоениот метод за пакување, кодирање и означување на отпадот. • Отпад во станицата за грижа за пациентот - т.е. Изолационата просторија, гардеробата, станицата за интензивна нега треба да се одделат и да се стават во соодветната канта според правилото за сегрегација 	ЗУ, Раководител, работници задолжени за отпад	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот
Собирање и транспорт на лице место	Неправилно собирање и транспорт на отпад на лице место	<ul style="list-style-type: none"> • Секоја ЗУ треба да усвои практики и процедури за навремено отстранување на правилно спакувани и етикетирани отпадоци користејќи назначени колички и правци. • Дезинфекцијата на алати и простории треба рутински да се спроведува. Треба да се обезбеди добра хигиена и безбедност на вклучените медицински работници кои се вклучени во процесот. 	ЗУ, Раководител, работници задолжени за отпад	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот
Складирање на отпад	Неправилно складирање на отпад	<ul style="list-style-type: none"> • ЗУ треба да има повеќе места за складирање на отпад, дизајнирани за различни видови отпад. Нивните функции и големини се утврдуваат во фазата на дизајнирање. 	ЗУ, работници задолжени за отпад	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<ul style="list-style-type: none"> • Треба да се изврши правилно дезинфекција и одржување на местата за складирање. • Постоечките извештаи сугерираат дека за време на епидемијата на COVID-19, заразените отпадоци треба да се отстранат од просторот за складирање на ЗУи да се отстранат во рок од 24 часа. 			
Третман и отстранување на отпад на лице место	<p>Транспорт на отпад на лице место од точка на генерирање до точката за складирање треба да биде спроведено на планиран начин по редослед за да се избегнат ризиците по животната средина поврзани со вкрстена контаминација со општ отпад, случајно излевање и изложеност на медицински отпад и пациенти</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Транспортот на треба да се одвива во периоди кога е можно. Треба да се користат соодветни правци за да се спречи изложеноста на персоналот и пациентите и да се минимизира движењето во чистите области. • Отпадот од здравствена заштита треба да се транспортира со колички на тркала кои не се користат за друга намена. • Отпадот, особено опасниот отпад, никогаш не смее да се транспортира рачно поради ризик од несреќа или повреда од заразен материјал или погрешно депонирани остри остатоци што можат да излезат од контејнер. • Сите заптивки за отпадни кеси треба да бидат на место и да бидат недопрени на крајот од транспортот • Треба да се испланираат и користат одделни неопасни патишта • Треба да се изработи специфичен план за рутирање заснован на распоредот на ОЗ • Само обучен персонал треба да има право да управува со машини како што се автоклави, бидејќи тие ги намалуваат ризиците од оперативни повреди. • Фрлање на опрема за лична заштита (ЛЗО): Ако ЛЗО е изложена на заразни материјали за време на употребата (на пр., Телесни течности од заразено лице), ЛЗО се смета за контаминирана и носителот 	ЗУ, Раководител, работници задолжени за отпад	За време на работата на ЗУ	Вклучено во буџетот на проектот

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		<p>треба веднаш да ја отстрани, користејќи соодветни постапки за отстранување. Од суштинско значење е користениот ЛЗО да се чува на безбедно во вреќи за ѓубре за еднакратна употреба. Овие вреќи треба да се стават во друга вреќа, и да се врзат безбедно, да се обележат (со датум) и да се чуваат одвоени од другиот отпад во просторијата. Ова треба да се остави настрана најмалку 72 часа пред да се отстрани како што е пропишано.</p>			
<p>Транспорт на отпад и отстранување во објекти за третман и отстранување надвор од локацијата</p>	<p>Несоодветен транспорт на отпад до и отстранување во објекти за третман и отстранување надвор од локацијата</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Треба да се процени адекватноста и усогласеноста со прописите за транспорт и отстранување и транспортните возила и капацитетите за отстранување надвор од локацијата треба да бидат лиценцирани. • Превоз на отпад од овластена компанија со која секој ЗУ има потпишано договор за собирање, транспорт и третман на медицински отпад, заразен отпад и други создадени видови отпад 	<p>ЗУ, лиценцирана компанија за транспорт и третман на опасен отпад, МЖПП / Инспектор за животна средина ЈП „Дрисла“ Скопје</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>
<p>Прекугранично движење на примероци, реагенси, медицинска опрема и инфективни материјали</p>	<p>Биосигурност и општи ризици за безбедност</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Треба да се разгледа спроведувањето на постојните барања за управување (вклучително складирање, транспорт и отстранување) на опасен отпад, вклучително и националното законодавство и применливите меѓународни конвенции, вклучително и оние што се однесуваат на прекугранично движење. • Процесот за проценка на нивото на биосигурност на медицинска лабораторија (вклучувајќи управување со лабораториските операции и транспорт на примероци) треба да ги земе предвид биосигурноста и општите безбедносни ризици. • Треба да се земат предвид БЗР во лабораторијата 	<p>МЗ, ЗУ, МЖПП, Лиценцирана компанија за транспорт и третман на опасен отпад</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
		и потенцијалното изложување на заедницата на вирусот.			
Итни ситуации	<ul style="list-style-type: none"> • Истурање; • Професионална изложеност на инфективни материи; • Изложеност на зрачење; • Случајно ослободување на заразни или опасни материи за животната средина; • Неисправност на медицинска опрема; • Неисправност на цврстиот отпад и капацитетите за третман на отпадни води; • Пожар; • Други појави на настани 	<p>План за одговор при итни случаи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Целиот персонал за управување со здравствената заштита во ЗУ треба да биде обучен за одговор при итни случаи и да биде информиран за правилната постапка и навременото известување • Несреќи или инциденти, вклучително и во близина на излевања, оштетени контејнери, несоодветна поделба и какви било инциденти со остри предмети, треба да бидат пријавени на назначената личност. • Причината за несреќата или инцидентот треба да се испита од назначено лице или друг одговорен службеник, кој исто така треба да преземе мерки за да се спречи повторување на истото 	<p>ЗУ, работници задолжени за отпад,</p> <p>Дирекција за заштита и спасување</p>	<p>За време на работата на ЗУ</p>	<p>Вклучено во буџетот на проектот</p>
Управување со стекнатиот имот за	Неправилна контрола на	• Ефективно треба да се спроведе спречување, контрола и следење на инфекциите врз лица во	МЗ, ЗУ, работници	За време на	Вклучено во буџетот на

Активности	Потенцијални прашања во врска со E&S и ризици	Предложени мерки за ублажување	Одговорности	Временска рамка	Буџет
задржување на потенцијални пациенти со COVID-19	инфекцијата	карантин; • Процедури за карантин за пациенти со COVID-19 треба да се одржуваат; • Од сите ЗУкои работат директно со лица заразени со COVID-19 се бара да во целост да се користат ЛЗО според упатството дадено од СЗО за одговор на COVID-19	задолжени за отпад	работата на ЗУ	проектот

Листа на извори: Насоки за Ковид-19

Со оглед на тоа дека ситуацијата COVID-19 рипидно се развива, верзијата на оваа листа на ресурси редовно ќе се ажурира и ќе биде достапна на интернет страната за операциите на Светска банка за COVID-19 (<http://covidoperations/>).

Упатство на СЗО

Совети за јавноста

Совети на СЗО за јавноста, вклучително и за социјално дистанцирање, хигиена на дишните патишта, само-изолација и барање медицински совет, може да се консултираат на оваа веб-страница на СЗО:

<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/>

Технички упатства

- Превенција и контрола на инфекцијата за време на здравствената заштита кога постои сомневање за нова инфекција со коронавирус (nCoV)/ [Infection prevention and control during health care when novel coronavirus \(nCoV\) infection is suspected](#), објавено на 19 март 2020 година
- Препораки до земјите-членки за подобрување на хигиенските практики/[Recommendations to Member States to Improve Hygiene Practices](#) објавени на 1 април 2020 година
- Центар за третман на сериозни акутни респираторни инфекции/[Severe Acute Respiratory Infections Treatment Center](#) објавено на 28 март 2020 година
- Превенција и контрола на инфекции во здравствените установи (со фокус на поставки со ограничени ресурси)/ [Infection prevention and control at health care facilities \(with a focus on settings with limited resources\)](#) објавено во 2018 година
- Водич за биосигурност во лабораторија поврзано со коронавирска болест 2019 (COVID-19), /[Laboratory biosafety guidance related to coronavirus disease 2019 \(COVID-19\)](#) објавено на 18 март 2020 година
- Прирачник за воведување биосигурности мерки, 3 издание/[Laboratory Biosafety Manual, 3rd edition](#), објавено во 2014 година
- Лабораториско тестирање за COVID-19, вклучително и собирање примероци и испорака/[Laboratory testing for COVID-19, including specimen collection and shipment](#), објавено на 19 март 2020 година
- Приоритетна стратегија за лабораториско тестирање според сценарија за пренос на 4C/[Prioritized Laboratory Testing Strategy According to 4Cs Transmission Scenarios](#), објавено на 21 март 2020 година

- [Превенција и контрола на инфекции за безбедно управување со мртво тело во контекст на КОВИД-19/Infection Prevention and Control for the safe management of a dead body in the context of COVID-19](#), објавено на 24 март 2020 година
- [Клучни размислувања за репатријација и карантин на патници во врска со епидемијата КОВИД-19/Key considerations for repatriation and quarantine of travelers in relation to the outbreak COVID-19](#), објавено на 11 февруари 2020 година
- [Подготвеност, спречување и контрола на КОВИД-19 за бегалци и мигранти во услови кога не се сместени во кампови/Preparedness, prevention and control of COVID-19 for refugees and migrants in non-camp settings](#) објавено на 17 април 2020 година
- [Епидемија на корона вирусна болест \(КОВИД-19\): права, улоги и одговорности на здравствените работници, вклучително клучни размислувања за безбедноста и здравјето при работа/Coronavirus disease \(COVID-19\) outbreak: rights, roles and responsibilities of health workers, including key considerations for occupational safety and health](#), објавено на 18 март 2020 година
- [Извори на кислород и дистрибуција до центрите за третман на COVID-19/Oxygen sources and distribution for COVID-19 treatment centers](#), објавено на 4 април 2020 година
- [Комуникација за ризици и вклучување на заедницата, Насоки за Акционен план за подготвеност и одговор на Ковид 19/Risk Communication and Community Engagement \(RCCE\) Action Plan Guidance COVID-19 Preparedness and Response](#), објавено на 16 март 2020 година
- [Разгледувања за карантин на лица во контекст на ограничување на корона вирусна болест \(КОВИД-19\)/Considerations for quarantine of individuals in the context of containment for coronavirus disease \(COVID-19\)](#), објавено на 19 март 2020 година
- [Оперативни согледувања за управување со случаи на КОВИД-19 во здравствени установи и заедница/Operational considerations for case management of COVID-19 in health facility and community](#), објавено на 19 март 2020 година
- [Рационална употреба на опрема за лична заштита за корона вирусна болест 2019 \(COVID-19\)/ Rational use of personal protective equipment for coronavirus disease 2019 \(COVID-19\)](#), објавено на 27 февруари 2020 година
- [Подгответе го вашето работно место за COVID-19/Getting your workplace ready for COVID-19](#), објавено на 19 март 2020 година
- [Вода, канализација, хигиена и управување со отпад за КОВИД-19/Water, sanitation, hygiene and waste management for COVID-19](#), објавено на 19 март 2020 година
- [Безбедно управување со отпад од здравствени активности/Safe management of wastes from health-care activities](#) објавено во 2014 година
- [Совети за употреба на маски во заедницата, за време на домашна нега и во здравствени установи во контекст на епидемијата на новиот корона вирус \(COVID-19\)/ Advice on the use](#)

[of masks in the community, during home care and in healthcare settings in the context of the novel coronavirus \(COVID-19\) outbreak](#), објавено на 19 март 2020 година

- [Размислувања за попреченост за време на епидемијата на КОВИД-19/Disability Considerations during the COVID-19 outbreak](#), објавено на 26 март 2020 година

Групација на Светска Банка - Водич

- *Техничка забелешка: Јавни консултации и вклучување на засегнатите страни во операции поддржани од СБ кога има ограничувања за спроведување јавни состаноци/Technical Note: Public Consultations and Stakeholder Engagement in WB-supported operations when there are constraints on conducting public meetings*, објавено на 20 март 2020 година
- *Техничка забелешка: Употреба на воени сили за помош во операциите за КОВИД-19/Technical Note: Use of Military Forces to Assist in COVID-19 Operations*, објавена на 25 март 2020 година
- *БЗР / Привремена белешка за заштитни мерки: Разгледувања на КОВИД-19 во проекти во градежништво / со градежни работи /ESF/Safeguards Interim Note: COVID-19 Considerations in Construction/Civil Works Projects*, објавено на 7 април 2020 година
- [Technical Note on SEA/H for HNP COVID Response Operations](#), објавена март 2020 година
- *Привремени совети за клиентите на МФК за спречување и управување со здравствените ризици на COVID-19 на работното место/Interim Advice for IFC Clients on Preventing and Managing Health Risks of COVID-19 in the Workplace*, објавени на 6 април 2020 година
- *Привремени совети за клиентите на МФК за поддршка на работниците во контекст на COVID-19 /Interim Advice for IFC Clients on Supporting Workers in the Context of COVID-19*, објавени на 6 април 2020 година
- *Совет на МФК/IFC за лидерство на компанијата за одговор на кризата: Соочување со пандемијата COVID-19, /IFC Tip Sheet for Company Leadership on Crisis Response: Facing the COVID-19 Pandemic*, објавен на 6 април 2020 година
- *Упатства на СБГ ЕЗС за здравствени установи/WBG EHS Guidelines for Healthcare Facilities*, објавени на 30 април 2007 година

УПАТСТВО НА МОТ (ILO)

- *Стандарди на МОТ и Најчесто поставувани прашања за COVID-19, година (озбездедуваат збирка на одговори за најчесто поставувани прашања поврзани со меѓународните стандарди на трудот и COVID -19)/ ILO Standards and COVID-19 FAQ/* објавено 23 март 2020

УПАТСТВО НА МФИ

- Азиска Развојна банка и нејзино управување на инфективен медицински отпад за време на пандемијата КОВИД-19/[ADB Managing Infectious Medical Waste during the COVID-19 Pandemic](#)
- IDB (Интерамериканска банка за развој) насоки за инфраструктурни проекти на COVID-19: Брз профил за ризици и рамка на одлучување/[IDB Invest Guidance for Infrastructure Projects on COVID-19: A Rapid Risk Profile and Decision Framework](#)
- Упатство за работодавачи на KfW DEG COVID-19/[KfW DEG COVID-19 \(Германска развојна банка\) Guidance for employers, issued on March 31, 2020/](#) објавено на 31 март 2020 година
- Упатство за работодавачи на групата ЦДЦ COVID-19 (Институција за развој на финансии на Обединето Кралство)/[CDC Group COVID-19 Guidance for Employers,](#) објавено на 23 март, 2020 година